

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική εργασία

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ESG:

Η ΕΚΤΕΝΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΩΝ ΝΕΟΦΥΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ESG ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ.

ΤΟΥ

ΠΟΛΙΤΗ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

Επιβλέπων: Ιορδάνης Ελευθεριάδης, Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Μακεδονίας

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA)

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2024

INTERDEPARTMENTAL POSTGRADUATE PROGRAM IN BUSINESS
ADMINISTRATION UNIVERSITY OF MACEDONIA

Master's Thesis

THE IMPACT OF ESG INDICATORS:

AN EXTENSIVE ANALYSIS OF THEIR SIGNIFICANCE FOR
MODERN INVESTORS AND BUSINESSES, WITH A COMPARATIVE
STUDY IN COMPARISON TO STARTUP COMPANIES AND THE
INCENTIVES THAT INCREASE THE AWARENESS AROUND ESG
ADOPTION.

BY

POLITIS EFSTRATIOS

Supervisor: Iordanis Eleftheriadis, Professor at the University of
Macedonia

Submitted as a requirement for the MSc in Business Administration

Thessaloniki, January 2024

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Ιορδάνη Ελευθεριάδη, για την αφοσίωση, την υπομονή και την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον και επίκαιρο θέμα.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης για την εμπιστοσύνη και την ευκαιρία που μου έδωσε να αποδείξω τις ικανότητές μου, διεκδικώντας το βραβείο αριστείας που προσφέρει.

Τέλος, είμαι ιδιαίτερα ευγνώμων για την οικογένειά μου που αδιάκοπα με στηρίζει σε κάθε μου απόφαση. Η ακαδημαϊκή μου πορεία βασίστηκε στην υποστήριξή και στην ενθάρρυνσή τους.

Περίληψη

Η παγκόσμια τάση της βιώσιμης ανάπτυξης έχει προκαλέσει ριζικές αλλαγές στην επιχειρηματικότητα με τους δείκτες ESG να αναδεικνύονται και να εισχωρούν ταχύτατα στους στρατηγικούς στόχους και σχεδιασμούς των επιχειρήσεων. Η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβερνητικών πρακτικών αποτελεί προτεραιότητα για τους οργανισμούς που επιδιώκουν τη μακροπρόθεσμη επιτυχία τους, κερδίζοντας την εμπιστοσύνη των εμπλεκόμενων μερών και διατηρώντας την ικανότητά τους να προσελκύουν κεφάλαια και προσωπικό, συνεισφέροντας εμπράκτως στη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία έγινε μία πολυδιάστατη προσπάθεια να εξεξηγηθούν οι έννοιες και αρχές ESG, να προσδιοριστεί η σημαντικότητά τους για την επενδυτική κοινότητα και τις επιχειρήσεις, να εντοπιστούν οι διαφορές μεταξύ των κλάδων και βιομηχανιών και να καταγραφούν τα κίνητρα ευαισθητοποίησης των οργανισμών να υιοθετήσουν ESG πρακτικές. Αφού μελετήθηκε διεξοδικά το θεωρητικό υπόβαθρο των δεικτών, έγινε προσπάθεια καταγραφής των προκλήσεων και ευκαιριών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εντός των συνόρων της Ελλάδας.

Μέσω του διαμοιρασμού ενός διττού ερωτηματολογίου, το οποίο απευθύνθηκε σε διοικητικό και μη προσωπικό με τη χρήση προσαρμοσμένων ερωτήσεων ανά κατηγορία, και μέσω της διεξαγωγής συνεντεύξεων διερευνήθηκαν η εξοικείωση των συμμετεχόντων, οι στάσεις και οι αντιλήψεις μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών και, τέλος, η επιρροή των τριών διαστάσεων του ESG. Οι ερωτήσεις αφορούσαν τη βαθμιαία προσέγγιση συχνότητας συγκεκριμένων διαδικασιών και λειτουργιών που υπάγονται στις πρακτικές ESG, ενώ οι συνεντεύξεις είχαν ως στόχο τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν μία έλλειψη εξοικείωσης με τους δείκτες που εξηγεί το σύνολο των συμπερασμάτων, ενώ υπάρχει ένα χάσμα μεταξύ διοικητικού προσωπικού και εργαζομένων. Οι επισημάνσεις και προτάσεις των συνεντευξιζόμενων αποτέλεσαν το θετικό και αισιόδοξο στοιχείο της εργασίας, δείχνοντας το πώς θα μπορούσε να ανατραπεί η κατάσταση.

Λέξεις κλειδιά: ESG, δείκτες βιωσιμότητας, κίνητρα υιοθέτησης ESG, κοινωνία, περιβάλλον, διακυβέρνηση, πρότυπα μέτρησης, νεοφυείς επιχειρήσεις, επενδυτική κοινότητα, επενδύτες

Abstract

The global movement of sustainable development has resulted in drastic changes in the business scene, with ESG indicators developing and rapidly penetrating the strategic plans of businesses. Integrating environmental, social, and intergovernmental practices is a goal for organizations seeking long-term success, gaining the trust of stakeholders, and preserving their ability to attract capital and staff, while effectively contributing to the transition to a circular economy.

In this master thesis, a multifaceted effort was made to explain ESG principles, establish their value to the investment community and businesses, identify differences between sectors and industries, and identify the motives of enterprises to embrace ESG practices. After thoroughly researching the theoretical foundations of the indicators, an attempt was made to document the problems and potential of businesses within Greece.

Participants' familiarity, attitudes, and perceptions among all stakeholders, as well as the influence of the three ESG dimensions, were evaluated through the distribution of a two-pronged questionnaire, addressed to management and non-management staff using tailored questions per category, and through conducting interviews. The questions were on the gradual approach to the frequency of various activities and services that come within ESG principles, while the interviews were designed to gather qualitative data.

The survey results revealed a need for knowledge of the indications that explain all of the conclusions, as well as a divide between management and employees. The interviewees' remarks and suggestions were the work's most positive and optimistic aspect, demonstrating how the situation may be improved.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	2
2.1 Γενικές πληροφορίες σχετικά με τους δείκτες ESG.....	2
2.2 Κατηγορίες και συνιστώσες των δεικτών ESG.....	4
2.3 Πρότυπα μέτρησης και αναφοράς για ESG.....	6
2.4 Αντίκτυπος των δεικτών ESG στους επιχειρηματικούς τομείς.....	8
2.4.1 Επίδραση των δεικτών ESG στις επιχειρηματικές στρατηγικές.....	8
2.4.2 Τομεακές επιπτώσεις της εφαρμογής ESG.....	11
2.4.3 Προκλήσεις και ευκαιρίες που παρουσιάζονται από την υιοθέτηση ESG.....	13
2.5 Διαφορικές επιπτώσεις των δεικτών ESG.....	16
2.5.1 Συγκριτική Ανάλυση: Επίδραση του ESG σε όλους τους τύπους επιχειρήσεων.....	16
2.5.2 Κινητήριες δυνάμεις και αποτρεπτικοί παράγοντες για την εφαρμογή ESG ανά είδος επιχείρησης.....	17
2.6 Ρόλος και επιρροή των επενδυτών στην εφαρμογή ESG.....	20
2.6.1 Αυξανόμενη σημασία του ESG στις αποφάσεις σχετικά με τις επενδύσεις.....	20
2.6.2 Πώς αξιολογούν οι επενδυτές τις επιδόσεις σε θέματα ESG.....	22
2.6.3 Πρωτοβουλίες και πιέσεις με γνώμονα τους επενδυτές για συμμόρφωση με στόχους ESG.....	24
2.7 Νεοφυείς επιχειρήσεις και πρακτική ESG.....	26
2.7.1 Υιοθέτηση του ESG στις νεοφυείς επιχειρήσεις.....	26
2.7.2 Παράγοντες που οδηγούν τις νεοσύστατες επιχειρήσεις στην υιοθέτηση πρακτικών ESG.....	28
2.7.3 Συγκρίνοντας την εφαρμογή του ESG: Νεοφυείς επιχειρήσεις έναντι των λοιπών επιχειρήσεων.....	29
2.8 Η δέσμευση του προσωπικού.....	32
2.8.1 Η ανάγκη ταύτισης των αξιών των εργαζομένων με αυτών της εταιρείας: Ο ρόλος τους στη βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επιτυχία των οργανισμών.....	32
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογική Διαδικασία	33
3.1 Εισαγωγή.....	33
3.2 Ερευνητικό πλαίσιο.....	33
3.3 Είδος της Έρευνας.....	35
3.4 Ερωτηματολόγιο έρευνας.....	36
3.5 Μεθοδολογία στατιστικής ανάλυσης ερωτηματολογίου.....	37
Κεφάλαιο 4. Ανάλυση της Έρευνας – Αποτελέσματα	38
4.1: Περιγραφή Δείγματος.....	38
4.2: Τα αποτελέσματα των εργαζομένων.....	43
4.3: Τα αποτελέσματα του διοικητικού προσωπικού.....	51
Κεφάλαιο 5. Συζήτηση	66
5.1 Συμπεράσματα.....	66

5.2 Περιορισμοί της Έρευνας.....	72
5.3 Μελλοντική Έρευνα.....	73
Βιβλιογραφία.....	74
Παράρτημα.....	79
Ερωτηματολόγιο Έρευνας.....	79
Ερωτήσεις Συνεντεύξεων.....	92

Εικόνα 4.1. Ερευνητικό μοντέλο: Η σχέση μεταξύ πρακτικών, στάσεων και επιρροών μεταξύ	34
Εικόνα 4.1. Φύλο συμμετεχόντων	38
Εικόνα 4.2. Ηλικία συμμετεχόντων	39
Εικόνα 4.3. Η επαγγελματική εμπειρία των συμμετεχόντων	40
Εικόνα 4.4. Το επίπεδο θέσης εργασίας των συμμετεχόντων	40
Εικόνα 4.5. Το μέγεθος των επιχειρήσεων των συμμετεχόντων.....	41
Εικόνα 4.6. Τα έτη λειτουργίας των επιχειρήσεων των συμμετεχόντων	41
Εικόνα 4.7. Η αντιπροσώπευση των κλάδων επιχειρήσεων.....	42
Εικόνα 4.8. Η εξοικείωση των εργαζομένων.....	43
Εικόνα 4.9. Η επάρκεια ESG ενημέρωσης των οργανισμών.....	43
Εικόνα 4.10. Η συχνότητα παροχής προγραμμάτων κατάρτισης.....	44
Εικόνα 4.11. Η εμπιστοσύνη των εργαζομένων	44
Εικόνα 4.12. Η κατανόηση της δομής διακυβέρνησης και της πολιτικής.....	45
Εικόνα 4.13. Η διαφάνεια των πρακτικών διακυβέρνησης.....	45
Εικόνα 4.14. Η ισορροπία προσωπικής και επαγγελματικής ζωής.....	46
Εικόνα 4.15. Η ταύτιση προσωπικών αξιών και πεποιθήσεων με τις εταιρείες	46
Εικόνα 4.16. Η προώθηση της διαφορετικότητας	47
Εικόνα 4.17. Η εξασφάλιση περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς.....	47
Εικόνα 4.18.: Η συχνότητα συμμετοχής σε φιλανθρωπικές δράσεις.....	48
Εικόνα 4.19. Η βελτίωση της εργασιακής κουλτούρας.....	48
Εικόνα 4.20. Η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.....	49
Εικόνα 4.21. Η βαρύτητα των απόψεων και αντιλήψεων του προσωπικού.....	49
Εικόνα 4.22. Η παρακίνηση και συμμετοχή των εργαζομένων.....	50
Εικόνα 4.23. Η επιβράβευση των εργαζομένων.....	50
Εικόνα 4.24. Η εξοικείωση του διοικητικού προσωπικού.....	51
Εικόνα 4.25. Η δείκτες στην μακροπρόθεσμη επιτυχία.....	52
Εικόνα 4.26. Ο θετικός αντίκτυπος των δεικτών.....	52
Εικόνα 4.27. Ο αρνητικός αντίκτυπος των δεικτών.....	53
Εικόνα 4.28. Ο ρόλος της τεχνολογίας στη βελτίωση των πρακτικών ESG.....	53
Εικόνα 4.29. Ο ρόλος της καινοτομίας στη βελτίωση των πρακτικών ESG.....	54
Εικόνα 4.30. Ο ρόλος της κοινωνίας στη βελτίωση των πρακτικών ESG.....	54
Εικόνα 4.31. Ο ρόλος του περιβάλλοντος στη βελτίωση των πρακτικών ESG.....	55
Εικόνα 4.32. Ο ρόλος της διακυβέρνησης στη βελτίωση των πρακτικών ESG.....	55
Εικόνα 4.33. Το ESG και η μακροπρόθεσμη προτεραιότητα.....	56
Εικόνα 4.34. Η ενημέρωση του διοικητικού προσωπικού.....	57
Εικόνα 4.35. Η σχέση μεταξύ ESG επιδόσεων και εμπιστοσύνης.....	57
Εικόνα 4.36. Η αποτελεσματικότητα των τμημάτων των επιχειρήσεων.....	57
Εικόνα 4.37. Το επίπεδο συνεργασίας των διοικήσεων με τους stakeholders.....	58
Εικόνα 4.38. Η σχέση μεταξύ επιχείρησης και ανταγωνιστών.....	58
Εικόνα 4.39. Η επιρροή της εταιρικής κουλτούρας.....	59
Εικόνα 4.40. Η επίβλεψη των ESG στρατηγικών.....	59
Εικόνα 4.41. Η αποτελεσματική μέτρηση του οικονομικού αντικτύπου των δεικτών.....	60
Εικόνα 4.42. Η σχέση μεταξύ επιχείρησης και προμηθευτών.....	60
Εικόνα 4.43. Η βαρύτητα της ζήτησης των πελατών.....	61
Εικόνα 4.44. Η ενσωμάτωση των μετρήσεων στις αξιολογήσεις.....	62
Εικόνα 4.45. Η κινητροδότηση του προσωπικού.....	62
Εικόνα 4.46. Η παρεχόμενη κατάρτιση του προσωπικού.....	63
Εικόνα 4.47. Η ενθάρρυνση των εργαζομένων για συμμετοχή σε ESG δράσεις.....	63

Πίνακας 2.1.	Οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις που συνδέονται με την υιοθέτηση ESG.	15
Πίνακας 2.2.	Κινητήριες δυνάμεις και αποτρεπτικοί παράγοντες στη διαμόρφωση ESG	20
Πίνακας 3.2.	Οι συντελεστές Cronbach's Alpha για διοικητικό και μη προσωπικό.....	37
Πίνακας 4.1.	Η επαγγελματική εμπειρία των συμμετεχόντων.	39
Πίνακας 4.2.	Η ιεραρχική θέση απασχόλησης του δείγματος.....	40
Πίνακας 4.3.	Η σύγκριση του βαθμού εξοικείωσης.	64
Πίνακας 4.4.	Η σύγκριση μεταξύ ενεργής συμμετοχής σε φιλανθρωπικές δράσεις.	65

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια οι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και διακυβερνητικοί δείκτες (ESG) έχουν αποτελέσει βασικό κριτήριο των επενδυτικών αποφάσεων, αντικατοπτρίζοντας την αυξανόμενη συνειδητοποίηση βιώσιμων και υπεύθυνων επιχειρηματικών πρακτικών. Ο αντίκτυπος αυτών στις επιχειρηματικές στρατηγικές, οι τομεακές επιπτώσεις που επέρχονται της εφαρμογής τους, οι προκλήσεις κι ευκαιρίες που προκύπτουν με την υιοθέτησή τους και η έντονη σχέση μεταξύ αυτών και τις νεοφυείς επιχειρήσεις διαμορφώνουν ένα πεδίο που χρήζει διερεύνησης λόγω της ανάδειξής τους.

Η παρούσα εργασία λαμβάνει χώρα τους τελευταίους μήνες του 2023 σε μία πόλη όπου υπάρχει έντονη επιχειρηματική δραστηριότητα με τους οργανισμούς να μην έχουν προχωρήσει στην υιοθέτηση ESG που παρατηρείται στο εξωτερικό. Το σύνολο των παραγόντων που έχουν οδηγήσει στην αναγνώριση και αύξηση σημαντικότητας των δεικτών αποτέλεσε την αφετηρία ενασχόλησης με το συγκεκριμένο θέμα, θέτοντας ως στόχο τον προσδιορισμό των σχέσεων μεταξύ των επιρροών, των στάσεων και αντιλήψεων και, τέλος, των πρακτικών που ακολουθούν σήμερα οι επιχειρήσεις. Επίσης, παρατηρήθηκε έλλειψη ελληνικών εμπειρικών ερευνών, το οποίο, σε συνδυασμό με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, έδειξαν μία μέτρια προς λίγη εξοικείωση με το θέμα από την επιχειρηματική κοινότητα.

Η κλιμακωμένη άγνοια των επιχειρήσεων οδήγησαν στον προσδιορισμό του σκοπού της έρευνας, ο οποίος είναι η καταγραφή όλων των κενών που μαστίζουν τους οργανισμούς και τους εμποδίζουν από την υιοθέτηση ESG πρακτικών. Συμπληρωματικά, σε ένα περιβάλλον όπου η δραστηριότητα του εμπορίου και των βιομηχανιών επεκτείνεται σε όλους τους κλάδους, ενώ θέτουν διαφορετικές προτεραιότητες, επιδιώκεται ο εντοπισμός του πυρήνα του προβλήματος, έτσι ώστε να προκύψουν συμπεράσματα και προτάσεις που δύναται να βοηθήσουν αποτελεσματικά, αν όχι όλο το σύνολο, τότε την πλειοψηφία των επιχειρήσεων.

Η έρευνα δομήθηκε σε μία βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία αποτελείται κυρίως από ξενόγλωσση βιβλιογραφία, καθώς υπάρχει έλλειψη μελετών σχετικά με την ελληνική επιχειρηματικότητα και το ESG, όπως προαναφέρθηκε. Η έρευνα που ακολούθησε διεξήχθη σε ελληνικές επιχειρήσεις μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων και απευθύνθηκε, τόσο σε διοικητικό, όσο και σε μη διοικητικό προσωπικό.

Κεφάλαιο 2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1 Γενικές πληροφορίες σχετικά με τους δείκτες ESG

Οι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και διακυβερνητικοί δείκτες (ESG), την τελευταία δεκαετία, έχουν κερδίσει αυξανόμενη προσοχή ως κεντρικά κριτήρια μέσω των οποίων μετράται η δέσμευση των εταιρειών για βιωσιμότητα καθώς επίσης και υπεύθυνη πρακτική. Ιστορικά, η εξέλιξη των δεικτών ESG μπορεί να αποδοθεί στην αυξημένη συνειδητοποίηση ότι οι επιχειρήσεις δεν λειτουργούν ως νησίδες απομονωμένες από κοινωνικές ανησυχίες. Αντιθέτως, είναι αρρήκτως συνδεδεμένες με το περιβάλλον, τις κοινότητες και την ευρύτερη δομή διακυβέρνησης που διέπει τις δραστηριότητές της (Branco & Rodrigues, 2006).

Ο όρος ESG προέρχεται από ευρύτερα κινήματα βιώσιμων επιχειρηματικών πρακτικών και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Οι εταιρείες κρίνονται, εκτός από τις οικονομικές τους επιδόσεις, όλο και περισσότερο με βάση τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις, την κοινωνική ευημερία της κοινότητας στην οποία δραστηριοποιούνται και ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και, τέλος, την ποιότητα της διακυβέρνησης (Bodhanwala & Bodhanwala, 2018). Αυτές οι πτυχές συνδυάζονται με τη μορφή δεικτών ESG, οι οποίοι παρέχουν ποσοτικοποιήσιμα μέτρα για τις εταιρείες, έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα δημοσιοποίησης των επιδόσεών τους σε αυτούς τους τομείς (Buchinsky, 1998).

Ο ορισμός του ESG έχει αποτελέσει αντικείμενο τεράστιας ακαδημαϊκής συζήτησης για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στο πιο βασικό του επίπεδο, το ESG αποτελείται από τις τρεις παρακάτω γενικές διαστάσεις συνολικά: α) περιβαλλοντικό – αναφερόμενο στον τρόπο με τον οποίο μια εταιρεία επηρεάζει το περιβάλλον και την άποψή της για τη χρήση των πόρων, β) κοινωνικό – αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο χειρίζονται τις σχέσεις με τους υπαλλήλους, τους προμηθευτές, τους πελάτες και τις τοπικές κοινότητες, γ) διακυβερνητικό – αναφέρεται στο σύνολο των ρυθμίσεων και διαδικασιών από τις οποίες διέπεται η εταιρεία (Alsayegh et al., 2020; Diaye et al., 2022).

Εξηγώντας την αυξανόμενη σημασία που αποδίδεται στις αναφορές ESG, οι Esty και Cort (2020) σημειώνουν πώς οι επενδυτές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη απαιτούν πλέον μεγαλύτερη ορατότητα σε αυτούς τους τομείς, παρακινούμενοι από ένα πλέγμα ρυθμιστικής πίεσης, κοινωνικών προσδοκιών και συνειδητοποίησης ότι οι παράγοντες

ESG μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική απόδοση μιας εταιρείας ουσιωδώς. Αυτό είναι εμφανές από μια διεθνή μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τους Amel-Zadeh και Serafeim (2018), οι οποίοι διαπίστωσαν ότι ένα μεγάλο τμήμα των επενδυτών χρησιμοποιεί πληροφορίες ESG στις επενδυτικές αποφάσεις, απεικονίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αυξανόμενη σημασία των δεικτών ESG στο πεδίο της χρηματοδότησης.

Καθώς εξελίσσονταν οι πρακτικές ESG, εξελίσσονταν ταυτόχρονα τα πλαίσια και τα πρότυπα για την υποβολή εκθέσεων. Ένα ορόσημο ήταν η θέσπιση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών το 2015, οι οποίοι παρείχαν ένα παγκόσμιο σχέδιο για τη βιωσιμότητα και επηρέασαν τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες έβλεπαν και ανέφεραν τις μετρήσεις ESG. Από αυτή την άποψη, άλλοι ρυθμιστικοί φορείς έχουν θέσει απαιτήσεις γνωστοποίησης, όπως η Ευρωπαϊκή Αρχή Αγοράς και Κινητών Αξιών, η οποία έδωσε έμφαση στην ανάγκη διαφάνειας στις πρακτικές ESG (European Market & Securities Authority, 2021).

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι ο αντίκτυπος των δεικτών ESG στη διαχείριση κινδύνων βιώνεται επίσης με αυξανόμενη συνειδητοποίηση. Οι προκλήσεις που σχετίζονται με τους παράγοντες ESG, εάν δεν μετριαστούν, μπορούν να επιφέρουν σημαντικούς λειτουργικούς, ρυθμιστικούς κινδύνους και κινδύνους φήμης για τις εμπλεκόμενες οντότητες. Από την άλλη πλευρά, δέον όπως σημειωθεί ότι οι προληπτικές στρατηγικές σχετικά με το ESG θα μπορούσαν να ανοίξουν το δρόμο για μια νεότερη ευκαιρία μέσω περισσότερων επιχειρηματικών επιλογών, καινοτομιών ή ενίσχυσης της καλύτερης διαχείρισης σχέσεων (Deloitte Insights, 2021).

Σύμφωνα με τις προβλέψεις που δείχνουν πόσα κεφάλαια κινούνται πραγματικά με γνώμονα το ESG, τα περιουσιακά στοιχεία ESG θα μπορούσαν να φτάσουν τα 50 τρισεκατομμύρια δολάρια έως το 2025 (Bloomberg, 2021). Τέτοιες προβλέψεις αποδεικνύουν ότι το διεθνές τοπίο της χρηματοδότησης περιλαμβάνει ESG σε ολοένα αυξανόμενο βαθμό.

Ωστόσο, σύμφωνα με μία έρευνα της KPMG (2023), αποκαλύφθηκε πως η εξοικείωση υψηλόβαθμων στελεχών με τους δείκτες κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα με ένα ποσοστό ύψους 44% να απαντά πως δεν διαθέτει τις δεξιότητες και την εμπειρία, έτσι ώστε να υποστηρίξει ESG πρακτικές με επιτυχία. Συμπερασματικά της έκθεσης, η ανάγκη διάχυσης της γνώσης είναι σημαντική για την αξιοποίηση των προαναφερθέντων ευκαιριών σε μία εποχή όπου η επιχειρηματικότητα εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς.

Σε κάθε περίπτωση, ο μεταβαλλόμενος ορισμός των δεικτών ESG αντιπροσωπεύει μια αλλαγή παραδείγματος στον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις εξετάζουν τους ρόλους τους στην κοινωνία. Οι δείκτες αυτοί αντιπροσωπεύουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που αποτυπώνει τον αντίκτυπο και την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον, την κοινωνία και τις δομές διακυβέρνησης. Καθώς η κατανόησή μας για το ESG δεν είναι ακόμη πλήρης, περισσότερα εμπειρικά στοιχεία συνεχίζουν να αναδύονται σχετικά με τη σημασία του και, ως εκ τούτου, αυτά τίθενται στο επίκεντρο της συζήτησης σχετικά με τις υπεύθυνες επιχειρήσεις και τις βιώσιμες εξελίξεις.

2.2 Κατηγορίες και συνιστώσες των δεικτών ESG

Στη σύγχρονη επιχειρηματική πρακτική, έχει προκύψει η αυξανόμενη τάση ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών, κοινωνικών και σχετικών με τη διακυβέρνηση κριτηρίων ESG στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι παράμετροι ESG είναι σημαντικές τόσο στη σφαίρα των επιχειρήσεων όσο και των επενδυτών. Καθιστούν τις επιχειρήσεις βιώσιμες και ανθεκτικές, επιτρέποντας έτσι την ορθότερη αξιολόγηση των κινδύνων και των ευκαιριών, και μπορούν να προωθήσουν θετικές επιπτώσεις στην κοινωνία.

Σε μια εποχή κλιμάκωσης των ανησυχιών σχετικά με την κλιματική αλλαγή, την εξάντληση των πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η συνιστώσα του ESG που σχετίζεται με το περιβάλλον είναι υψίστης σημασίας. Αυτό αναφέρεται στις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις ενός οργανισμού στο περιβάλλον. Τα ζητήματα που περιλαμβάνονται σε αυτούς τους τομείς περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την πρόληψη της ρύπανσης, τη διατήρηση των πόρων, τη διαχείριση αποβλήτων, το αποτύπωμα άνθρακα, καθώς και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν (Alsayegh, Rahman & Homyoun, 2020). Οι εταιρείες περιγράφουν λεπτομερώς την περιβαλλοντική διαχείριση και τη συμβολή ή την έλλειψη αυτής στο βιώσιμο οικολογικό μέλλον. Η μελέτη των Aureli et al. (2020) απέδειξε την αυξανόμενη σημασία της αξίας των περιβαλλοντικών γνωστοποιήσεων μεταξύ των κορυφαίων εταιρειών στη βιωσιμότητα.

Τα κοινωνικά στοιχεία άπτονται των σχέσεων και των ευθυνών που έχει μια επιχείρηση έναντι των ενδιαφερόμενων μερών. Κυμαίνονται από τις πρακτικές του εργατικού δυναμικού, τη συμμετοχή της κοινότητας, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ποικιλομορφία και την ευθύνη των προϊόντων. Οι Arayssi, Dah & Jizi (2016)

προσδιόρισαν κυρίως τη συσχέτιση των διοικητικών συμβουλίων εκπροσώπησης των γυναικών με έναν κοινωνικό παράγοντα στη δέσμευση της εταιρείας για απόδοση αναφορών βιωσιμότητας. Αυτές οι πρακτικές δεν περιορίζονται μόνο στο να κάνουν καλό, αλλά διαπλέκονται με τον σύγχρονο κοινωνικό ιστό, όπου τα ενδιαφερόμενα μέρη - από τους καταναλωτές έως τους επενδυτές - έδωσαν αυξημένη σημασία στις ηθικές και κοινωνικές ευθύνες (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018).

Από την άλλη, η διακυβέρνηση αφορά τους μηχανισμούς, τις διαδικασίες και τις δομές που λειτουργεί ένας οργανισμός ενώ συναλλάσσεται με τα ενδιαφερόμενα μέρη του. Αυτό περιλαμβάνει μια εταιρική δομή διοικητικού συμβουλίου, αποζημίωση στελεχών, μέσα για την πρόληψη της διαφθοράς, διαφάνεια και δικαιώματα των ενδιαφερόμενων μερών.

Οι Birindelli et al. (2018) διερεύνησαν τον τραπεζικό τομέα και βρήκαν μια σημαντική σχέση μεταξύ της σύνθεσης των διοικητικών συμβουλίων και των επιδόσεων ESG. Οι δομές διακυβέρνησης είναι, ως εκ τούτου, καίριες για τον τρόπο με τον οποίο οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές ενσωματώνονται και λειτουργούν μέσα σε μια επιχείρηση.

Η Deloitte Insights (2021), από την άλλη πλευρά, επικυρώνει μια τεράστια αλλαγή παραδείγματος στις επιχειρήσεις και τις αγορές λόγω του ESG. Η πρόβλεψη του Bloomberg το 2021 σχετικά με την πιθανότητα τα περιουσιακά στοιχεία ESG να φτάσουν τα 50 τρισεκατομμύρια δολάρια μέχρι το 2025 δικαιολογεί μια τέτοια ανάπτυξη. Εάν πράγματι αυτό συμβεί, θα μπορούσε να συναχθεί ότι η ροή των παραμέτρων ESG γίνεται mainstream στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Στους ευρείς τομείς E, S και G, οι συγκεκριμένοι δείκτες και η σχετική σημασία τους μπορεί να διαφέρουν μεταξύ βιομηχανιών, γεωγραφικών περιοχών και επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, ορισμένες βιομηχανίες ενδέχεται να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, δεδομένων των άμεσων επιπτώσεών τους σε ολόκληρη την επιχείρηση (π.χ. εταιρείες ενέργειας), ενώ άλλες βιομηχανίες ενδέχεται να δώσουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις εργασιακές πρακτικές ή στη διαχείριση της αλυσίδας εφοδιασμού.

Τέτοιες εκτιμήσεις ESG καθοδηγούνται από ορισμένες κινητήριες δυνάμεις. Τα ρυθμιστικά τοπία προσαρμόζονται στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής που δέχονται. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Αγορών και Κινητών Αξιών (2021) πρωτοστάτησε σε συμβουλευτικούς ρόλους σε θέματα αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ως πρόδρομους για τη διαφάνεια στις γνωστοποιήσεις ESG. Επιπλέον, η αλλαγή των

προσδοκιών των ενδιαφερόμενων μερών είναι εκ φύσεως. Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει απευθύνει έκκληση για καθολική δράση στην αποστολή της, δηλώνοντας πώς συνδέονται τα παγκόσμια ζητήματα και είναι ευθύνη της επιχείρησης να ανταποκριθεί (United Nations, 2015).

Εκτός αυτού, ορισμένες έρευνες καταδεικνύουν τα οικονομικά οφέλη που διευκολύνονται από την ενσωμάτωση ESG. Οι Bhaskaran et al. (2020) σημείωσαν ότι η δημιουργία πλούτου που προέρχεται από επιχειρήσεις είναι αδιαχώριστη από την ατζέντα ESG. Τέτοια ευρήματα απηχούν τη θεωρητική θέση της άποψης που βασίζεται στους πόρους, όπου η μόχλευση των μοναδικών πόρων και δυνατοτήτων, όπως οι πρακτικές ESG, θα προσέφερε διαφορετικά είδη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων (Branco & Rodrigues, 2006).

Συμπερασματικά, οι δείκτες ESG έχουν αναδειχθεί στο αποκορύφωμα των σύγχρονων επιχειρηματικών πρακτικών λόγω της πολυδιάστατης πρότασης αξίας τους που ενσωματώνει τον μετριασμό του κινδύνου, τη λειτουργική αποτελεσματικότητα, τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών καθώς και τη δημιουργία βιώσιμης αξίας. Επειδή οι παγκόσμιες προκλήσεις θα ενταθούν, αναμφίβολα η εστίαση στα κριτήρια ESG θα γίνει βαθύτερη, γεγονός που θα καταστήσει απαραίτητο για τις επιχειρήσεις να κατανοήσουν, να αποδεχτούν και να δημιουργήσουν καινοτομία σε αυτόν τον τομέα.

2.3 Πρότυπα μέτρησης και αναφοράς για ESG

Σε πολλούς πίνακες λήψης επενδυτικών αποφάσεων, τα κριτήρια για το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση (ESG) έχουν αναδειχθεί ως καθοριστικά στην απόφαση του επενδυτή (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018). Με αυτόν τον τρόπο, αυτά τα κριτήρια μέτρησης αντιπροσωπεύουν ένα σύνολο σημείων αναφοράς με τα οποία οι εταιρείες μπορούν να αξιολογηθούν έναντι των ισχυρισμών τους για βιωσιμότητα και ηθικά ενημερωμένες πρακτικές (Grewal et al., 2019).

Η αυξανόμενη επικράτηση των δραστηριοτήτων των εταιρειών στο παγκόσμιο ESG συμπληρώνει την αυξανόμενη προσοχή που δίνεται στις εταιρείες από επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς σε όλο τον κόσμο (Bloomberg, 2021). Αυτή η αυξημένη εστίαση απαιτεί πρότυπα μέτρησης και αναφοράς που ενισχύουν τη συνέπεια για τη διασφάλιση ακριβών και διαφανών δεδομένων για σκοπούς σύγκρισης (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018; Khan et al., 2016).

Η υλοποίηση της ουσίας του ESG απαιτεί τη σήμανση και αναγνώριση των συνιστωσών του. Η φυσική περιβαλλοντική διάσταση επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες επηρεάζουν το φυσικό περιβάλλον με έμφαση σε θέματα όπως οι εκπομπές άνθρακα, η διαχείριση αποβλήτων καθώς και η διατήρηση των πόρων (Aureli et al., 2020). Μια κοινωνική πτυχή θα εξετάσει τη σχέση της εταιρείας με τους υπαλλήλους, τους προμηθευτές, τους πελάτες και τις κοινότητες που δραστηριοποιείται σε σχέση με την υγεία και την ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις σχέσεις με την κοινότητα (Alsayegh et al., 2020). Τρίτη διάσταση - η διακυβέρνηση υπογραμμίζει το σύστημα με το οποίο κατευθύνονται και ελέγχονται οι εταιρείες, εστιάζοντας στην πτυχή της ποικιλομορφίας και της δομής των διοικητικών συμβουλίων, μαζί με τις αμοιβές των εκτελεστικών στελεχών και τη διαφάνεια (Birindelli et al., 2018).

Η αυξανόμενη προσοχή στο ESG συνδέεται στενά με τη γενική παγκόσμια τάση της βιώσιμης ανάπτυξης, την οποία τα Ηνωμένα Έθνη περιλαμβάνουν στην Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (United Nations, 2015). Αυτή η τάση αλλάζει τις αγορές, κάνοντας τις εταιρείες να θεωρούν τη βιωσιμότητα ως μέρος στρατηγικών προσεγγίσεων και ακόμη και κανόνων (Deloitte Insights, 2021).

Ωστόσο, ακόμη και όταν το ESG αποκτά εξέχουσα θέση, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις με την τυποποίηση των μετρήσεων και την υποβολή εκθέσεων να είναι επομένως προβληματικές. Υπάρχουν διαφορετικές μεθοδολογίες, οπότε οι αποκλίσεις στις αξιολογήσεις ESG καθίστανται αναπόφευκτες, αφήνοντας τον επενδυτή ανίκανο να συγκρίνει αποτελεσματικά τις εταιρείες (Aboud & Diab, 2019). Είναι σε μεγάλο βαθμό εθελοντικές, αν και οι αλλαγές βρίσκονται σε εξέλιξη με αναδυόμενες ρυθμίσεις από περιφέρειες τόσο διαφορετικές όσο η Ευρώπη (European Commission, 2021).

Για να είναι αποτελεσματική, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που πρέπει να υπάρχουν για την υποβολή εκθέσεων. Ορισμένες από αυτές περιλαμβάνουν το γεγονός ότι οι πληροφορίες που παρουσιάζονται πρέπει να είναι σχετικές και να προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες που σχετίζονται με τις ανάγκες του επενδυτή (Esty & Cort, 2020). Δεύτερον, η συνέπεια της διασφάλισης συγκρίσεων μεταξύ επιχειρήσεων καθώς και με την πάροδο του χρόνου μπορεί να πραγματοποιηθεί. Τρίτον, οι αναφορές είναι επαληθεύσιμες, επιτρέποντας έτσι την αξιοπιστία σε τέτοια δημοσιοποιημένα δεδομένα (Conca et al., 2021). Τέλος, η επικαιρότητα εντός της οποίας αξιοποιούνται οι πληροφορίες μπορεί να έχει κρίσιμες επιπτώσεις στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Όπως και με όλα τα άλλα πρότυπα αναφοράς, αναμένεται ισορροπία μεταξύ της πληρότητας των αναφορών και της χρηστικότητας. Η υπερφόρτωση των

ενδιαφερομένων με δεδομένα μπορεί να είναι εξίσου αναποτελεσματική με την παροχή ελαχίστων (Simonek et al., 2022). Οι εταιρείες θα πρέπει επίσης να είναι προσεκτικές ώστε να μην συμμετέχουν στο «greenwashing», μια τάση κατά την οποία οι εταιρείες συνάπτουν συμβάσεις βιωσιμότητας και εμπειρογνώμονες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μόνο για να χρησιμοποιηθούν για να απεικονίσουν τους εαυτούς τους ως πιο υπεύθυνους από ό, τι πραγματικά είναι (Wiley, 2021).

Αρκετές παγκόσμιες πρωτοβουλίες έχουν εργαστεί για την ανάπτυξη προτύπων αναφοράς ESG. Οι Αρχές Υπεύθυνων Επενδύσεων (PRI) αναπτύσσουν ένα πλαίσιο για την ενσωμάτωση του ESG στις επενδυτικές πρακτικές και τη γνωστοποίηση της ζήτησης ως εργαλείο διαφάνειας και λογοδοσίας (Principles for Responsible Investment, 2021). Επιπλέον, ένα περίγραμμα του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αναφέρεται θεματικά στην καταλληλότητα των γνωστοποιήσεων ESG στο πλαίσιο της ευρύτερης πλατφόρμας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (International Accounting Standards Board, 2018).

Συμπερασματικά, τα πρότυπα μέτρησης και αναφοράς ESG εδραιώνονται σιγά-σιγά, καθώς οι επιχειρηματικοί στόχοι συνεχίζουν να κλίνουν προς το περιβάλλον των ενδιαφερόμενων μερών, με τη βιωσιμότητα να αποτελεί μέρος των βασικών επιχειρηματικών στρατηγικών. Το μέλλον πιθανότατα θα επιφέρει πιο συνεπή πρότυπα διαμορφωμένα όχι μόνο από τη δυναμική της αγοράς, αλλά και υπό τακτικές ρυθμιστικές πιέσεις. Καθώς το ESG θα μετατραπεί περαιτέρω σε αναπόσπαστο στοιχείο του παγκόσμιου επιχειρηματικού τοπίου, θα απαιτήσει ουσιαστικά την ακριβή μέτρηση καθώς και τη διαφανή αναφορά που μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες διασφάλισης για την πραγματική ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στις εταιρικές πρακτικές.

2.4 Αντίκτυπος των δεικτών ESG στους επιχειρηματικούς τομείς

2.4.1 Επίδραση των δεικτών ESG στις επιχειρηματικές στρατηγικές

Οι σχετικοί δείκτες Περιβάλλοντος, Κοινωνίας και Διακυβέρνησης (ESG) έχουν μεταρρυθμίσει τις σχετικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων μαζί με τις συνολικές στρατηγικές των επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο, οι δείκτες αυτοί όχι μόνο διευκολύνουν τη λήψη αποφάσεων για βιώσιμες επενδύσεις, αλλά συμβολίζουν επίσης τον σκοπό των επιχειρήσεων να υπηρετούν θετικά την κοινωνία (Bhaskaran et al., 2020). Και αυτή η δέσμευση προς τη βιωσιμότητα, με τη σειρά της,

διαδραματίζει ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο όσον αφορά τη διαμόρφωση επιχειρηματικών στρατηγικών σε όλους τους τομείς (Atif et al., 2022; Ferrero-Ferrero et al., 2016).

Από την άποψη της επιχειρηματικής στρατηγικής, οι δείκτες ESG τείνουν να παροτρύνουν τις εταιρείες να κοιτάζουν πέρα από τις απλές οικονομικές μετρήσεις και να δώσουν προσοχή στην ενσωμάτωση των αρχών της βιωσιμότητας ακριβώς στον πυρήνα των λειτουργιών.

Όπως προσδιορίστηκε άλλωστε από τους Aboud και Diab (2019), οι επιπτώσεις των αξιολογήσεων ESG στην αγορά ήταν εμφανείς, όπως φαίνεται σε περιοχές με ασταθή πολιτική ζωή. Οι εταιρείες με μια προληπτική ατζέντα που περιλαμβάνει υψηλά θέματα αξιολόγησης ESG αντιμετωπίστηκαν θετικά, γεγονός που υποδηλώνει ότι φαίνεται να υπάρχει τουλάχιστον κάποια σχέση μεταξύ της δέσμευσης ESG και της αγοραίας αξίας της. Ομοίως, οι Alsayegh et al. (2020) διαπίστωσαν ότι οι επιδόσεις βιωσιμότητας μιας εταιρείας μπορούν στην πραγματικότητα να αλλάξουν ριζικά με την κατάλληλη δημοσιοποίηση ESG. Όταν οι επιχειρήσεις δημοσιοποιούν όλες τις πρακτικές ESG, οι επιχειρήσεις μπορούν επίσης να αναμένουν να βελτιώσουν τις επιδόσεις που σχετίζονται με την οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα (World Economic Forum, 2021).

Ομοίως, η υιοθέτηση στρατηγικών με επίκεντρο το ESG μπορεί επίσης να μεταφραστεί σε απτές οικονομικές επιπτώσεις. Όπως παρατήρησαν οι Aureli et al. (2020), η συνάφεια αξίας είναι εμφανής στις συζητήσεις ESG εξ ολοκλήρου μεταξύ των εταιρειών που περιλαμβάνονται στον Παγκόσμιο Δείκτη Βιωσιμότητας Dow Jones. Οι ενημερωμένοι επενδυτές οδηγούν τις χρηματοπιστωτικές αγορές προς την αυξημένη ευθυγράμμιση των επενδυτικών τους αποφάσεων με βάση αυτές τις γνωστοποιήσεις (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018). Αυτή η ευθυγράμμιση δεν είναι απλώς μια μόδα, αλλά δείχνει την αλλαγή παραδείγματος που λαμβάνει χώρα στη νοοτροπία των επενδυτών και επίσης λέει πολλά για το είδος της επιρροής που έχουν οι μετρήσεις ESG στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων.

Το κύμα ESG έχει αλλάξει και τη σύνθεση των διοικητικών συμβουλίων, των οποίων είναι ως επί το πλείστον οι τελικοί υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων σε οποιαδήποτε εταιρεία. Οι Birindelli et al. (2018) σημείωσαν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της σύνθεσης του διοικητικού συμβουλίου, της δραστηριότητας και των επιδόσεων ESG στο τραπεζικό σύστημα. Περισσότερα μέλη διοικητικών συμβουλίων που

υιοθετούν αξίες ESG μπορεί να δουν τις εταιρείες να πραγματοποιούν αυξημένες επιδόσεις με βάση το ESG, ενισχύοντας έτσι τη στρατηγική τους θέση στην αγορά.

Επιπλέον, η χρήση του ESG επεκτείνεται περαιτέρω στη διαχείριση κινδύνων στις επιχειρηματικές στρατηγικές. Οι Atif και Ali (2021) ανέφεραν τις επιπτώσεις της δημοσιοποίησης ESG σχετικά με τον κίνδυνο αθέτησης υποχρεώσεων, δίνοντας έμφαση στη δυνατότητα βελτίωσης των συνολικών προφίλ κινδύνου για εταιρείες με αποτελεσματική δημοσιοποίηση ESG. Ως εκ τούτου, η επιχειρηματική στρατηγική που ενσωματώνει ESG μπορεί να ενεργοποιηθεί ως ασπίδα έναντι απροσδόκητων οικονομικών ευπαθειών.

Περαιτέρω, δέον όπως σημειωθεί ότι το κίνημα ESG έχει επίσης επιφέρει μια εξέλιξη στο ρυθμιστικό τοπίο. Οι κανονιστικές απαιτήσεις, όπως η δημοσιοποίηση ζητημάτων βιωσιμότητας της πιστοληπτικής ικανότητας, έχουν καθοριστεί σε σχέση με το τι αναμένεται από ρυθμιστικούς φορείς όπως η Ευρωπαϊκή Αρχή Αγοράς και Κινητών Αξιών (2021). Ενώ περισσότερες εταιρείες δημοσιεύουν εθελοντικά μετρήσεις ESG στις ετήσιες εκθέσεις τους και στα έγγραφα βιωσιμότητας, η αυξανόμενη εστίαση από ρυθμιστικούς φορείς και επενδυτές σηματοδοτεί μια αυξανόμενη ανάγκη ενσωμάτωσης των μετρήσεων σε στρατηγικές μακροπρόθεσμης ανάπτυξης (Deloitte Insights, 2021).

Όπως εξηγούν οι Esty και Cort (2020) στο "Values at Work: Sustainable Investing and ESG Reporting", το ESG δεν είναι μια εταιρική λίστα ελέγχου, αλλά πράγματι ένα μέρος της μακροπρόθεσμης διακυβέρνησης αξίας μιας επιχείρησης. Όσοι είναι επιτυχείς στην εσωτερική και την εφαρμογή δεικτών ESG στις επιχειρηματικές τους στρατηγικές, μπορούν να αναμένουν αύξηση της αγοραίας αξίας, καθώς και εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών και μετριασμό του κινδύνου.

Συμπερασματικά, οι δείκτες ESG αλλάζουν αποφασιστικά τις επιχειρηματικές στρατηγικές σε όλο το φάσμα. Επιδιώκοντας να ευθυγραμμίσουν τις δραστηριότητές τους με την Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (2015) και άλλους παγκόσμιους στόχους βιωσιμότητας, οι εταιρείες τοποθετούνται ευνοϊκά, όχι μόνο στα μάτια των επενδυτών και των ενδιαφερόμενων μερών, αλλά και για να υποστηρίξουν ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

2.4.2 Τομεακές επιπτώσεις της εφαρμογής ESG

Λόγω του αυξανόμενου ενδιαφέροντος των επενδυτών για τις επιδόσεις ESG (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018), προκύπτει ότι ένας οργανισμός πρέπει να ενσωματώσει αυτό το ζήτημα στις στρατηγικές επιλογές, τα λειτουργικά μοντέλα καθώς και στις ιστορίες επικοινωνίας. Διάφοροι επιχειρηματικοί τομείς έχουν σημαντικές επιπτώσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή των δεικτών, κυρίως λόγω της λειτουργικής φύσης ενός τομέα και των συναφών κινδύνων (Duque-Grisales & Aguilera-Caracuel, 2021).

Το καλύτερο παράδειγμα για αυτόν τον μετασχηματισμό είναι ο χρηματοπιστωτικός και τραπεζικός τομέας. Η έρευνα δείχνει ότι οι τράπεζες που συμπεριλαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό δραστηριότητες που σχετίζονται με ESG, και ιδίως με ισορροπημένη σύνθεση διεύθυνσης εντός της αίθουσας συνεδριάσεων, συνήθως υπερτερούν έναντι των ομολόγων τους, όσον αφορά στους δείκτες βιωσιμότητας (Birindelli et al., 2018). Εδραιώνοντας περαιτέρω αυτά τα συναισθήματα, οι Brogi & Lagasio (2019) υποθέτουν ότι οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζικών ιδρυμάτων και της επενδυτικής καμπύλης, θα έχουν καλύτερες επιδόσεις από την άποψη της κερδοφορίας όταν οι αρχές ESG ενσωματώνονται στα λειτουργικά τους πλαίσια.

Ο τρίτος τομέας στον οποίο η ενσωμάτωση των αρχών ESG μπορεί να γίνει βαθιά αισθητή είναι ο τουρισμός. Σίγουρα, η ευθυγράμμιση με τις αρχές ESG καθίσταται απαραίτητη, λαμβάνοντας υπόψη τον άμεσο και έμμεσο αντίκτυπο του τομέα στο περιβάλλον καθώς και στις κοινότητες. Οι Buallay, Al-Ajmi και Barone (2022) μέσω της δουλειάς τους έχουν δημιουργήσει μια θετική σχέση που έχει η δέσμευση βιωσιμότητας με τη συνολική απόδοση του τουριστικού τομέα. Σε αυτό το σημείο, οι εταιρείες γεωργικών προϊόντων διατροφής που υποβάλλουν άμεσα εκθέσεις σχετικά με πτυχές ESG έχουν επηρεάσει άμεσα τις λειτουργικές και οικονομικές επιδόσεις τους (Conca et al., 2021).

Όπως και οι άλλες δυνάμεις που οδηγούν οικονομικά τον σύγχρονο παγκόσμιο χώρο, ο τομέας της τεχνολογίας δεν μπορεί να μείνει έξω σε αυτή τη συζήτηση. Οι εταιρείες τεχνολογίας συχνά βρίσκονται στο σταυροδρόμι περίπλοκων αλυσίδων εφοδιασμού, εξαρτώνται από ζωτικές πρώτες ύλες, πολλές με σημαντικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα και συνδέονται με κοινωνικά ζητήματα όπως η καταναγκαστική εργασία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ανακτήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021). Κατά συνέπεια, η εφαρμογή των αρχών ESG καθιστά τους τεχνολογικούς οργανισμούς αντιμέτωπους με αυτές τις

προκλήσεις και ενθαρρύνει τα βιώσιμα υλικά στα προϊόντα, τις ηθικές εργασιακές πρακτικές, καθώς και τη διασφάλιση ισχυρότερων δομών διακυβέρνησης.

Αυτή η αυξανόμενη ενσωμάτωση των αρχών ESG δεν συνεπάγεται προσπάθεια μόνο για σκοπούς καλής δεοντολογίας ή συμμόρφωσης. Οι Alsayegh, Rahman και Homayoun (2020) υποστήριξαν ότι οι εταιρείες που ενσωματώνουν αρχές ESG υφίστανται μεταμόρφωση στην απόδοση της βιωσιμότητάς τους σε οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές διαστάσεις. Ως εκ τούτου, οι πρωτοβουλίες ESG θα ήταν αποτελεσματικές όχι μόνο για την υποστήριξη της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Ηνωμένα Έθνη, 2015), αλλά και για την επίτευξη απτών οικονομικών οφελών. Οι Bhaskaran et al. (2020) έχουν αποδείξει εμπειρικά ότι οι πρωτοβουλίες ESG μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία πλούτου για τις επιχειρήσεις.

Από την άλλη, οι εταιρείες κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους απεικονίζουν επίσης διαφορετικές επιπτώσεις λόγω παραμέτρων ESG. Σύμφωνα με τους Atif, Liu και Nadarajah (2022), τα στοιχεία υποστηρίζουν ότι οι εταιρικές γνωστοποιήσεις ESG επηρεάζουν τα ταμειακά διαθέσιμα, αποτελώντας κρίσιμο παράγοντα για τη μέτρηση της ευελιξίας της εταιρείας να ανταποκρίνεται στις στρατηγικές ανάπτυξης και επίσης να ελέγχει την αντίδρασή της σύμφωνα με απρόβλεπτα σοκ. Αυτή η επιρροή, στην πραγματικότητα, καθοδηγείται από μια προοπτική κύκλου ζωής, την έμφαση της οποίας δίνουν ότι οι επιχειρήσεις θα αντιλαμβάνονταν και θα αντιδρούσαν διαφορετικά υπό το πρίσμα των ζητημάτων ESG, καθώς τα στάδια ωριμότητάς τους ποικίλλουν.

Σύμφωνα με την Deloitte Insights (2021), οι εκτιμήσεις ESG προετοιμάζουν ριζικά την αλλαγή των επιχειρηματικών τοπίων, την αλλαγή των κανονιστικών απαιτήσεων και την κίνηση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Ήδη, η ενσωμάτωση ESG φαίνεται να τείνει και να κερδίζει δυναμική από την προβολή των περιουσιακών στοιχείων ESG να φτάσει τα εκτιμώμενα 50 τρισεκατομμύρια δολάρια έως το 2025 σε ένα σημαντικό κλάσμα των παγκόσμιων περιουσιακών στοιχείων υπό διαχείριση (Bloomberg, 2021). Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι αναμφισβήτητο ότι κάθε τομέας, από τη γεωργία και τη χρηματοδότηση έως την τεχνολογία και τον τουρισμό, πιθανότατα θα βιώσει εκτεταμένες αλλαγές καθώς υιοθετείται το ESG.

Στην ουσία, οι επιπτώσεις που βασίζονται σε τομείς δεν μπορούν να υπερτονιστούν σε σχέση με την εφαρμογή ESG. Κατευθύνουν τις βιομηχανίες προς βιώσιμες τροχιές, διασφαλίζουν δεοντολογικές λειτουργίες και προωθούν αποτελεσματικές δομές διακυβέρνησης. Καθώς οι εταιρείες, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και τα

ενδιαφερόμενα μέρη υιοθετούν και υποστηρίζουν όλο και περισσότερο τις αρχές ESG, οι βιομηχανίες θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τις στρατηγικές, τις λειτουργίες και τις μεθόδους επικοινωνίας τους, διασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα, την κερδοφορία και, το σημαντικότερο, ένα βιώσιμο μέλλον.

2.4.3 Προκλήσεις και ευκαιρίες που παρουσιάζονται από την υιοθέτηση ESG

Η σημασία για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και σχετικών με τη διακυβέρνηση προτύπων (ESG) στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων έχει αυξηθεί περαιτέρω λόγω των παγκόσμιων πλαισίων, όπως η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (United Nations, 2015) και η έμφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη βιώσιμη χρηματοδότηση (Eccles et al., 2016; European Commission, 2021).

Όσον αφορά τις ευκαιρίες, το ESG προσφέρει πληθώρα ευκαιριών στην ανάπτυξη της σταθερής αξίας. Για παράδειγμα, έρευνα όπως αυτή των Aureli et al. (2020) δείχνει ότι η δημοσιοποίηση ESG είναι αναπόσπαστη για τις επιχειρήσεις, καθώς μπορεί να βελτιώσει τις αποτιμήσεις των εταιρειών κυρίως για εκείνες που είναι εισηγμένες στους διάσημους δείκτες όπως ο Dow Jones Sustainability World Index. Δεύτερον, ορισμένες πρόσφατες μελέτες έχουν επίσης διαπιστώσει θετική συσχέτιση μεταξύ των πρωτοβουλιών ESG και της κερδοφορίας από ερευνητές όπως οι Brogi & Lagasio (2019) και Bhaskaran et al. (2020), όπου τα οικονομικά οφέλη του ESG επισημαίνονται ιδιαίτερα σε ορισμένους συγκεκριμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Επιπλέον, οι εταιρείες που συμμετέχουν πλήρως στα πρότυπα ESG αυξάνουν τις πιθανότητες οργανωτικής νομιμοποίησής τους για το λόγο ότι μπορούν να ενισχύσουν τη δημιουργία ισχυρότερης εμπιστοσύνης με τα ενδιαφερόμενα μέρη και να αυτοσχεδιάσουν τη φήμη στην αγορά σε σχέση με τις θεωρητικές ρίζες των Dowling και Pfeffer (1975). Αυτή η αυξημένη εμπιστοσύνη μπορεί να βελτιώσει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, με έρευνες όπως οι Amel-Zadeh και Serafeim (2018) να υπογραμμίζουν την υψηλή εξάρτηση των επενδυτών από τις πληροφορίες ESG κατά τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων και οι Cheng et al. (2014) να δείχνουν περαιτέρω ότι οι επιχειρήσεις που μπορούν να αποδείξουν πέραν πάσης αμφιβολίας τη μεγάλη δέσμευσή τους στο ESG αντιμετωπίζουν πολυάριθμες εναλλακτικές λύσεις χρηματοδότησης.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει το άλλο μερίδιο των προκλήσεων που έρχονται με την υιοθέτηση του ESG. Οι ασυνέπειες και οι διαφορετικές ερμηνείες στις αναφορές ESG είναι πιθανό να βιωθούν λόγω των περιπλοκών που εμπλέκονται και της έλλειψης καθολικά τυποποιημένου πλαισίου αυτή τη στιγμή (Esty & Cort, 2020). Επιπλέον, ακόμη και αν τα μελλοντικά οφέλη του ESG είναι εμφανή, θα μπορούσαν να υπάρξουν προκλήσεις για την αντιμετώπιση των άμεσων οικονομικών πιέσεων για τις επιχειρήσεις λόγω του κόστους που επιβαρύνει αρχικά την επιδίωξη βιώσιμων πρακτικών. Επιπλέον, οι αξιολογήσεις ESG μπορούν επίσης να εκτεθούν σε διακυμάνσεις της αγοράς και πολιτικές, καθώς οι επιπτώσεις της πολιτικής αστάθειας στην Αίγυπτο σε όλες τις αξιολογήσεις ESG υπονοήθηκαν μέσω της έρευνας των Aboud και Diab (2019) για τα αποτελέσματά τους. Με το εξελισσόμενο τοπίο ESG, οι κανονιστικές απαιτήσεις όπως αυτές της Ευρωπαϊκής Αρχής Αγοράς και Κινητών Αξιών (2021) προσθέτουν μάλλον ένα άλλο επίπεδο πολυπλοκότητας στην κορυφή, ασκώντας πιέσεις συμμόρφωσης στις επιχειρήσεις για διαχείριση. Τέλος, είναι επιτακτική ανάγκη να διασφαλιστεί ότι οι πρωτοβουλίες ESG ταιριάζουν απόλυτα σε μια συνολική επιχειρηματική στρατηγική, στην οποία όλες οι καλές προθέσεις θα αποδειχθούν αντιπαραγωγικές (Branco & Rodrigues, 2006).

Εν ολίγοις, ο αυξανόμενος αντίκτυπος του ESG παρέχει μια ποικιλία διαυγών ευκαιριών για τις επιχειρήσεις όσον αφορά την ενισχυμένη κερδοφορία, την αξία καθώς και την εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών - αν και έχει το σύνολο των περίπλοκων προκλήσεων που σχετίζονται με την υποβολή εκθέσεων, τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς και τη στρατηγική ευθυγράμμιση. Και καθώς το πρότυπο ESG συνεχίζει την ανοδική του πορεία, οι επιχειρήσεις είναι βέλτιστα τοποθετημένες για βιώσιμη επιτυχία στο βαθμό που μπορούν να το συνδυάσουν επιδέξια σε βασικές λειτουργίες, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες του, ενώ διαχειρίζονται επιδέξια τις προκλήσεις του.

Πτυχή	Ευκαιρίες	Προκλήσεις
Σταθερή αξία	Η δημοσιοποίηση ESG μπορεί να ενισχύσει τις αποτιμήσεις των εταιρειών (Aureli et al., 2020).	Οι σύνθετες αναφορές ESG λόγω έλλειψης τυποποιημένων πλαισίων ενδέχεται να επηρεάσουν τη συνεπή παρουσίαση αξίας (Esty & Cort, 2020).
Αποδοτικότητα	Θετική συσχέτιση μεταξύ ESG και κερδοφορίας επιχειρήσεων σε τομείς όπως οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (Brogi & Lagasio, 2019; Bhaskaran et al., 2020).	Άμεσες οικονομικές πιέσεις από το αρχικό κόστος ενσωμάτωσης ESG.
Εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών	Ενισχυμένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών που οδηγεί σε ενισχυμένη οργανωτική νομιμότητα (Dowling & Pfeffer, 1975).	Οι αξιολογήσεις ESG μπορεί να είναι ευαίσθητες στις διακυμάνσεις της αγοράς και των πολιτικών διακυμάνσεων (Aboud & Diab, 2019).
Πρόσβαση στη χρηματοδότηση	Βελτιωμένες ευκαιρίες πρόσβασης σε χρηματοδότηση λόγω της δέσμευσης ESG (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018; Cheng et al., 2014).	Οι μη ευθυγραμμισμένες πρωτοβουλίες ESG θα μπορούσαν να αποτρέψουν τους υποψήφιους χρηματοδότες (Branco & Rodrigues, 2006).
Κανονιστική συμμόρφωση	Δυνατότητα να ηγηθεί της βιομηχανίας τηρώντας προληπτικά τους εξελισσόμενους κανονισμούς.	Αυξημένες πιέσεις συμμόρφωσης λόγω εξελισσόμενων κανονισμών, όπως αυτοί της Ευρωπαϊκής Αρχής Αγορών και Κινητών Αξιών (2021).
Στρατηγική ευθυγράμμιση	Βελτιωμένες επιχειρηματικές στρατηγικές μέσω ολοκληρωμένων προσπαθειών ESG.	Η πιθανή απόκλιση των πρωτοβουλιών ESG με ευρύτερες επιχειρηματικές στρατηγικές θα μπορούσε να είναι αντιπαραγωγική (Branco & Rodrigues, 2006).

Πίνακας 2.1. Οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις που συνδέονται με την υιοθέτηση ESG.

2.5 Διαφορικές επιπτώσεις των δεικτών ESG

Οι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και σχετικοί με τη διακυβέρνηση (ESG) δείκτες έχουν αποκτήσει ολοένα και μεγαλύτερη σημασία την τελευταία δεκαετία. Η συνάφειά τους μεταξύ των τύπων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ποικίλλει. Μια τέτοια διακύμανση μπορεί να αποδοθεί κυρίως στο είδος της επιχείρησης που διεξάγεται, τι αναζητούν τα ενδιαφερόμενα μέρη και πόσο περιθώριο υπάρχει για να γίνουν μόνιμες αλλαγές προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας.

2.5.1 Συγκριτική Ανάλυση: Επίδραση του ESG σε όλους τους τύπους επιχειρήσεων

Πιο έντονος έλεγχος σε σχέση με τα πρότυπα ESG παρατηρείται στις πολυεθνικές εταιρείες λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο και του όγκου. Οι πολυεθνικές εταιρείες έχουν μια ευρύτερη βάση ενδιαφερομένων με διεθνείς επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές και καταναλωτές που απαιτούν μεγαλύτερους βαθμούς διαφάνειας και καλύτερη τήρηση των κανόνων ESG. Για παράδειγμα, εταιρείες όπως η Unilever και η Procter & Gamble έχουν ενσωματώσει τη βιωσιμότητα στα επιχειρηματικά τους μοντέλα, όχι μόνο ως ρόλο συμμόρφωσης αλλά και ως στρατηγική για την παροχή μακροπρόθεσμης ανάπτυξης (Unilever Global Company Website, 2019; Annual Report Procter & Gamble, 2020).

Από την άλλη πλευρά, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (MME) ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις για την εφαρμογή εκτεταμένων μέτρων ESG, λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη προϋπολογισμού ή περιορισμού του πεδίου εφαρμογής μέχρι την πτυχή της λειτουργίας. Ωστόσο, οι MME μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τοπικές πρωτοβουλίες ESG που ευθυγραμμίζονται αρκετά στενά με τα συμφέροντα της κοινότητας ή της εξειδικευμένης αγοράς τους (έκθεση ΟΟΣΑ, 2018). Οι ESG στρατηγικές τους συχνά τείνουν να είναι πιο ευέλικτες και είναι στενά συνυφασμένες με το άμεσο περιβάλλον τους, καθιστώντας τις μοναδικά ισορροπημένες έναντι ορισμένων περιφερειακών ή τομεακών ανησυχιών ESG.

Οι νεοσύστατες επιχειρήσεις, ειδικά αυτές στον τομέα της τεχνολογίας, έχουν αποτυπωμένο το ESG στη θεμελιώδη τους αξία. Οι περισσότερες από τις σύγχρονες νεοσύστατες επιχειρήσεις περιστρέφονται γύρω από την ιδέα των βιώσιμων λύσεων – όπως είναι η καθαρή ενέργεια, η διαχείριση αποβλήτων (κομποστοποίηση) ή ο ηθικός καταναλωτισμός. Μια τέτοια περίπτωση είναι η εταιρεία Tesla, αποστολή της οποίας είναι η επιτάχυνση της μετάβασης του κόσμου στη βιώσιμη ενέργεια (Tesla, Inc.

Annual Report, 2019). Τα λειτουργικά τους μοντέλα τείνουν εγγενώς σε μία ή περισσότερες από τις συνιστώσες του ESG, δίνοντάς τους ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ενώ παράλληλα επιδεικνύουν την αυξανόμενη δράση τους προς τη βιωσιμότητα, όπως απαιτείται από τους σύγχρονους επενδυτές και καταναλωτές.

Οι οικογενειακές επιχειρήσεις και οι όμιλοι ετερογενών δραστηριοτήτων παρέχουν μια άλλη διάσταση για την ανάλυση αυτή. Δεδομένων των συχνά κεντρικών δομών λήψης αποφάσεων, αυτές οι επιχειρήσεις μπορούν γρήγορα να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν πρακτικές ESG, εάν η ηγεσία δώσει προτεραιότητα σε αυτές. Για παράδειγμα, ο γιγαντιαίος ινδικός πολυεθνικός όμιλος ετερογενών δραστηριοτήτων, ο όμιλος Tata, είχε επικεντρωθεί εδώ και καιρό στην ανάπτυξη της κοινότητας και στις επιχειρήσεις ηθικής πολύ πριν από την άνοδο των τυποποιημένων μετρήσεων ESG (Tata Sons Ltd., Sustainability Report, 2017).

Συγκρίνοντας αυτού του είδους τις επιχειρήσεις, καθίσταται εμφανές ότι οι μεγάλες εταιρείες ασχολούνται με μακροπρόθεσμους παγκόσμιους στόχους ESG, ενώ οι μικρότερες επιχειρήσεις όπως οι MME και οι νεοσύστατες επιχειρήσεις ασχολούνται περισσότερο με τοπικά και συγκεκριμένα θέματα των δεικτών. Μπορεί να καθοδηγούνται από συγκεκριμένα άμεσα κοινοτικά ζητήματα, ειδικά συμφέροντα εξειδικευμένων αγορών ή βασικές επιχειρηματικές αξίες.

Ως εκ τούτου, οι δείκτες ESG, παρά το γεγονός ότι είναι καθολικά σχετικοί, εκδηλώνονται διαφορετικά μεταξύ διαφορετικών επιχειρηματικών δομών. Η υιοθέτηση και ο αντίκτυπός τους ενημερώνονται σχετικά με το μέγεθος της επιχείρησης, τη φύση της, τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών και το επιχειρησιακό πεδίο εφαρμογής. Καθώς το ESG αποκτά δυναμική, η ενσωμάτωση τέτοιων δεικτών στις κύριες στρατηγικές των επιχειρήσεων θα γίνεται όλο και πιο ζωτικής σημασίας.

2.5.2 Κινητήριες δυνάμεις και αποτρεπτικοί παράγοντες για την εφαρμογή ESG ανά είδος επιχείρησης

Κινητήριες δυνάμεις για την εφαρμογή ESG

1. Ζήτηση επενδυτών: Οι σύγχρονοι επενδυτές ευθυγραμμίζουν σήμερα περισσότερο από πριν τα χαρτοφυλάκιά τους με τις απαιτήσεις ESG. Πρόκειται για μια ουσιαστική μετατόπιση που είναι εμφανής μεταξύ των θεσμικών επενδυτών που αναζητούν μακροπρόθεσμες βιώσιμες αποδόσεις έναντι βραχυπρόθεσμων κερδών.

2. **Εναισθητοποίηση των καταναλωτών:** Ο καταναλωτής του 21ου αιώνα έχει πλήθος διαθέσιμων πληροφοριών και καθοδηγείται από αξίες.
3. **Ρυθμιστικές πιέσεις:** Οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς οργανισμοί αποτελούν ένα μέσο άσκησης πίεσης για πρόσθετα αυστηρά ρυθμιστικά πλαίσια προς βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές. Μαρτυρία αυτού του μεταβαλλόμενου ρυθμιστικού τοπίου είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στην Πράσινη Συμφωνία της για να καταστήσει την Ευρώπη την πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο στον κόσμο (European Commission, 2019).
4. **Φήμη και αξία επωνυμίας:** Η θετική απόδοση ESG αναβαθμίζει τη φήμη της εταιρείας. Μια έκθεση της Deloitte (2018) ανέφερε ότι οι εταιρείες συνήθως παρατηρούν αύξηση της αξίας της επωνυμίας μαζί με ισχυρή βαθμολογία ESG και ως εκ τούτου προσελκύουν όχι μόνο τους καταναλωτές αλλά και το βλέμμα των επενδυτών.

Αποτρεπτικοί παράγοντες εφαρμογής ESG

1. **Αρχικό κόστος:** Η επένδυση του αρχικού κόστους σε βιώσιμες πρακτικές μπορεί να είναι αποθαρρυντική, ιδίως για τις ΜΜΕ. Η καθαρή τεχνολογία ή οι βιώσιμες αλυσίδες εφοδιασμού απαιτούν υψηλή κεφαλαιουχική δαπάνη, η οποία είναι πιθανό να αποτρέψει τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στην πλατφόρμα προσανατολισμένη στο κέρδος βραχυπρόθεσμα.
2. **Πολυπλοκότητα των μετρήσεων ESG:** Η πολύπλοκη συνεχώς εξελισσόμενη φύση των κριτηρίων ESG μπορεί να είναι αρκετά δύσκολο να ερμηνευτεί από τις εταιρείες, ειδικά εκείνες που δεν έχουν αναπτύξει αυστηρά έγκαιρες ειδικές ομάδες βιωσιμότητας. Σύμφωνα με έκθεση της McKinsey (2017), ανακαλύφθηκαν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες στην ερμηνεία και εφαρμογή της ποικιλίας των διαθέσιμων μετρήσεων ESG.
3. **Αντιληπτοί συμβιβασμοί:** Το κόστος που οι επιχειρήσεις μπορεί να πιστεύουν ότι θα επιβαρυνθούν εστιάζοντας στο ESG μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στη βραχυπρόθεσμη κερδοφορία. Αυτές οι αντιλήψεις αλλάζουν, αν και παραμένουν ως μειονέκτημα κυρίως μεταξύ των επιχειρήσεων που διευθύνονται με τριμηνιαία κέρδη.
4. **Έλλειψη γνώσεων και πόρων:** Οι μικρότερες επιχειρήσεις που αναγνωρίζονται για την έλλειψη γνώσης σχετικά με το τι είναι το ESG καθώς και πώς θα μπορούσε να είναι επωφελές μπορεί να είναι ακόμη πιο περιορισμένες σε πληροφορίες σχετικά με τα

πιθανά οφέλη του ESG. Αυτό, σε συνδυασμό με τους περιορισμένους πόρους, μπορεί να καταστήσει ακόμη και την εξέταση της ενσωμάτωσης ένα αποθαρρυντικό έργο.

Διακυμάνσεις ανά τύπο επιχείρησης

Οι οργανισμοί και οι πολυεθνικές εταιρείες κλίνουν περισσότερο προς τη ζήτηση των επενδυτών καθώς και προς τη ρυθμιστική πίεση λόγω της διευρυμένης βάσης ενδιαφερομένων. Και με σημαντικούς πόρους στο τέλος τους, η πολυπλοκότητα των μετρήσεων ESG μπορεί να αντιμετωπιστεί καλύτερα. Από την άλλη, με γνώμονα την ευαισθητοποίηση των τοπικών καταναλωτών, οι ΜΜΕ συχνά δυσκολεύονται με το αρχικό κόστος και τους αντιληπτούς συμβιβασμούς κερδοφορίας. Οι νεοσύστατες επιχειρήσεις, ειδικά οι οποίες σχετίζονται με την πράσινη τεχνολογία ή τη βιωσιμότητα, εκτιμούν εγγενώς το ESG, αλλά θα μπορούσαν συχνά να αντιμετωπίσουν προκλήσεις σχετικά με τον τρόπο πλοήγησης στο περίπλοκο τοπίο ESG χωρίς ειδικούς πόρους.

Συνοψίζοντας, ενώ το παγκόσμιο επιχειρηματικό τοπίο αναγνωρίζει σταδιακά τις επιταγές της ενσωμάτωσης ESG, οι κινητήριες δυνάμεις και οι αποτρεπτικοί παράγοντες που επηρεάζουν αυτή τη μετατόπιση είναι πολύπλευροι και ποικίλλουν μεταξύ των τύπων επιχειρήσεων. Η κατανόηση αυτών των αποχρώσεων είναι απαραίτητη για τις επιχειρήσεις να πλοηγηθούν αποτελεσματικά στα μοναδικά ταξίδια ESG.

Τύπος επιχείρησης	Κινητήριες Δυνάμεις	Αποτρεπτικοί Παράγοντες
Νεοσύστατες επιχειρήσεις	Ελκυστικότητα επενδυτών, Αξίες ιδρυτή	Περιορισμένοι πόροι, έλλειψη εμπειρογνωμοσύνης
MME	Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, Μετρίασμός κινδύνου	Περιορισμοί πόρων, Πολυπλοκότητα ESG
Μεγάλες Εταιρείες	Φήμη, Κανονιστική συμμόρφωση	Κληροδοτημένα συστήματα, Γραφειοκρατικά εμπόδια
Πολυεθνικές	Πρόσβαση στην παγκόσμια αγορά, Βιωσιμότητα της εφοδιαστικής αλυσίδας	Διαφορετικοί κανονισμοί, Διαχείριση ενδιαφερόμενων μερών

Πίνακας 2.2. Κινητήριες δυνάμεις και αποτρεπτικοί παράγοντες στη διαμόρφωση ESG

2.6 Ρόλος και επιρροή των επενδυτών στην εφαρμογή ESG

2.6.1 Αυξανόμενη σημασία του ESG στις αποφάσεις σχετικά με τις επενδύσεις

Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί απότομη αύξηση του ρόλου που αναλαμβάνουν οι επενδυτές, κυρίως οι θεσμικοί επενδυτές, στην εταιρική βιωσιμότητα. Οι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και διακυβερνητικοί παράγοντες (ESG) δεν είναι μόνο προσθετικοί, αλλά όλο και περισσότερο κεντρικοί στη λήψη αποφάσεων στις επενδύσεις. Αυτή η εξέλιξη θα αντικατοπτρίζει μια θεμελιώδη αλλαγή που συμβαίνει

στο χρηματοπιστωτικό πεδίο διεθνώς, το οποίο έχει κατανοήσει τη μακροπρόθεσμη επιτυχία ως απαιτητικά βραχυπρόθεσμα έσοδα.

Ένας σημαντικός λόγος από αυτή την άποψη είναι η αυξανόμενη συνειδητοποίηση μεταξύ των επενδυτών ότι οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν ισχυρές επιδόσεις ESG αξιολογούνται ότι έχουν μικρότερο ή, τουλάχιστον έμμεσα, οικονομικό κίνδυνο και κίνδυνο φήμης. Σε τέτοιους ταραχώδεις καιρούς, οι εταιρείες που ανταποκρίνονται στις περιβαλλοντικές ανησυχίες, ακολουθούν την ηθική διακυβέρνηση και επηρεάζουν θετικά την κοινωνία θα τείνουν να επιδεικνύουν ανθεκτικότητα. Σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Συμμαχίας Βιώσιμων Επενδύσεων (GSIA) για το 2018, οι βιώσιμες επενδύσεις σημείωσαν μεγάλη ανάπτυξη, με τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία να ανέρχονται συνολικά σε πάνω από 30 τρισεκατομμύρια δολάρια σήμερα, αύξηση 34% από το 2016. Αυτά τα στατιστικά στοιχεία αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό την αυξανόμενη ενσωμάτωση των αρχών ESG στις βασικές επενδύσεις.

Περαιτέρω, η ένταση της κλιματικής αλλαγής έχει αυξήσει μόνο την εστίαση στις περιβαλλοντικές παραμέτρους. Στο πλαίσιο αυτό, για παράδειγμα, η συμφωνία του Παρισιού του 2015, που σχεδιάστηκε για τη μείωση των κλιματικών κινδύνων παγκοσμίως, έχει προκαλέσει αυξημένο ενδιαφέρον από τους επενδυτές. Τα ιδρύματα γνωρίζουν καλά τα δυνητικά μη αξιοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού, καθώς αποφεύγουν ενεργά θέσεις σε τομείς που επικεντρώνονται στενά στα ορυκτά καύσιμα.

Από την άλλη, οι επενδυτές αποκτούν απaráμιλλες συνθήκες πρόσβασης σε μετρήσεις εταιρικής απόδοσης και, ως εκ τούτου, είναι σε θέση να αξιολογούν τους κινδύνους και τις ευκαιρίες ESG με πιο λεπτομερή τρόπο. Επιπλέον, διατίθεται προηγμένη ανάλυση, η οποία επιτρέπει στους επενδυτές να δημιουργούν χαρτοφυλάκια ακολουθώντας αυστηρά ορισμένα κριτήρια ESG, με την ανάπτυξη τεχνολογιών ανάλυσης δεδομένων. Η MSCI είναι ένας κορυφαίος διεθνής πάροχος εργαλείων υποστήριξης κρίσιμων αποφάσεων, με τα οποία έχει επινοήσει περίπλοκα συστήματα αξιολόγησης ESG που επηρεάζουν τις διακριτικές εξουσίες των επενδυτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με βιώσιμα πρότυπα.

Επιπλέον, υπάρχει επίσης μια ανοδική τάση όσον αφορά την επέκταση της πυξίδας του καταπιστευματικού καθήκοντος των διαχειριστών επενδύσεων. Σε προηγούμενες εποχές, το υποκείμενο διάταγμα ήταν να μεγιστοποιηθούν οι αποδόσεις για τους μετόχους. Ωστόσο, αυτό το αφήγημα υφίσταται μετασχηματισμό, με τους κινδύνους ESG να θεωρούνται σημαντικοί για τις μακροπρόθεσμες αποδόσεις. Οι Αρχές Υπεύθυνων Επενδύσεων (PRI), μια πρωτοβουλία επενδυτών με το UNGC και το UNEP

Finance Initiative, έχουν πλέον πάνω από 3.000 υπογραφές που αντιπροσωπεύουν περιουσιακά στοιχεία άνω των 100 τρισεκατομμυρίων δολαρίων υπό διαχείριση, δεσμευμένα να ενσωματώσουν θέματα ESG στην επενδυτική τους ανάλυση.

Αλλά οι επενδυτές οδηγούνται προς το ESG όχι μόνο λόγω της αποστροφής κινδύνου. Ορισμένες προσοδοφόρες ευκαιρίες γίνονται δυνατότητες καινοτομίας και ανοίγματος σε νέες αγορές. Οι τομείς της καθαρής ενέργειας, της βιώσιμης γεωργίας και των ηθικών καταναλωτικών αγαθών αναπτύσσονται πλέον εκθετικά και παρέχουν τρόπους διαφοροποίησης και ισχυρών αποδόσεων για επενδύσεις.

Εν ολίγοις, το παγκόσμιο επενδυτικό τοπίο βρίσκεται εν μέσω σεισμικών αλλαγών που βρίσκονται στο επίκεντρο των παραμέτρων ESG. Εξοπλισμένοι με εξελιγμένα εργαλεία και εξελιγμένη συνείδηση, οι επενδυτές κατευθύνουν τις επιχειρήσεις προς τη βιωσιμότητα συνειδητοποιώντας ότι το πεπρωμένο της χρηματοδότησης συνδέεται με το περιβάλλον και τον ανθρωποκεντρισμό.

2.6.2 Πώς αξιολογούν οι επενδυτές τις επιδόσεις σε θέματα ESG

Στο σύγχρονο οικονομικό σενάριο, οι επιδόσεις του Περιβάλλοντος, της Κοινωνίας και της Διακυβέρνησης (ESG) αναδεικνύονται όλο και περισσότερο ως σημείο αναφοράς για τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων. Έχοντας αναγνωρίσει το αναφαίρετο της βιωσιμότητας από τη μακροπρόθεσμη κερδοφορία, οι επενδυτές πρέπει τώρα να αξιολογήσουν τις επιδόσεις ESG σε περίπλοκες και λεπτές διαστάσεις.

Ένα βασικό σημείο εκκίνησης κατά την εξέταση των επιδόσεων ESG είναι η τυποποιημένη αναφορά. Τα πρότυπα που καθορίζονται από ιδρύματα όπως το Global Reporting Initiative (GRI) και το Sustainability Accounting Standards Board (SASB) παρέχουν πλαίσια για την καθοδήγηση των επιχειρήσεων σχετικά με τον τρόπο δημοσιοποίησης των σημαντικών δεδομένων ESG τους. Λόγω αυτών των προτύπων, είναι ευκολότερο για τους επενδυτές να συγκρίνουν τις επιδόσεις ESG μεταξύ εταιρειών, τομέων και περιοχών λόγω της διαφάνειας που εφαρμόζουν τα διάφορα πρότυπα. Για παράδειγμα, πάνω από 10.000 εταιρείες σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιούν πρότυπα από το GRI που δίνουν μια περιεκτική άποψη για το ESG από το περιβάλλον έως τα ανθρώπινα δικαιώματα (GRI, 2019).

Όταν τα δεδομένα είναι τυποποιημένα και άμεσα διαθέσιμα, οι επενδυτές χρησιμοποιούν επί του παρόντος διάφορα εργαλεία καθώς και μεθοδολογίες για την

κρίση. Οι οργανισμοί αξιολόγησης - συμπεριλαμβανομένων των MSCI, ESG Research και Sustainalytics - δεν μπορούν να υποτιμηθούν στη συζήτηση. Αξιοποιώντας μεγάλο βάθος δεδομένων, οι οίκοι αξιολόγησης επινοούν αξιολογήσεις ESG ή βαθμολογίες για εταιρείες βάσει των οποίων οι επενδυτές κατανοούν τη βιώσιμη απόδοση των δυνητικών επενδύσεων. Για παράδειγμα, οι αξιολογήσεις MSCI ESG εξετάζουν ήδη 37 βασικά ζητήματα των δεικτών και αξιολογούν την έκθεση και τη διαχείριση των εταιρειών για αυτά τα ζητήματα σε κλίμακα από AAA (ηγέτης) έως BBB (μέσος όρος) έως CCC (ουραγός) (MSCI, 2021).

Μια δεύτερη δημοφιλής μέθοδος που χρησιμοποιούν οι επενδυτές είναι ο έλεγχος χαρτοφυλακίου. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει είτε τη συμπερίληψη είτε την αφαίρεση επενδύσεων που βασίζονται σε ένα προκαθορισμένο σύνολο κριτηρίων ESG. Ο αρνητικός έλεγχος αφαιρεί από τους κοινοπραξίες τομείς ή τις επιχειρήσεις των οποίων οι δραστηριότητες δεν θεωρούνται βιώσιμες, όπως τα ορυκτά καύσιμα ή ο καπνός. Ο θετικός έλεγχος, από την άλλη πλευρά, αναζητά επενδύσεις που δεσμεύονται θετικά και προληπτικά σε υποδειγματικές βέλτιστες πρακτικές ESG, επιτρέποντας στον επενδυτή να δημιουργήσει χαρτοφυλάκια που αντικατοπτρίζουν την ηθική φιλοδοξία του μαζί με τη χρηματοοικονομική.

Ωστόσο, αυτή η διαδικασία δεν περιορίζεται σε ποσοτικές μετρήσεις. Οι αλληλεπιδράσεις που έχουν οι εταιρείες με τους επενδυτές μέσω αυτών των ρυθμίσεων και διαλόγων, προσφέρουν στους επενδυτές διορατικές απόψεις για τις εταιρικές στρατηγικές, πολιτικές και πρακτικές. Τέτοιες αλληλεπιδράσεις, οι οποίες υποστηρίζονται κυρίως από τις αποφάσεις των μετόχων, δίνουν τη δυνατότητα στους επενδυτές να έχουν αντίκτυπο στην εταιρική συμπεριφορά και να οδηγούν στη διαφάνεια εκτός από την ανάληψη των ζητημάτων της βιωσιμότητας. Φορείς όπως το Carbon Disclosure Project (CDP) διευκολύνουν ακόμη ισχυρότερες δεσμεύσεις μέσω της παροχής βασικών περιβαλλοντικών πληροφοριών στην εταιρική και επενδυτική κοινότητα.

Μια άλλη εξέλιξη παρατηρείται στην ενσωμάτωση παραγόντων ESG στην υπάρχουσα χρηματοοικονομική ανάλυση. Αυτό σημαίνει αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο τα θέματα ESG, ξεκινώντας από την κλιματική αλλαγή έως την εταιρική διακυβέρνηση, μπορούν να έχουν αντίκτυπο στις οικονομικές επιδόσεις των επενδύσεων.

Περαιτέρω, το ζήτημα της αξιολόγησης ESG έχει οδηγήσει στον πολλαπλασιασμό των υπηρεσιών επαλήθευσης και διασφάλισης τρίτων. Τρίτοι πάροχοι διασφάλισης, όπως η Ernst & Young ή η PricewaterhouseCoopers, διασφαλίζουν την ακρίβεια και την

αξιοπιστία των γνωστοποιήσεων ESG, με σκοπό την ενστάλαξη εμπιστοσύνης μεταξύ των επενδυτών.

Η παραπάνω συζήτηση, επομένως, αποκαλύπτει συνοπτικά ότι η αξιολόγηση των επιδόσεων ESG από τους επενδυτές είναι μια σχολαστική διαδικασία, που συνδυάζει την ποσοτική ανάλυση με την ποιοτική δέσμευση. Καθώς οι επιταγές για βιωσιμότητα εδραιώνονται περαιτέρω στο παγκόσμιο επενδυτικό αφήγημα, διασφαλίζεται ότι οι μεθοδολογικές βάσεις για την αξιολόγηση των ESG θα εξελιχθούν αναπόφευκτα, αντανακλώντας τη δυναμική φύση της βιώσιμης χρηματοδότησης.

2.6.3 Πρωτοβουλίες και πιέσεις με γνώμονα τους επενδυτές για συμμόρφωση με στόχους ESG

Η έλευση των πρωτοβουλιών βιωσιμότητας είναι ένα πιθανό αποτέλεσμα της παγκόσμιας επενδυτικής κοινότητας που αναγνωρίζει τη δύναμή της τα τελευταία χρόνια. Οι επενδυτές, οι οποίοι γίνονται όλο και πιο επικριτικοί για τις ρεαλιστικές επιπτώσεις που σχετίζονται με τους κινδύνους ESG, κινητοποιούν επίσης την επιρροή και το κεφάλαιό τους για να οδηγήσουν σε μια αλλαγή παραδείγματος προς την υπεύθυνη εταιρική συμπεριφορά. Η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση και μια πληθώρα πρωτοβουλιών που καθοδηγούνται από τους επενδυτές, σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες πιέσεις στις εταιρείες να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με το ESG, αναζωογόνησαν αυτές τις πιέσεις.

Από όλες τις πρωτοβουλίες που καθοδηγούνται από επενδυτές και υποστηρίζουν την ενσωμάτωση ESG, ίσως η πιο σημαντική είναι οι Αρχές Υπεύθυνων Επενδύσεων (PRI). Γεννημένο το 2006 με πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών, το PRI ενσωματώνει ένα σύνολο εθελοντικών αρχών που καθοδηγούν τους υπογράφοντες - διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων, ιδιοκτήτες και τράπεζες που συγκεντρώνουν περισσότερες από 1000 οντότητες - να ενσωματώσουν θέματα ESG στις επενδυτικές πρακτικές τους. Με περισσότερους από 3.000 υπογράφοντες και περιουσιακά στοιχεία 100 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, το PRI είναι υπέρμαχος της διαφάνειας, της δέσμευσης και των μακροπρόθεσμων βιώσιμων αποδόσεων (PRI, 2021).

Ομοίως, το Carbon Disclosure Project (CDP) λειτουργεί ως ένα ισχυρό παγκόσμιο σύστημα γνωστοποίησης που βοηθά τις εταιρείες μαζί με τις πόλεις, τις πολιτείες και τις περιφέρειες στη μέτρηση και τη διαχείριση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων. Σε λειτουργία από το 2000, το CDP, με επιρροή που εκπροσωπεί επενδυτές που

κατέχουν περιουσιακά στοιχεία αξίας άνω των 110 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, πείθει χιλιάδες εταιρείες κάθε χρόνο να καταστήσουν διαφανή τα περιβαλλοντικά τους δεδομένα. Αυτές οι διαφανείς γνωστοποιήσεις είναι βασικές παρέχοντας στους επενδυτές βασικές πληροφορίες σχετικά με τις στρατηγικές περιβαλλοντικής προστασίας των εταιρειών, τους σχετικούς κινδύνους και τις επιδόσεις (CDP, 2020).

Οι θεσμικοί επενδυτές, συμπεριλαμβανομένων των συνταξιοδοτικών ταμείων, των ασφαλιστικών εταιρειών και των κληροδοτημάτων, προσπάθησαν επίσης να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στα θέματα ESG. Το μέγεθος των περιουσιακών στοιχείων που ελέγχουν καθώς και τα μακροπρόθεσμα χρονικά πλαίσια που χρησιμοποιούν για επενδύσεις αποτελούν έκφραση της επιρροής τους. Οι διαχειριστές επενδύσεων μεγάλων ομάδων κεφαλαίων συμπεριλαμβάνουν όλο και περισσότερο παραμέτρους ESG στις επενδυτικές τους εντολές.

Πέρα από αυτές τις δομημένες πρωτοβουλίες, ωστόσο, οι επενδυτές ασκούν άμεσες πιέσεις στις εταιρείες για την ενίσχυση της συμμόρφωσης με το ESG. Ο ακτιβισμός των μετόχων, που παραδοσιακά θεωρείται ως ένα εργαλείο που προορίζεται για την επιδίωξη οικονομικών στόχων, αναπροσαρμόζεται για να ηγηθεί σε θέματα ESG. Μέσω μετοχών, οι ακτιβιστές επενδυτές ενεργούν ως διοικητικά συμβούλια εταιρειών, καταθέτουν αποφάσεις στις συνεδριάσεις των μετόχων και απαιτούν ισχυρές επιδόσεις των δεικτών. Όσο συγκρουσιακός κι αν είναι κατά καιρούς ο ακτιβισμός αυτός, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αντανάκλαση του ολοένα και πιο ανυπόμονου μηνύματος προς τις εταιρείες που δεν αναγνωρίζουν την οικονομική σημαντικότητα των κινδύνων ESG.

Επιπλέον, υπάρχει μια αυξανόμενη πολυπλοκότητα της επενδυτικής αδελφότητας να διακρίνει τις γνήσιες προσπάθειες ESG από τις απλές προσπάθειες προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας. Υπάρχει μια εκκολαπτόμενη έμφαση στις «επενδύσεις αντίκτυπου», κατευθύνοντας κεφάλαια σε έργα και επιχειρήσεις που δημιουργούν μετρήσιμες περιβαλλοντικές και κοινωνικές βελτιώσεις εκτός από τη δημιουργία οικονομικών αποδόσεων. Σε μια έκθεση του 2020, το Global Impact Investing Network (GIIN) πρότεινε ότι η αγορά επενδύσεων αντίκτυπου άξιζε πάνω από 715 δισεκατομμύρια δολάρια το 2020, υποδηλώνοντας συνεχιζόμενους υψηλούς όγκους ζήτησης επενδυτών για βιώσιμα, απτά αποτελέσματα σε όλο τον κόσμο (GIIN, 2020).

Συμπερασματικά, η ιστορία της παγκόσμιας οικονομίας υφίσταται μια αλλαγή τόνου τώρα με τους επενδυτές στο τιμόνι της. Η ενσωμάτωση δομημένων πρωτοβουλιών με άμεση δέσμευση και ακτιβισμό σημαίνει ότι η συμμόρφωση με το ESG έχει μειωθεί

από επιλογή σε καταναγκασμό για τις επιχειρήσεις να επιβιώσουν και να διαπρέψουν. Με τις εκτιμήσεις ESG να μετακινούνται από την περιφέρεια στον πυρήνα των επενδυτικών στρατηγικών, οι εταιρείες που δεν προσαρμόζονται κινδυνεύουν να αποξενωθούν από μια σταδιακά απαιτητική και ισχυρή επενδυτική κοινότητα.

2.7 Νεοφυείς επιχειρήσεις και πρακτική ESG

2.7.1 Υιοθέτηση του ESG στις νεοφυείς επιχειρήσεις

Ενώ το σενάριο των επιχειρήσεων αλλάζει, οι νεοσύστατες επιχειρήσεις έχουν αναδειχθεί ως προάγγελος καινοτομίας καθώς και αγωγοί για κοινωνική αλλαγή. Με μια ώθηση στην ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση (ESG), η αλληλεπίδραση μεταξύ των νεοσύστατων επιχειρήσεων και της υιοθέτησης ESG είναι ενδιαφέρουσα. Μια εξερεύνηση αυτής της διάστασης προσφέρει τις γνώσεις πίσω από την επικράτηση των πρακτικών ESG μεταξύ των νεοσύστατων επιχειρήσεων και των εγγενών, καθώς και κοινωνικών παραγόντων που τις διαμορφώνουν.

Μόνο την τελευταία δεκαετία παρατηρήθηκε κάποια αισθητή άνοδος στην ενσωμάτωση των πρακτικών ESG στις νεοφυείς επιχειρήσεις. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στη συμβολή πολλών παραγόντων. Πάνω απ' όλα, μέρος του ιδρυτικού ήθους για τις περισσότερες σύγχρονες νεοσύστατες επιχειρήσεις εδραιώνεται στην αντιμετώπιση παγκόσμιων προκλήσεων. Είτε περιβαλλοντικού χαρακτήρα, όπως η κλιματική αλλαγή και η διατήρηση των πόρων, μεταξύ άλλων, είτε κοινωνικού, όπως η οικονομική ένταξη και η προσβασιμότητα στην υγειονομική περίθαλψη (World Economic Forum, 2021). Τέτοιοι προσανατολισμοί με γνώμονα την αποστολή φυσικά προδιαθέτουν τις νεοσύστατες επιχειρήσεις να ενσωματώσουν παραμέτρους ESG στο επιχειρησιακό τους DNA.

Τα στατιστικά στοιχεία του Global Entrepreneurship Monitor (GEM) έδειξαν ότι ο έντονος προσανατολισμός προς τις αρχές ESG μεταξύ των νεοσύστατων επιχειρήσεων αντικατοπτρίζεται από περίπου το 40% των επιχειρηματιών στις οικονομίες που συμμετείχαν στην έρευνα και λειτουργούν με μεγάλη έμφαση στη βιωσιμότητα (Bosma & Levie, 2010). Αυτό ήρθε με την εμφάνιση των «νεοσύστατων επιχειρήσεων αντίκτυπου» των οποίων ο αριθμός αυξάνεται και οι οποίες δεν επιδιώκουν οικονομικό κέρδος αλλά μάλλον μετρήσιμες, θετικές, κοινωνικές ή περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Μια άλλη σημαντική πηγή κεφαλαίου για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων, χαρακτηρίζεται επίσης από αλλαγή παραδείγματος. Τα επιχειρηματικά κεφάλαια καλύπτουν την αξία που αντιπροσωπεύουν οι νεοσύστατες επιχειρήσεις που συμμορφώνονται με το ESG, όχι μόνο από τον κοινωνικό αντίκτυπο, αλλά και από την άποψη του μετριασμού του κινδύνου και των μακροπρόθεσμων οικονομικών αποδόσεων. Το ESG είναι αυτό που προσελκύει περισσότερη προσοχή, ειδικά από το τμήμα των επιχειρηματικών επενδύσεων, μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (EIF) που αναφέρει ότι πάνω από το 30% των επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ευρώπη δίνουν πλέον προτεραιότητα σε νεοσύστατες επιχειρήσεις με ισχυρά πλαίσια ESG (European Investment Fund, 2018).

Οι νεοσύστατες επιχειρήσεις λειτουργούν επίσης σε μια εποχή αυξημένου ελέγχου των ενδιαφερόμενων μερών. Οι πελάτες δείχνουν σαφή προτίμηση για μάρκες που μοιράζονται τις ηθικές και περιβαλλοντικές αξίες τους, ειδικά οι millennials και η Gen Z, γεγονός που καθιστά την υιοθέτηση του ESG να αρχίσει να αποτελεί ανταγωνιστικό παράγοντα διαφοροποίησης για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις.

Αυτή η πρόσβαση γίνεται πιο δημοκρατική στην εποχή της πληροφορίας μέσω της ψηφιακής σφαίρας, προσθέτοντας αυξημένη διαφάνεια και λογοδοσία για τις επιχειρήσεις - συμπεριλαμβανομένων των νεοσύστατων επιχειρήσεων. Η σύνδεση στο διαδίκτυο μέσω πλατφορμών όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχει ενισχύσει τη φωνή των ενδιαφερόμενων μερών που μπορούν είτε να επαινέσουν είτε να επικρίνουν τις επιδόσεις ESG μιας νεοσύστατης επιχείρησης και στην πραγματικότητα να επηρεάσουν τη φήμη και την ισότητα της επωνυμίας της.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι ακόμη και όταν η καμπύλη υιοθέτησης ESG στις νεοσύστατες επιχειρήσεις παρουσιάζει ανοδικά μοτίβα, εξακολουθούν να παρατηρούνται ανισότητες. Η έκταση και το βάθος του τρόπου με τον οποίο το ESG μπορεί να ενσωματωθεί στις προοπτικές εκκίνησης μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την τοποθεσία, τις τομεακές ωθήσεις καθώς και την πρόσβαση σε πόρους. Επιπλέον, λόγω του κινδύνου και της αβεβαιότητας που διέπει τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, ενδέχεται να υπάρχει τάση να δοθεί μεγάλη έμφαση στην άμεση ανάπτυξη και επιβίωση εις βάρος της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας.

Συνολικά, επομένως, η επικράτηση της υιοθέτησης ESG μεταξύ των νεοσύστατων επιχειρήσεων αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη κοινωνική στροφή προς τη βιωσιμότητα, η οποία διαπνέεται από την ευθυγράμμιση των αποστολών, τις προτιμήσεις των ενδιαφερόμενων μερών καθώς και την ιστορικότητα στις επενδυτικές τάσεις. Σε σχέση

με όλα αυτά, ως εκ τούτου, καθώς αυτές οι επιχειρήσεις διευρύνουν τον επαναπροσδιορισμό των επιχειρηματικών κανόνων, η έμφαση στο ESG των νεοσύστατων επιχειρήσεων είναι πιθανό να δημιουργήσει ένα μέλλον που είναι πιο βιώσιμο αλλά και πιο περιεκτικό.

2.7.2 Παράγοντες που οδηγούν τις νεοσύστατες επιχειρήσεις στην υιοθέτηση πρακτικών ESG

Στο σύγχρονο επιχειρηματικό τοπίο, αναγνωρίζεται ότι αναδύεται μια τάση συμπερίληψης πρακτικών ESG, δηλαδή πρακτικών Περιβάλλοντος, Κοινωνίας και Διακυβέρνησης (ESG) στα επιχειρηματικά μοντέλα νεοφυών επιχειρήσεων. Μια σειρά από θεμελιώδεις παράγοντες συγκλίνουν για να οδηγήσουν αυτή τη δυναμική και αυτοί μπορεί να κυμαίνονται από αλλαγές στις προτιμήσεις των επενδυτών έως αλλαγές αξίας μεταξύ των γενεών που αναπτύσσονται με την πάροδο του χρόνου. Η διορατικότητα σε αυτές τις πτυχές υποδηλώνει μια πιο λεπτομερή άποψη σχετικά με τα κίνητρα που οδηγούν τις νεοσύστατες επιχειρήσεις προς την ευθυγράμμιση ESG.

Καταρχάς, υπάρχει αδιαμφισβήτητη συσχέτιση μεταξύ της στρατηγικής ESG μιας εταιρείας και της ελκυστικότητας που μπορεί να είναι σε θέση να παρουσιάσει, στην πρόθεσή της να αναζητήσει πρόσθετη χρηματοδότηση. Υπό αυτή την έννοια, οι νεοσύστατες επιχειρήσεις, οι οποίες είναι επίσης συνήθως απελπισμένες για μια εισφορά κεφαλαίου για να τροφοδοτήσουν περαιτέρω τις τροχιές ανάπτυξής τους, έχουν συνειδητοποιήσει όλο και περισσότερο αυτή τη σύνδεση.

Στενά συνδεδεμένος είναι ο αναπτυσσόμενος τομέας των επενδύσεων αντίκτυπου, όπου οι επενδύσεις κατευθύνονται σε επιχειρήσεις που αποφέρουν τόσο οικονομικές αποδόσεις όσο και θετικές κοινωνικές επιπτώσεις. Το Global Impact Investing Network εκτιμά το μέγεθος της αγοράς για επενδύσεις αντίκτυπου άνω των 700 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2020, υπογραμμίζοντας το ύψος του κεφαλαίου στο οποίο μπορεί να έχει πρόσβαση μια νεοσύστατη επιχείρηση με τους επιχειρηματικούς της στόχους που συνδέονται με μεγαλύτερους κοινωνικούς στόχους (GIIN, 2020).

Οι προτιμήσεις των καταναλωτών αναδεικνύονται επίσης ως ένας άλλος στοιχειώδης παράγοντας. Η αλλαγή της συνείδησης των καταναλωτών, ιδιαίτερα μεταξύ των millennials και της Gen Z, προσελκύεται περισσότερο προς τις μάρκες που δείχνουν ηθικές και βιώσιμες πρακτικές. Έρευνα της Cone Communications διαπίστωσε ότι το 87% των καταναλωτών δηλώνουν ότι θα αγόραζαν ένα προϊόν επειδή μια εταιρεία

υποστήριξε ένα θέμα που τους ενδιέφερε, τονίζοντας περαιτέρω τον τεράστιο αντίκτυπο που δημιουργεί η ευθυγράμμιση ESG στις αγοραστικές συνήθειες των καταναλωτών (Cone Communications, 2017).

Πολλοί ιδρυτές νεοσύστατων επιχειρήσεων σήμερα προέρχονται από νεότερες γενιές που έχουν μεγαλώσει σε μια εποχή γεμάτη συζητήσεις για την κλιματική αλλαγή, κοινωνική δικαιοσύνη, εταιρική ευθύνη κ.λπ. Η έκθεση σίγουρα διαμορφώνει τις κοσμοθεωρίες τους, καθιστώντας τους έτσι πιο πιθανό να ξεκινήσουν επιχειρήσεις που χαρακτηρίζουν τις αξίες τους και αντιμετωπίζουν τις κρίσιμες παγκόσμιες προκλήσεις.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η επιχειρησιακή ανθεκτικότητα. Οι πρακτικές ESG συχνά οδηγούν σε αποδοτικότητα, εξοικονόμηση κόστους, καθώς και σε μειωμένη έκθεση σε κινδύνους που βασίζονται στους πόρους. Για παράδειγμα, η υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή στρατηγικών μείωσης των αποβλήτων θα αποφέρει πλεονεκτήματα κόστους μακροπρόθεσμα και θα προστατεύσει την εκκίνηση από ευμετάβλητες τιμές ορυκτών καυσίμων ή κυρώσεις για μη τήρηση των κανονισμών.

Τέλος, το ρυθμιστικό περιβάλλον κινείται όλο και περισσότερο προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας. Οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς οργανισμοί εκδίδουν κανονισμούς και κατευθυντήριες γραμμές που απαιτούν ή ανταμείβουν τη βιωσιμότητα. Η τήρηση αυτής της νέας δυναμικής μέσω της ευθυγράμμισης των νεοσύστατων επιχειρήσεων ως υπεύθυνου οργανισμού θα δημιουργήσει πραγματικά μια εικόνα προληπτικής οργάνωσης στα μάτια όλων των ενδιαφερομένων.

Συμπερασματικά, μια σειρά παραγόντων παρακινεί τις νεοσύστατες επιχειρήσεις προς πρακτικές ESG σε σχέση με τα οικονομικά κίνητρα, τις προτιμήσεις των ενδιαφερόμενων μερών, τις προσωπικές εκτιμήσεις αξίας, τους λειτουργικούς παράγοντες και τη ρυθμιστική δυναμική. Δεδομένου ότι το παγκόσμιο αφήγημα τρέχει προς τη βιωσιμότητα και την υπευθυνότητα με ταχείς ρυθμούς, οι πρακτικές ESG που εφαρμόζουν νεοφυείς επιχειρήσεις δεν είναι μόνο μια τάση αλλά και μια στρατηγική τοποθέτηση για μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα στο μέλλον.

2.7.3 Συγκρίνοντας την εφαρμογή του ESG: Νεοφυείς επιχειρήσεις έναντι των λοιπών επιχειρήσεων

Οι πρακτικές Περιβάλλοντος, Κοινωνίας και Διακυβέρνησης (ESG) έχουν ριζώσει σταθερά στη σύγχρονη επιχειρηματική καθομιλουμένη, αλλάζοντας θεμελιωδώς τα μέσα με τα οποία οι οργανισμοί λειτουργούν. Το πώς και σε ποιο βαθμό τέτοιες

πρακτικές ενσωματώνονται σε έναν οργανισμό, ωστόσο, μπορεί να είναι δραματικά διαφορετικό μεταξύ μιας νεοσύστατης και μιας καθιερωμένης επιχείρησης. Αυτές οι διακρίσεις προέρχονται από δομικά, πολιτιστικά και στρατηγικά χαρακτηριστικά διαφοροποίησης που είναι εγγενή στα χαρακτηριστικά των δύο τύπων οντοτήτων.

Κατά την ανάλυση των διαφορών μεταξύ αυτών των επιχειρήσεων, είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε την ευελιξία που χαρακτηρίζει τις νέες νεοσύστατες επιχειρήσεις. Σε ένα εκκολαπτόμενο στάδιο, τέτοιες επιχειρήσεις σπάνια έχουν συστήματα παλαιού τύπου ή σαφώς καθορισμένες οργανωτικές ιεραρχίες. Η έλλειψη ακαμψίας μπορεί να είναι χρήσιμη κατά την ενσωμάτωση πρακτικών ESG. Οι νεοσύστατες επιχειρήσεις είναι ελεύθερες να σχεδιάσουν τη λειτουργία τους γύρω από τη βιωσιμότητα από την εκκίνηση, αναιρώντας τις ανάγκες για σημαντικές αναθεωρήσεις. Για παράδειγμα, μια νέα επιχείρηση μπορεί να θέλει να λειτουργεί με αποκεντρωμένο μοντέλο εργασίας και να επικεντρώνεται στην ψηφιακή τεχνολογία, μειώνοντας ουσιαστικά το αποτύπωμα άνθρακα που σχετίζεται με τα παραδοσιακά μοντέλα με επίκεντρο το γραφείο.

Από την άλλη, οι επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν με τρόπο που θα διευκόλυνε βαθιά ριζωμένα συστήματα και διαδικασίες μπορεί να δυσκολευτούν να στραφούν σε πρακτικές ευθυγραμμισμένες με το ESG. Τέτοιες μετατοπίσεις είναι πιθανό να απαιτήσουν τεράστιες δεσμεύσεις όσον αφορά τον χρόνο που δαπανάται, τους πόρους που χρησιμοποιούνται, το κεφάλαιο που επενδύεται, μεταξύ άλλων. Για παράδειγμα, η μετάβαση μιας μονάδας παραγωγής δεκαετιών σε μονάδες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή εγκαταστάσεις μετασκευής για την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης μπορεί να είναι έντασης κεφαλαίου ή δύσκολη από υλικοτεχνική άποψη.

Πολιτισμικά, οι νεοσύστατες επιχειρήσεις τείνουν να καθοδηγούνται από νεότερους επιχειρηματίες και ως εκ τούτου μπορεί να έχουν προδιάθεση προς το ESG λόγω των αξιών της γενιάς τους.

Από την άλλη, πιο ποικίλα ενδιαφερόμενα μέρη θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις επιχειρήσεις που ιδρύονται, συμπεριλαμβανομένων των μακροπρόθεσμων μετόχων και υπαλλήλων και πελατών διαφορετικών περιόδων, οι οποίοι ενδέχεται να έχουν διαφορετικές προσδοκίες.

Από στρατηγική άποψη, οι νεοσύστατες επιχειρήσεις που προετοιμάζονται για την άντληση επιχειρηματικών κεφαλαίων συνειδητοποιούν με αυξανόμενη συνειδητοποίηση τη σημασία που δίνουν οι επενδυτές στο ESG. Συγκριτικά, οι ομόλογες επιχειρήσεις που έχουν ήδη εδραιωθεί με πολλές διαφορετικές οδούς

χρηματοδότησης ενδέχεται να μην υπόκεινται σε παρόμοια ένταση ελέγχου ESG με γνώμονα τους επενδυτές, αν και τέτοιες καταστάσεις αλλάζουν δραματικά καθώς συνεχίζουν να εμφανίζονται οι επιπτώσεις του ακτιβισμού των μετόχων και των κεφαλαίων με επίκεντρο το ESG.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι, δεδομένης της κλίμακας και των πόρων στους οποίους δραστηριοποιούνται οι καθιερωμένες επιχειρήσεις, μπορούν να πραγματοποιήσουν σημαντικές αλλαγές ESG σε ολόκληρο τον κλάδο όταν δεσμευτούν. Η δέσμευσή τους προς αυτό καθιερώνει πρότυπα στα οποία οι συνάδελφοί τους στο βιομηχανικό μοντέλο αφού ενισχύσουν σημαντικά τον αντίκτυπό τους.

Εν ολίγοις, ενώ υιοθετούν προοδευτικά τις πρακτικές ESG, τόσο για τις νεοσύστατες όσο και για τις καθιερωμένες μεγάλες επιχειρήσεις, μπορεί να βρίσκονται σε διαφορετικά μονοπάτια όπου οι τελευταίες περπατούν πιο αργά. Ευέλικτες και με αξίες γενεών, ίσως οι νεοσύστατες επιχειρήσεις βρίσκουν όλο και περισσότερο λόγο και ευκολία να έχουν ESG ενσωματωμένο από την αρχή. Οι παλαιότερες επιχειρήσεις, ίσως όχι τόσο ευέλικτες για να στραφούν όπως μια μικρότερη και νεότερη εταιρεία με λιγότερες παραδοσιακές λειτουργίες, μπορούν ακόμη να ασκήσουν την κλίμακά τους για να θεσπίσουν πιο ουσιαστικές αλλαγές σε όλα τα οικοσυστήματα του κλάδου μόλις δεσμευτούν στις αρχές ESG.

2.8 Η δέσμευση του προσωπικού

2.8.1 Η ανάγκη ταύτισης των αξιών των εργαζομένων με αυτών της εταιρείας: Ο ρόλος τους στη βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επιτυχία των οργανισμών

Λαμβάνοντας υπόψιν τη μετάβαση σε αυτήν τη ραγδαία αυξανόμενη τάση που θέτει τη βιωσιμότητα στο επίκεντρο, πρέπει να σημειωθεί πως σε παγκόσμιο επίπεδο, οι συμπεριφορές των εργαζομένων έχει αλλάξει σημαντικά, καθώς δίνεται μεγάλη έμφαση στον κοινωνικό αντίκτυπο της δουλειάς τους. Η έλλειψη εργασιακής ασφάλειας, ευελιξίας και αμοιβών οδήγησαν το 2021 εκατομμύρια ανθρώπους στο να εγκαταλείψουν τη θέση εργασίας τους. Αυτοί ήταν και κάποιοι από τους λόγους που στέρησαν από πολλές επιχειρήσεις πολύτιμα ταλέντα για την υποστήριξη της δραστηριότητάς τους (Malhotra & Pachauri, 2023).

Παρ' όλο που παρατηρήθηκαν αλλαγές στις πολιτικές διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού σε σχέση με τα παραπάνω στοιχεία, σύμφωνα με τους Malhotra & Pachauri (2023), αυτό συνέβαλε μόνο στην βραχυπρόθεσμη βελτίωση τους. Η ικανότητα προσέλκυσης και κατανόησης της συναισθηματικής λογικής των εργαζομένων δύναται να επιτευχθεί μέσω της διαφάνειας των εφαρμοζόμενων προσπαθειών ESG και, κατά συνέπεια, του μακροπρόθεσμου οφέλους.

Σήμερα, το ESG αποτελεί συνιστώσα της δέσμευσης των εργαζομένων, με έναν στους τρεις να προτιμά να εργάζεται για οργανισμούς που είναι υπόλογοι σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και όχι μόνο στους μετόχους και τους επενδυτές τους. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι εργοδότες με τις υψηλότερες επιδόσεις ESG είναι κατά 14% πιο ικανοποιημένοι από τον μέσο όρο και 25% πιο ελκυστικοί προς πιθανά «ταλέντα». Οι εργαζόμενοι επιλέγουν να εργάζονται σε επιχειρήσεις που μοιράζονται τις αξίες τους. Η δέσμευσή του προσωπικού βελτιώνει την οικονομική απόδοση μιας εταιρείας, ενώ παράλληλα δίνει μία αίσθηση ολοκλήρωσης, επηρεάζοντας θετικά την παραγωγικότητα τους στον χώρο εργασίας (Malhotra & Pachauri, 2023).

Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι οι σχέσεις των εργαζομένων (οι αλληλεπιδράσεις και σχέσεις με προμηθευτές, η εξυπηρέτηση πελατών, η αφοσίωση στην τοπική και παγκόσμια κοινότητα) αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της κερδοφορίας των δεικτών. Ως εκ τούτου, τα πρωταρχικά ενδιαφερόμενα μέρη οποιουδήποτε οργανισμού είναι οι υπάλληλοί του. Οι επιχειρήσεις πρέπει να συνεργάζονται προληπτικά με τους

υπαλλήλους τους για να διαχειριστούν με επιτυχία τις στρατηγικές που ακολουθούν και να περατώσουν τους ESG στόχους τους (Singh et al., 2023).

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογική Διαδικασία

3.1 Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκε ο αντίκτυπος των δεικτών ESG στους βιομηχανικούς κλάδους των επιχειρήσεων της Θεσσαλονίκης και στην επενδυτική συμπεριφορά, ενώ επιδιώχθηκε ο εντοπισμός των διαφορών μεταξύ των νεοφυών οργανισμών και των παραδοσιακών επιχειρήσεων. Τέλος, ολοκληρώθηκε με την καταγραφή των βασικών προϋποθέσεων που θα κινητροδοτούσαν την υιοθέτηση ESG πρακτικών και στρατηγικών.

3.2 Ερευνητικό πλαίσιο

Το όραμα της παρούσας έρευνας είναι η ανάδειξη της σημαντικότητας του ESG και η απόδειξη πως οι δείκτες περιβάλλον τις επιχειρήσεις, έλκουν την επενδυτική κοινότητα και, κατά συνέπεια, διαμορφώνουν τις επιδόσεις τους. Οι, κατευθυνόμενες από το ESG, αποφάσεις των επενδυτών (Amel-Zadeh & Serafeim, 2018) σε συνδυασμό με τους Branco & Rodrigues (2006) που υποστήριξαν πως οι μη ευθυγραμμισμένες πρωτοβουλίες δύναται να αποτρέψουν ενδεχόμενους χρηματοδότες αποδεικνύει τη **σημαντικότητα των δεικτών** για την **προσέλκυση κεφαλαίου**. Συνεπώς, το **ESG περικλείει τις επιχειρήσεις** και αυτό μπορεί να υποστηριχθεί με τις εκθέσεις Παγκόσμιας Συμμαχίας Βιώσιμων Επενδύσεων (GSIA), οι οποίες κάθε χρόνο φέρουν μεγαλύτερα ποσοστά από τον προηγούμενο.

Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται και από όλες τις διαδικασίες και λειτουργίες που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό τους περιβάλλον. Το εσωτερικό περιβάλλον αποτελείται από: **1) πρακτικές, 2) στάσεις και αντιλήψεις & 3) επιρροές.**

Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται: (α) η **εξοικείωση** σχετικά με την υποστήριξη του ESG, η οποία κυμαίνεται σε χαμηλά ποσοστά σύμφωνα με την KPMG (2023), (β) η **εμπειρία**, καθώς το παραπάνω ποσοστό εξοικείωσης διαμορφώθηκε στο 44% για το διοικητικό προσωπικό, (γ) **οι αμοιβές και η επιβράβευση του προσωπικού**, τα οποία απομάκρυναν ένα μεγάλο ποσοστό προσωπικού το 2021 από τις θέσεις εργασίας τους (Singh et al., 2023), και, τέλος, (δ) η πολιτική διοίκησης, η οποία επηρεάζει σε μεγάλο

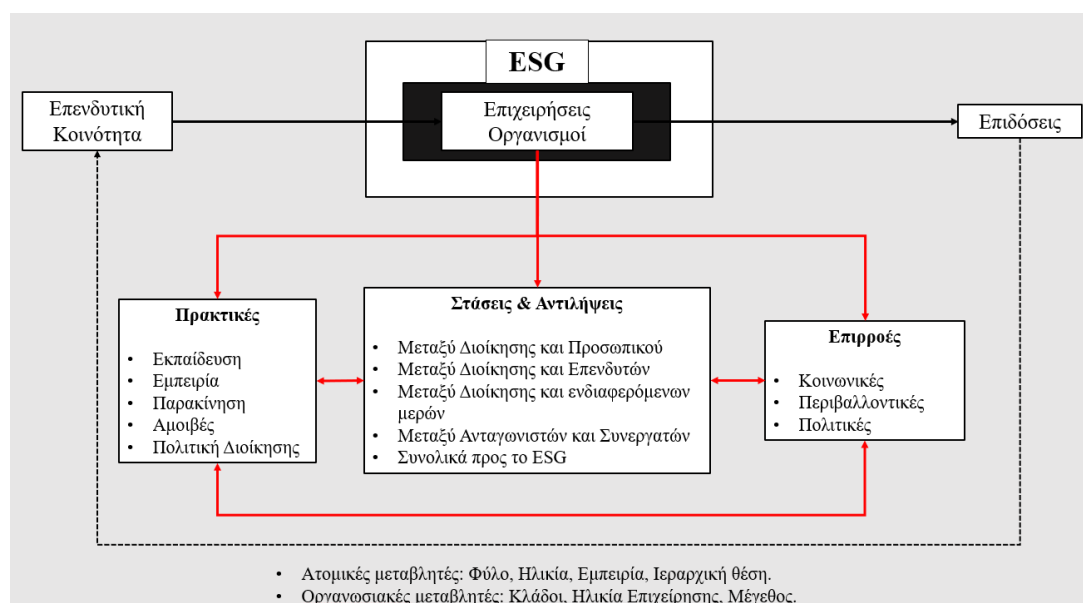
βαθμό τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαδικασίες που ενσωματώνονται εντός των οργανισμών (Birindelli et al., 2018).

Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από την κοινωνική διάσταση του ESG με τις **στάσεις και αντιλήψεις της διοίκησης και όλων των εμπλεκόμενων μερών** να βρίσκονται στο επίκεντρο. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διαχείριση όλων αυτών των σχέσεων επηρεάζει τη λειτουργία και το σύνολο της επιχείρησης (Alsayegh et al., 2020).

Η τρίτη και τελευταία κατηγορία παραγόντων που επηρεάζουν έναν οργανισμό είναι ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίζεται τις εξωτερικές **επιρροές ESG** (Diaye et al., 2022).

Σύμφωνα με τα παραπάνω και με όλα όσα αναφέρθηκαν στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, παρατηρείται μία σχέση μεταξύ όλων των κατηγοριών του εσωτερικού περιβάλλοντος. Το ερευνητικό πλαίσιο που ακολουθεί βασίζεται στα παραπάνω στοιχεία και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ενώ στο ακόλουθο υπόδειγμα απεικονίζονται οι σχέσεις μεταξύ όλων των κατηγοριών του εσωτερικού περιβάλλοντος, έτσι όπως διαμορφώθηκαν.

Ο σκοπός είναι ο εντοπισμός των κενών που υπάρχουν εντός των επιχειρήσεων, συνοδεύουν τους εμπορικούς κλάδους και εμποδίζουν την υιοθέτηση ESG πρακτικών και στρατηγικών. Βάσει αυτών, διαμορφώνονται προτάσεις βελτίωσης του ποσοστού ευαισθητοποίησης των οργανισμών προς το ESG και την αξία που αυτό προσφέρει.

Εικόνα 4.1. Ερευνητικό μοντέλο: Η σχέση μεταξύ πρακτικών, στάσεων και επιρροών μεταξύ των εσωτερικών παραγόντων και λειτουργιών των οργανισμών.

3.3 Είδος της Έρευνας

Η έρευνα απευθύνθηκε σε επιχειρήσεις – μέλη του ΕΒΕΘ της Θεσσαλονίκης και η συλλογή των πληροφοριών πραγματοποιήθηκε με δύο διαφορετικές μορφές, τις συνεντεύξεις και το ερωτηματολόγιο.

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν ποιοτικές, εμπειρικές, διερευνητικές και επεξηγηματικές. Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου βάσει εμπειριών. Αυτό το γεγονός διαμόρφωσε το ποιοτικό και εμπειρικό στοιχείο στο εν λόγω μέσω συλλογής πληροφοριών. Επιπλέον, το διερευνητικό και επεξηγηματικό στοιχείο προέκυψαν μέσα από ημι-δομημένες ερωτήσεις που έδιναν τη δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης και συζήτησης. Αυτός ο συνδυασμός οδήγησε στην κατανόηση συγκεκριμένων προβλημάτων και των αιτιών, ενώ ταυτόχρονα εντοπίστηκαν βασικές διαφορές μεταξύ των επιχειρήσεων και κλάδων.

Το ερωτηματολόγιο που διαμοιράστηκε ήταν ποσοτικό και εμπειρικό, ενώ έγινε με διαστρωματική τυχαία δειγματοληψία. Οι ερωτήσεις του ήταν κλειστού τύπου με την πλειοψηφία του να φέρει ερωτήσεις κλίμακας (1 έως 5), μετατρέποντας την έρευνα σε ποσοτική. Το εμπειρικό στοιχείο, όπως και στη διαδικασία των συνεντεύξεων, επήλθε από τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων εργαζομένων και υψηλόβαθμων στελεχών. Η διαστρωματική τυχαία δειγματοληψία οφείλεται στο γεγονός ότι δύο διαφορετικές κατηγορίες – εργαζόμενοι και υψηλόβαθμα στελέχη – συμμετείχαν στην έρευνα, απαντώντας διαφορετικές βέβαια ερωτήσεις.

Όλοι οι συμμετέχοντες, κατά το διάστημα διεξαγωγής της έρευνας, ήταν υπάλληλοι ή στελέχη σε επιχειρήσεις και οργανισμούς της Θεσσαλονίκης. Αυτός ο περιορισμός συμβάλλει στην εξασφάλιση της ομοιογένειας μεταξύ των ερωτηθέντων, έχοντας ως αποτέλεσμα ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα.

Λόγω περιορισμένου ελεύθερου χρόνου των επιχειρήσεων και μικρής συμμετοχής, η συλλογή πληροφοριών διήρκεσε 2 μήνες από τον μήνα Νοέμβριο 2023 έως την πρώτη εβδομάδα του Ιανουαρίου 2024. Το ερωτηματολόγιο κοινοποιήθηκε κυρίως μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε ~1600 επιχειρήσεις, των οποίων οι πληροφορίες επικοινωνίας βρίσκονται στην επίσημη σελίδα του ΕΒΕΘ (<https://www.ebeth.gr/>), ενώ επισυνάφθηκε σε κάθε μήνυμα η επιστολή υποστήριξης της τρέχουσας διπλωματικής από το Επιμελητήριο. Επιπρόσθετα, το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε και μέσω της επαγγελματικής πλατφόρμας LinkedIn, τόσο σε εργαζομένους όσο και σε υψηλόβαθμα στελέχη που αποδεδειγμένα εργάζονταν στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

3.4 Ερωτηματολόγιο έρευνας

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου και των συνεντεύξεων. Αρχικά, δημιουργήθηκε ένα πιλοτικό ερωτηματολόγιο και πραγματοποιήθηκαν δέκα (10) συνεντεύξεις για τον εντοπισμό κενών και την έγκαιρη διόρθωσή τους. Η πιλοτική μορφή είχε ως στόχο την εξάλειψη κάθε ίχνους ασάφειας και μη συνοχής μεταξύ των ερωτήσεων. Έπειτα από την αξιοποίηση των ανατροφοδοτήσεων, ολοκληρώθηκε το ερωτηματολόγιο και δρομολογήθηκε η συλλογή των δεδομένων.

Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας αποτελείται από τρία (3) μέρη. Κάθε ερωτώμενος, ανάλογα με τον επίπεδο θέσης που κατείχε, ανακατευθύνονταν στην αντίστοιχη ενότητα.

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τη συλλογή δημογραφικών στοιχείων όλων των ερωτηθέντων. Αναλυτικότερα, υπήρχαν επτά (7) ερωτήσεις που αφορούσαν το φύλο, την ηλικία, την επαγγελματική εμπειρία, το επίπεδο θέσης εργασίας και, τέλος, το μέγεθος, τα έτη λειτουργίας και τον κλάδο δραστηριοποίησης της επιχείρησης.

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από δεκαέξι (16) ερωτήσεις και απευθύνονταν σε μη διοικητικό προσωπικό. Σε αυτήν την ενότητα διερευνήθηκε το επίπεδο εξοικείωσης των εργαζομένων με τους δείκτες ESG και η οπτική τους ως προς τις πολιτικές των επιχειρήσεων σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και διακυβερνητικό βαθμό. Οι τελευταίες ερωτήσεις εξέταζαν τον βαθμό ενθάρρυνσης, παρακίνησης και επιβράβευσης των εργαζομένων από τον εκάστοτε οργανισμό.

Το τρίτο μέρος αποτελείται από εικοσιπέντε (25) ερωτήσεις και απευθύνονταν σε προσωπικό που κατείχε κάποια διοικητική θέση. Σε αυτήν την ενότητα διερευνήθηκε το επίπεδο εξοικείωσης των διοικούντων με τους δείκτες ESG, τα πεδία που επηρεάζουν τη βελτίωση των πρακτικών, η συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών, η αποτελεσματικότητα του στρατηγικού και οικονομικού αντικτύπου των δεικτών και ο ρόλος των εργαζομένων (παρακίνηση, εκπαίδευση, επιβράβευση).

3.5 Μεθοδολογία στατιστικής ανάλυσης ερωτηματολογίου

Η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση όλων των απαντήσεων του ερωτηματολογίου έγινε με τη χρήση υπολογιστικών φύλλων του Excel. Οι απαντήσεις διαχωρίστηκαν σε δύο κατηγορίες, μη διοικητικό και διοικητικό προσωπικό. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στο παρακάτω κεφάλαιο εξήχθησαν από το Excel με τη μορφή διαγραμμάτων και πινάκων. Τέλος, χρησιμοποιώντας τον συντελεστή Cronbach's Alpha εντός των υπολογιστικών φύλλων, μετρήθηκε η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου για αμφότερες κατηγορίες. Οι τιμές των συντελεστών για το διοικητικό προσωπικό ανήλθε στα 0,965, ενώ του προσωπικού στα 0.912. Αμφότερες τιμές βρίσκονται πολύ κοντινότερα στην μονάδα παρά στο επιτρεπτό όριο 0,5.

Ομάδα	Συντελεστής (Cronbach's Alpha)
Διοικητικό προσωπικό	0,965765058
Μη διοικητικό προσωπικό	0,912839187

Πίνακας 3.2. Οι συντελεστές Cronbach's Alpha για διοικητικό και μη προσωπικό.

Κεφάλαιο 4. Ανάλυση της Έρευνας – Αποτελέσματα

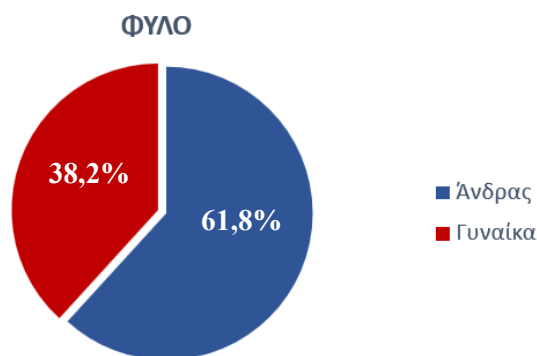
Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, το ερωτηματολόγιο αποτέλεσε το εργαλείο περισυλλογής των δεδομένων με την κοινοποίησή του να λαμβάνει χώρα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενώ χρησιμοποιήθηκε και η πλατφόρμα LinkedIn για τη άμεση προσέγγιση υποψήφιων συμμετεχόντων.

Έπειτα από διεξοδικό έλεγχο για τυχόν ελλείψεις απαντήσεις, διαπιστώθηκε πως όλες οι καταχωρήσεις ήταν ορθές και πλήρεις. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση υπολογιστικών φύλλων Excel και των αντίστοιχων τύπων.

4.1: Περιγραφή Δείγματος

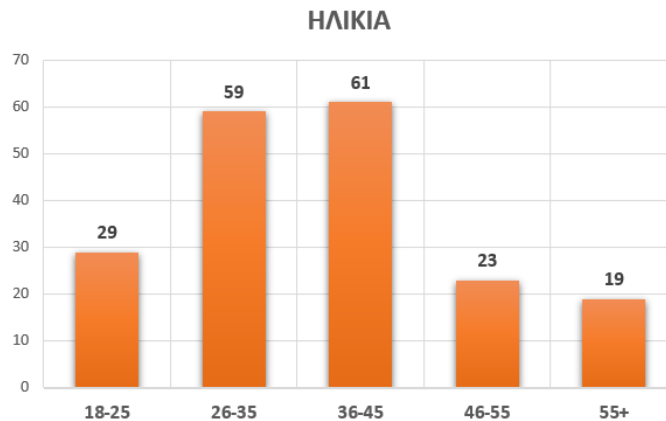
Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 191 άτομα, εκ των οποίων τα 67 αφορούσαν απλούς εργαζομένους και τα 124 διοικητικό προσωπικό. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων για την πρώτη ενότητα των δημογραφικών δεδομένων, καταγράφηκαν τα εξής:

Από το σύνολο των συμμετεχόντων μόλις το 38,2% ήταν γυναίκες και το 61,8% άνδρες με 73 και 118 απαντήσεις αντίστοιχα.

Εικόνα 4.1. Φύλο συμμετεχόντων

Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων, η οποία καταγράφηκε μέσα από την 2^η ερώτηση της πρώτης ενότητας, παρατηρούμε πως το 15,18% των απαντήσεων άνηκε στην ηλικιακή ομάδα 18-25, το 30,89% στην 26-35, το 31,93% στην 36-45, το 12,04% στην 46-55 και το 9,94% στην 55+. Όπως παρατηρείται και στο παρακάτω διάγραμμα, το εύρος από 26 έως 45 ετών, συμπεριλαμβάνοντας 2 ηλικιακές ομάδες, σημειώνει ένα ποσοστό ύψους 62,82% ξεπερνώντας το σύνολο των υπόλοιπων τριών.

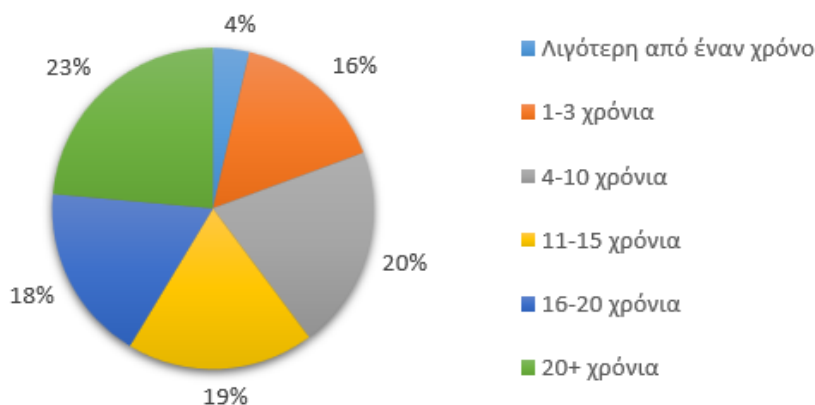
Εικόνα 4.2. Ηλικία συμμετεχόντων

Στην 3^η ερώτηση του ερωτηματολογίου συγκεντρώθηκαν όλες οι απαντήσεις σχετικά με την επαγγελματική εμπειρία των συμμετεχόντων. Αναλυτικότερα, τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντήσεων συγκεντρώθηκαν στις κατηγορίες με πολυετή εμπειρία (20+ χρόνια), συγκεντρώνοντας ένα ποσοστό ύψους 23,6% με 45 εγγραφές, ενώ ακολουθούν οι ομάδες **4-10 χρόνια** και **11-15 χρόνια** με 39 και 36 εγγραφές αντίστοιχα. Το χαμηλότερο ποσοστό συγκεντρώθηκε από την ομάδα με επαγγελματική εμπειρία λιγότερη του ενός έτους (3,7%), κάτι το οποίο δικαιολογείται απόλυτα λόγω του μικρού εύρους ηλικιών που καλύπτει.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
Λιγότερη από έναν χρόνο	7	3,7
1-3 χρόνια	30	15,7
4-10 χρόνια	39	20,4
11-15 χρόνια	36	18,8
16-20 χρόνια	34	17,8
20+ χρόνια	45	23,6

Πίνακας 4.1. Η επαγγελματική εμπειρία των συμμετεχόντων.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

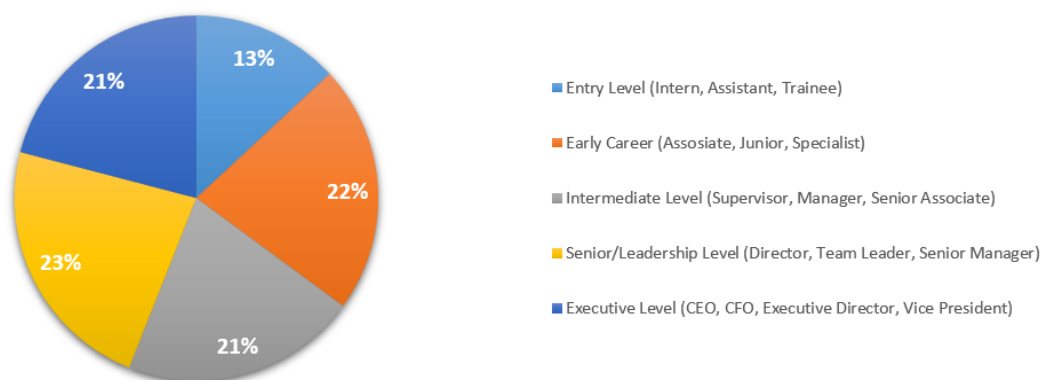
Εικόνα 4.3. Η επαγγελματική εμπειρία των συμμετεχόντων

Στην 4^η ερώτηση καταγράφηκαν όλες οι απαντήσεις βάσει επιπέδου θέσης εργασίας. Αυτό που παρατηρείται είναι πως, εξαιρουμένης της πρώτης επιλογής (25 εγγραφές και 13,1%), όλες οι υπόλοιπες πιθανές απαντήσεις κυμάνθηκαν σε πολύ κοντινά ποσοστά, ξεπερνώντας το 20%. Η ακριβής αντιστοιχία παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και στο διάγραμμα.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
Entry Level	25	13,1%
Early Career	42	22%
Intermediate Level	40	20,9
Senior/Leadership Level	44	23%
Executive Level	40	20,9

Πίνακας 4.2. Η ιεραρχική θέση απασχόλησης του δείγματος.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΘΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

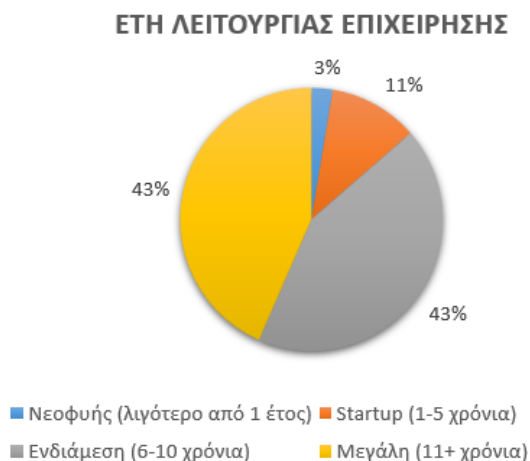
Εικόνα 4.4. Το επίπεδο θέσης εργασίας των συμμετεχόντων

Η 5^η ερώτηση αφορούσε το μέγεθος της επιχείρησης, δίνοντας 3 επιλογές στους ερωτηθέντες. Κάθε συμμετέχοντας έπρεπε να επιλέξει ανάμεσα σε Μικρή (<50 άτομα προσωπικό), Μεσαία (50<X<250 άτομα προσωπικό) και Μεγάλη (>250 άτομα προσωπικό). Οι 146 έγγραφές στην κατηγορία «Μικρή» διαμόρφωσαν το 76,4%, καταλαμβάνοντας τα 3/4 του δείγματος, ενώ με 12% και 11,5% ακολούθησαν η «Μεσαία» και η «Μεγάλη» κατηγορία αντίστοιχα με 23 και 22 απαντήσεις.

Εικόνα 4.5. Το μέγεθος των επιχειρήσεων των συμμετεχόντων

Στην 6^η ερώτηση καταγράφηκαν τα έτη λειτουργίας των επιχειρήσεων στις οποίες απασχολούνται οι συμμετέχοντες.

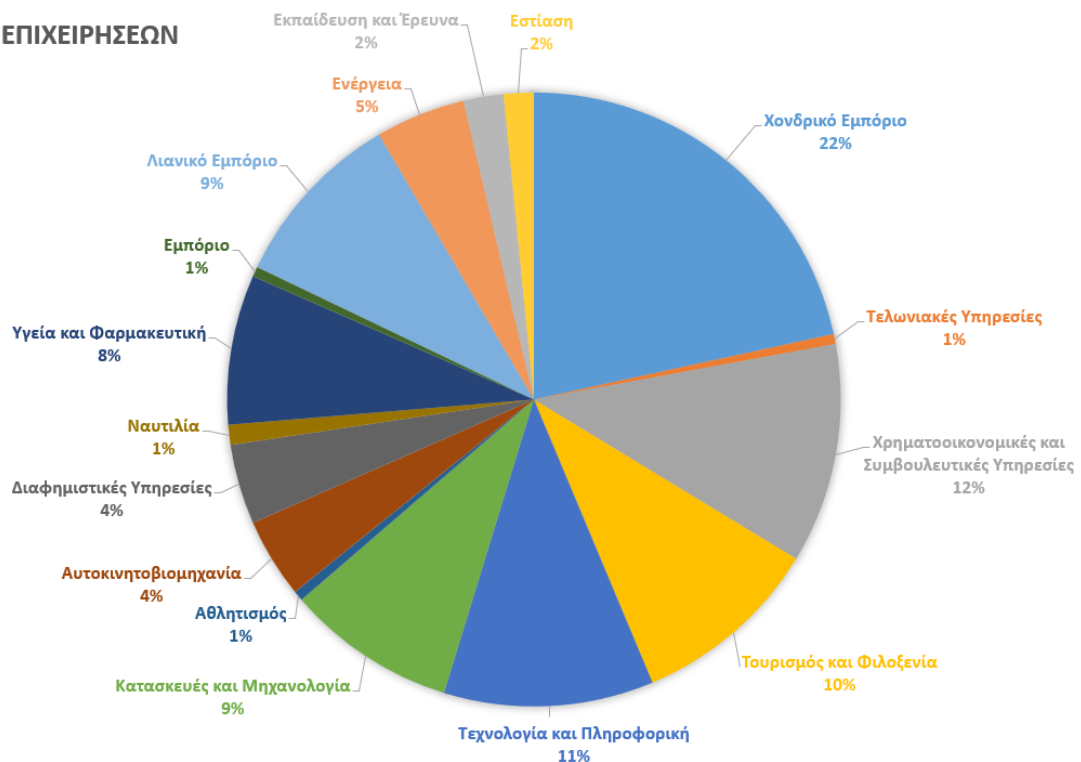
Εικόνα 4.6. Τα έτη λειτουργίας των επιχειρήσεων των συμμετεχόντων

Όπως παρουσιάζεται και στο διάγραμμα, μόνο το 13,6% του δείγματος εργάζεται σε νεοφυής και startup οργανισμούς. Λαμβάνοντας υπόψιν το πλήθος των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων στον ΕΒΕΘ και τις ημερομηνίες σύστασης της πλειοψηφίας αυτών, οι 165 απαντήσεις στις επιλογές «Ενδιάμεση (6-10 χρόνια)» και «Μεγάλη (11+ χρόνια)», δικαιολογούν το ποσοστό του 86,4%.

Με την 7^η και τελευταία ερώτηση της πρώτης ενότητας διαμορφώθηκαν οι κλάδοι των επιχειρήσεων στις οποίες ανήκαν οι συμμετέχοντες. Η πλειοψηφία των απαντήσεων (41) ανήκουν στο «Χονδρικό Εμπόριο» με 21,46%, ενώ ακολουθούν με μικρή μεταξύτες διαφορά οι «Χρηματοοικονομικές και Συμβουλευτικές Υπηρεσίες (12%), η «Τεχνολογία και Πληροφορική» (10,99%), ο «Τουρισμός και Φιλοξενία» (9,94%) και το «Λιανικό Εμπόριο» (9,42%). Αμέσως μετά βρίσκονται οι «Κατασκευές και Μηχανολογία» με 8,9% και η «Υγεία και Φαρμακευτική με 7,8%. Οι υπόλοιπες κατηγορίες έφεραν από μία έως και 8 απαντήσεις με τα ποσοστά τους να κυμαίνονται από 1% έως 5% του συνόλου των απαντήσεων.

Στα συγκεκριμένα αποτελέσματα επαληθεύεται το πλήθος των επιχειρήσεων με κύρια δραστηριότητα το χονδρικό εμπόριο, σύμφωνα με το μητρώο μελών του ΕΒΕΘ (<https://echamber.ebeth.gr/search>). Συγχρόνως, πρέπει να τονιστεί πως οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αυτοκινητοβιομηχανία (χονδρική, λιανική και υπηρεσίες) δεν αντανακλούν τις εγγεγραμμένες απαντήσεις.

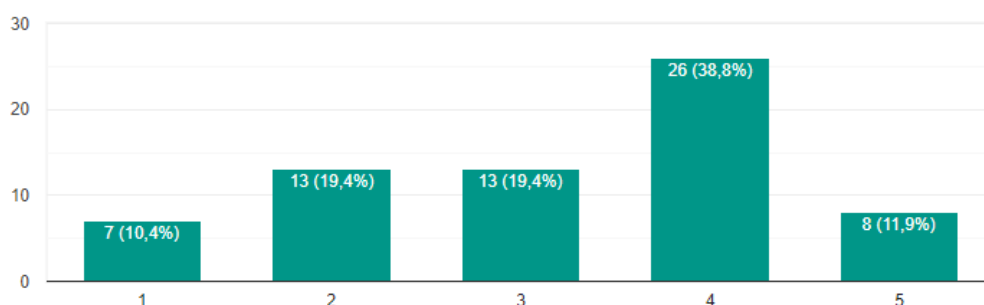
ΚΛΑΔΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Εικόνα 4.7. Η αντιπροσώπευση των κλάδων επιχειρήσεων.

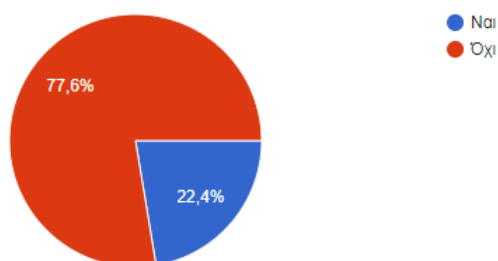
4.2: Τα αποτελέσματα των εργαζομένων

Η 1^η ερώτηση της δεύτερης ενότητας, στην οποία κλήθηκε να απαντήσει μόνο το μη διοικητικό προσωπικό, διερευνήθηκε η εξοικείωσή τους με τους δείκτες ESG. Αυτό που παρατηρείται είναι πως λίγο περισσότερες από τις μισές εγγραφές (50,7%) δείχνουν πως είναι «Πολύ» (38,8%) και «Πάρα Πολύ» (11,9%) εξοικειωμένοι, αφήνοντας ένα 19,4% να απαντά «Μέτρια». Οι υπόλοιπες απαντήσεις του δείγματος διαμοιράστηκαν στις επιλογές «Καθόλου» και «Λίγο» με 10,4% και 19,4%. Συνοπτικά, βάσει αποτελεσμάτων, φαίνεται πως η πλειοψηφία γνωρίζει τι είναι το ESG, χωρίς να μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια η σε βάθος γνώση του από τους ερωτηθέντες.

Εικόνα 4.8. Η εξοικείωση των εργαζομένων.

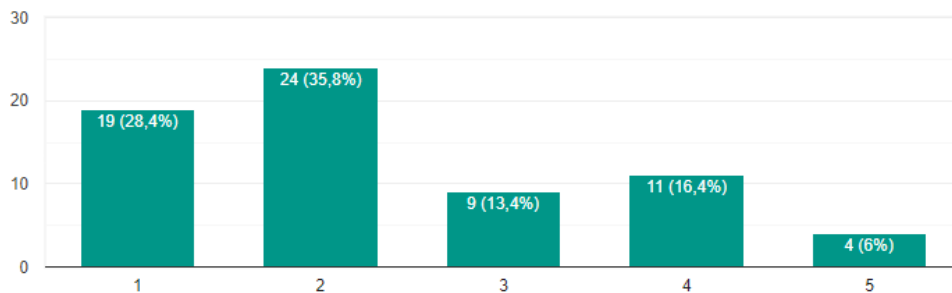
Στην 2^η ερώτηση, το αξιοσημείωτο ποσοστό του 77,6% απάντησε πως η ενημέρωση σχετικά με το ESG δεν είναι επαρκής στην επιχείρηση απασχόλησης με μόνο το 22,4% να απαντά θετικά. Διαγραμματικά απεικονίζεται και παρακάτω:

Εικόνα 4.9. Η επάρκεια ESG ενημέρωσης των οργανισμών

Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης, εξετάστηκε και ο βαθμός παροχής προγραμμάτων κατάρτισης των εργαζομένων στις επιχειρήσεις σχετικά με τους δείκτες ESG, διαμορφώνοντας τα εξής αποτελέσματα:

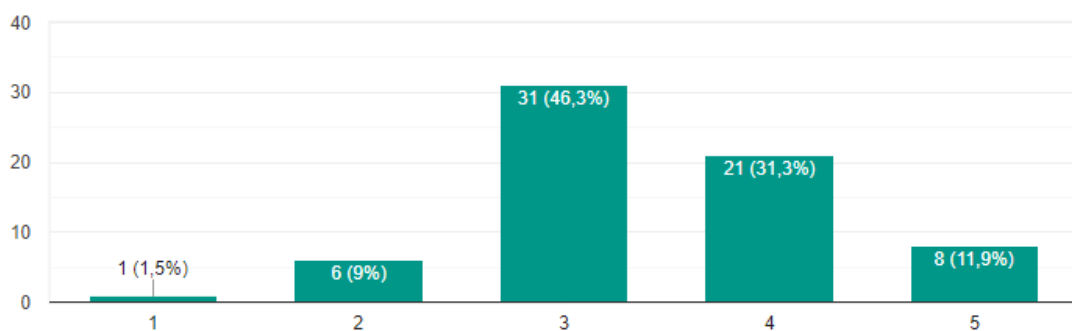
Ακριβώς 52 εγγραφές (77,6%), όσο και το ποσοστό που απάντησε αρνητικά στην ανεπαρκή ενημέρωση της δεύτερης ερώτησης της ενότητας, βρίσκεται στις επιλογές «Καθόλου», «Λίγο» και «Μέτρια». Το 16,4% απάντησε «Πολύ», ενώ μόλις 4 με 6% υποστήριξαν «Πάρα Πολύ».

Εικόνα 4.10. Η συχνότητα παροχής προγραμμάτων κατάρτισης.

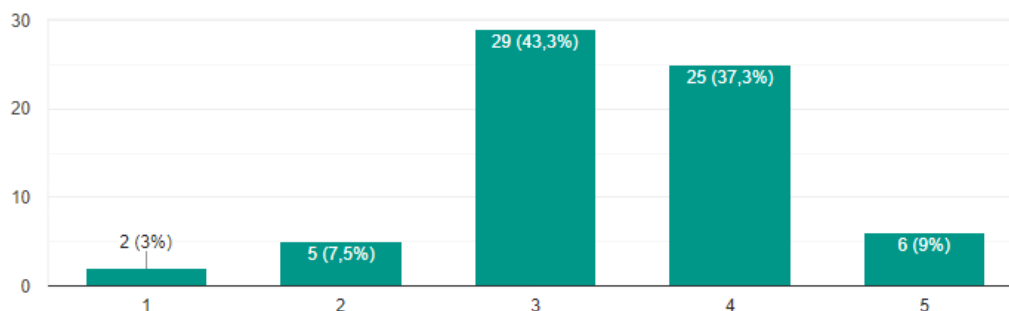
Οι επόμενες τρεις ερωτήσεις εξέτασαν κάποια γενικά κριτήρια διακυβέρνησης των επιχειρήσεων.

Στην 4^η ερώτηση ερευνάται η εμπιστοσύνη των εργαζομένων στην ηγεσία της επιχείρησης απασχόλησής τους όσον αφορά στη λήψη ηθικών και υπεύθυνων αποφάσεων. Το ποσοστό που δεν εμπιστεύεται τη διοίκηση είναι αρκετά μικρό με 10,5%, ενώ αβέβαιο με επιλογή το «Μέτρια» είναι το 46,3%. Το υπόλοιπο δείγμα μοιράζεται μεταξύ του «Πολύ» και «Πάρα πολύ» με 31,3% και 11,9% αντίστοιχα.

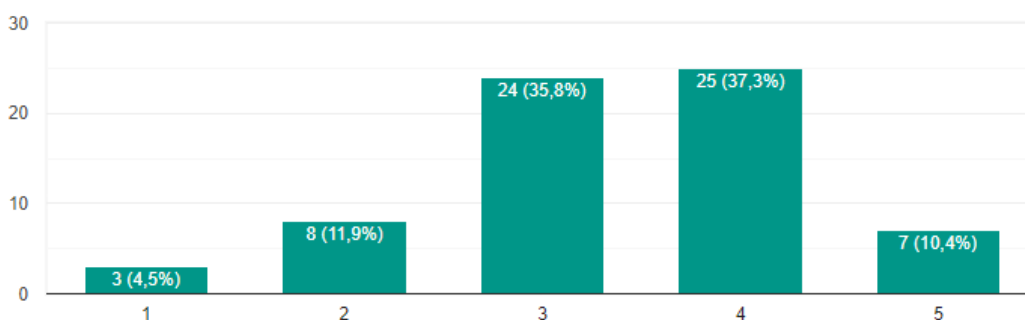
Εικόνα 4.11. Η εμπιστοσύνη των εργαζομένων

Η 5^η ερώτηση του ερωτηματολογίου διερευνά την κατανόηση των εργαζομένων ως προς τη δομή διακυβέρνησης και τις πολιτικές της επιχείρησής τους. Όπως φαίνεται και παρακάτω, είναι ελάχιστες οι απαντήσεις που καταλαβαίνουν Το ποσοστό στις επιλογές «Λίγο» και «Καθόλου» είναι εξαιρετικά μικρό, καθώς αποτελεί αθροιστικά το 10,5 του δείγματος. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού συγκεντρώνεται στο «Μέτρια» με 43,3%, ενώ ακολουθούν οι επιλογές «Πολύ» με 37,3% και «Πάρα πολύ» με 9%.

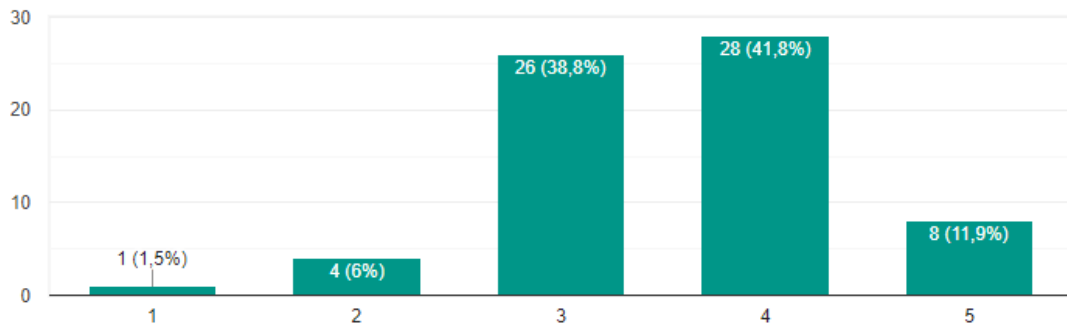
Εικόνα 4.12. Η κατανόηση της δομής διακυβέρνησης και της πολιτικής

Στην 6^η ερώτηση, που καλούνται να απαντήσουν οι συμμετέχοντες για τον βαθμό διαφάνειας των πρακτικών διακυβέρνησης, παρατηρείται ένα μοτίβο στη συγκέντρωση των απαντήσεων συνδυαστικά με τις παραπάνω. Η πλειοψηφία των απαντήσεων συγκεντρώνονται ως επί των πλείστων στις ίδιες επιλογές με ελάχιστες ποσοστιαίες διαφορές. Σχεδόν το 5% θεωρεί πως δεν υπάρχει διαφάνεια στις πρακτικές διακυβέρνησης, ενώ ~12% απάντησε «Λίγο». Η επιλογές «Μέτρια», «Πολύ» και «Πάρα πολύ» έφεραν το 35,8%, 37,3% και το 10,4% των απαντήσεων αντίστοιχα.

Εικόνα 4.13. Η διαφάνεια των πρακτικών διακυβέρνησης.

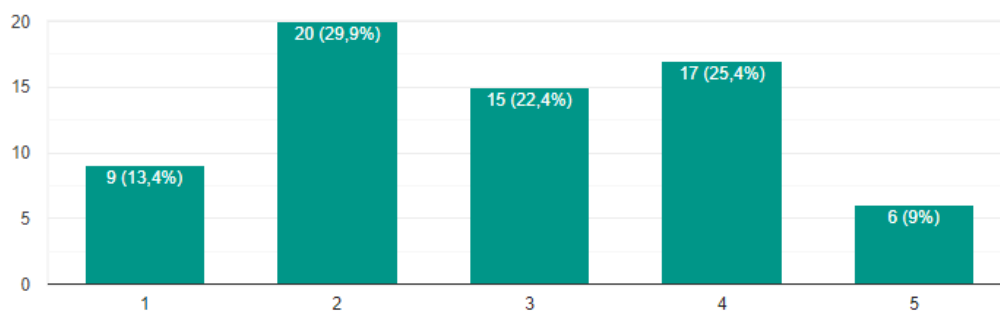
Η 7^η ερώτηση περνά στη σφαίρα των κοινωνικών κριτηρίων και εξετάστηκε κατά πόσο ενθαρρύνεται η υγιή ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής των εργαζομένων από την επιχείρηση απασχόλησής τους.

Εικόνα 4.14. Η ισορροπία προσωπικής και επαγγελματικής ζωής.

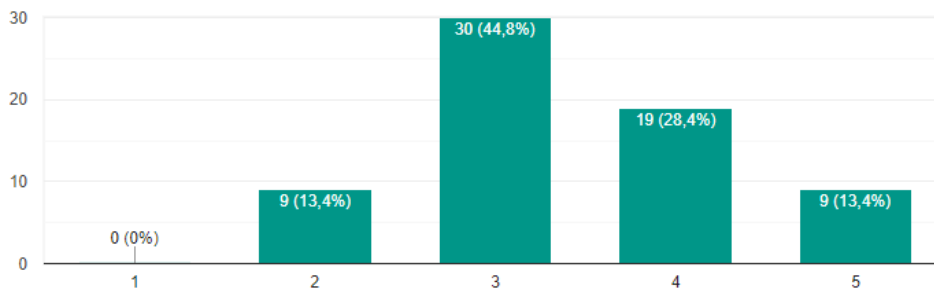
Γενικότερα η πλειοψηφία του δείγματος δείχνει πως ενθαρρύνεται η ισορροπία μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής ζωής, καθώς αθροιστικά οι δύο θετικές επιλογές συγκεντρώνουν το 53,7% των απαντήσεων. Ωστόσο, το 38,8% που απάντησε «Μέτρια» σε μία ερώτηση υψίστης σημασίας θα πρέπει να διερευνηθεί αναλυτικότερα. Τέλος, σχετικά με τις εναπομείναντες απαντήσεις, μόλις 5 μοιράζονται στις αρνητικές επιλογές.

Στην 8^η ερώτηση της δεύτερης ενότητας του ερωτηματολογίου παρατηρείται μία ανακατανομή των απαντήσεων σε αντίθεση με το μοτίβο που παρατηρήθηκε παραπάνω. Οι εργαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν κατά πόσο οι πρακτικές ESG της επιχείρησης απασχόλησής τους ευθυγραμμίζονται με τις προσωπικές τους αξίες και πεποιθήσεις. Αυτό που αποτυπώνεται και στο παρακάτω διάγραμμα είναι πως το 13,4% δεν εντοπίζει καμία ταύτιση μεταξύ προσωπικών αξιών και πεποιθήσεων και πρακτικών ESG της εταιρείας, ενώ το 30% απαντά «Πολύ λίγο». Το υπόλοιπο δείγμα μοιράζεται με 22,4%, 25,4% και 9% από «Μέτρια» έως «Πάρα πολύ».

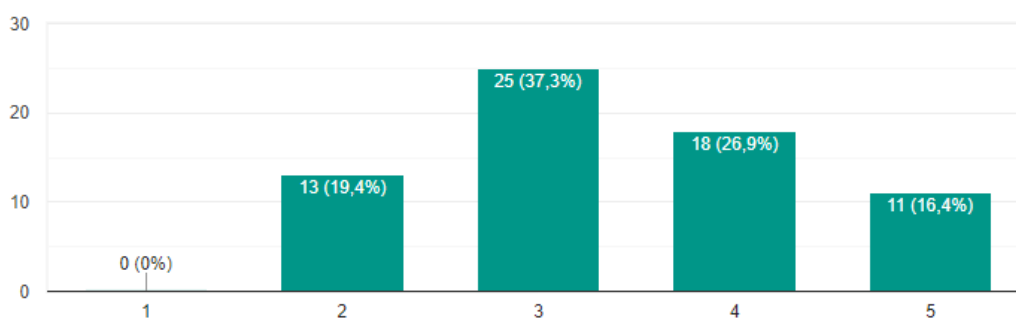
Εικόνα 4.15. Η ταύτιση προσωπικών αξιών και πεποιθήσεων με τις εταιρείες

Η 9^η ερώτηση εξετάζει την εκτίμηση και την προώθηση της διαφορετικότητας στον χώρο εργασίας των ερωτηθέντων με το 44,8% του δείγματος να συγκεντρώνεται ακριβώς στη μέση. Το εν λόγω στατιστικό αποδεικνύει την μέτρια και ουδέτερη στάση των επιχειρήσεων ως προς την προώθηση της διαφορετικότητας. Παρ' όλα αυτά, ένα 41,8% ανήκει στη θετική πλευρά του διαγράμματος εκεί όπου οι εγγραφές των απαντήσεων ήταν «Πολύ» και «Πάρα πολύ». Το υπόλοιπο 13,4% επέλεξε «Λίγο».

Εικόνα 4.16. Η προώθηση της διαφορετικότητας

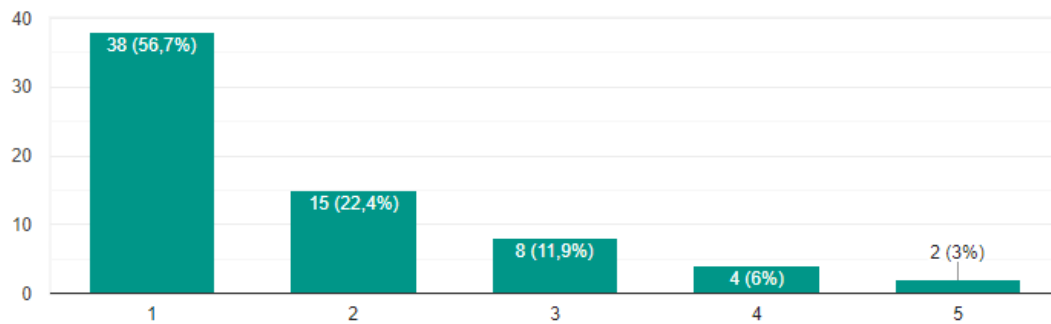
Η 10^η ερώτηση διερευνά την ικανοποίηση των εργαζομένων ως προς τις προσπάθειες των επιχειρήσεων απασχόλησής τους να εξασφαλίσει ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς. Οι διαφορές με τις εγγραφές της προηγούμενης ερώτησης δεν είναι μεγάλες και σε άλλη μία ερώτηση κοινωνικού περιεχομένου, η πλειοψηφία επιλέγει «Μέτρια» (37,3%). Το 19,4% στο «Λίγο» εξισορροπείται μερικώς από τις μηδαμινές απαντήσεις «Καθόλου», ενώ «Πολύ» και «Πάρα πολύ» επέλεξαν το σχεδόν 27% και 16,4%.

Εικόνα 4.17. Η εξασφάλιση περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς.

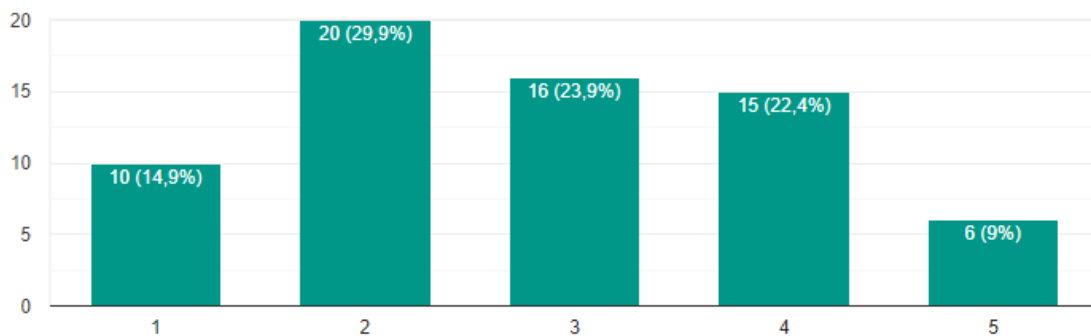
Ο στόχος της 11^{ης} ερώτησης είναι ο προσδιορισμός της συχνότητας συμμετοχής των εργαζομένων σε φιλανθρωπικές ενέργειες που χρηματοδοτούνται από τις επιχειρήσεις απασχόλησής τους. Το συντριπτικό ποσοστό του 56,7% απάντησε «Καθόλου», το 22,4% «Λίγο» και το 11,9% «Μέτρια». Μόλις έξι άτομα απάντησαν «Πολύ» και «Πάρα

Πολύ», δείχνοντας το εξαιρετικά μικρό ποσοστό των ανθρώπων που συμμετέχουν σε φιλανθρωπικές ενέργειες χρηματοδοτούμενες από τις επιχειρήσεις τους. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως οι επιχειρήσεις δεν κάνουν δωρεές ή δεν συμμετέχουν σε δράσεις φιλανθρωπίας.

Εικόνα 4.18.: Η συχνότητα συμμετοχής σε φιλανθρωπικές δράσεις.

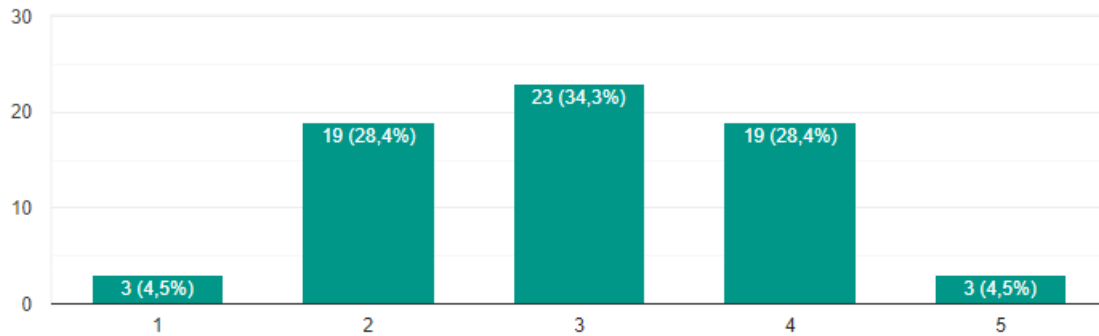
Η επόμενη ερώτηση εξέταζε τις πρακτικές ESG της εταιρείας ως προς τη βελτίωση της εργασιακής κουλτούρας με τις απαντήσεις να διαμοιράζονται σε μήκος όλων των διαθέσιμων επιλογών.

Εικόνα 4.19. Η βελτίωση της εργασιακής κουλτούρας.

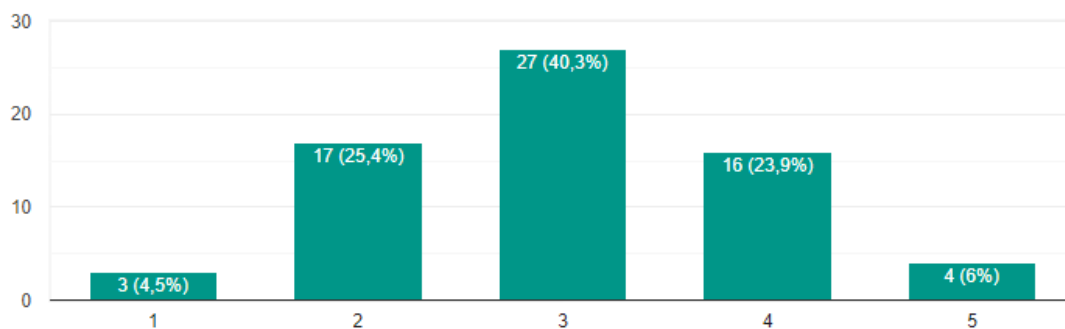
Όπως απεικονίζεται και στο παραπάνω διάγραμμα, η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε «αρνητικά» με 30 εγγραφές στα πεδία «Καθόλου» (14,9%) και «Λίγο» (29,9%), ενώ το πεδίο «Μέτρια» συγκέντρωσε το 23,9%. 15 εργαζόμενοι από τους 67 υποστήριξαν πως υπάρχει βελτίωση της εργασιακής κουλτούρας σε μεγάλο βαθμό (22,4%), ενώ 6 σε πολύ μεγάλο (9%).

Για την 13^η ερώτηση οι ερωτηθέντες έπρεπε να απαντήσουν κατά πόσο επιδιώκεται η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από τις επιχειρήσεις απασχόλησης τους. Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρείται πως το 4,5% απάντησε «Καθόλου» και «Πάρα πολύ», το 28,4% «Λίγο» και «Πολύ», ενώ το υπόλοιπο δείγμα (34,3%) εντοπίζεται στην επιλογή «Μέτρια».

Εικόνα 4.20. Η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

Στην συνέχεια ρωτήθηκαν για το αν οι απόψεις και οι ανησυχίες τους λαμβάνονται υπόψη από τη διοίκηση των επιχειρήσεων τους. Ένα 40,3% βρίσκεται στην επιλογή «Μέτρια», υποδεικνύοντας μία ουδέτερη στάση της διοίκησης να εισακούει και να υπολογίζει τους προβληματισμούς και τις ιδέες του προσωπικού. Η αριστερή και αρνητική πλευρά του διαγράμματος έφερε 20 συνολικά απαντήσεις, ενώ 20 ήταν και αυτές στη δεξιά και θετική πλευρά.

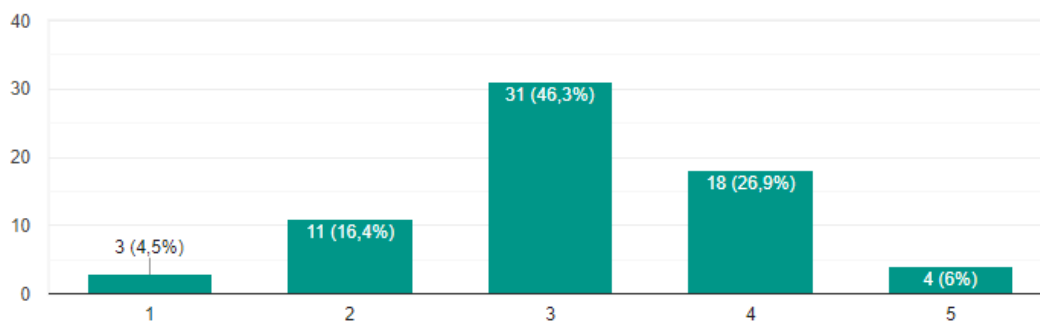

Εικόνα 4.21. Η βαρύτητα των απόψεων και αντιλήψεων του προσωπικού.

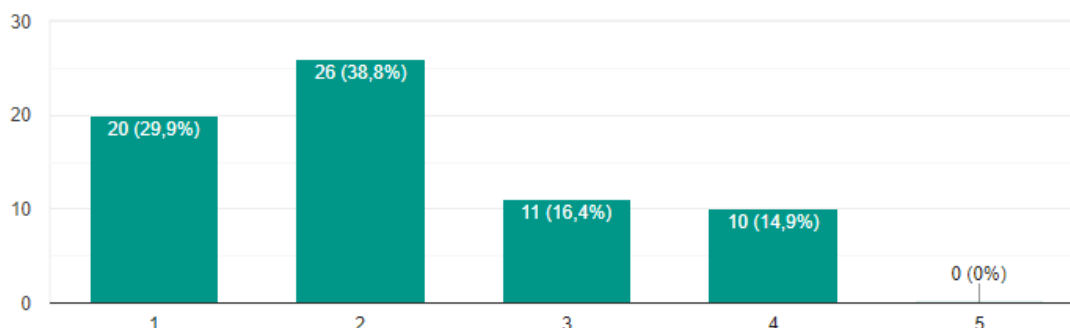
Η επόμενη και 15^η ερώτηση της ενότητας, είχε ως θέμα την ενθάρρυνση των εργαζομένων να συμμετέχουν ενεργά και να προχωρούν σε προτάσεις βελτίωσης των διαδικασιών και λειτουργιών της επιχείρησής τους. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι σε γενικά πλαίσια υπάρχει η ενθάρρυνση του προσωπικού, όχι ωστόσο στο βαθμό που θα περίμενε κανείς. Το ενδεχόμενο όφελος του εκάστοτε οργανισμού από την υιοθέτηση

καινοτόμων ή βοηθητικών ιδεών δύναται να ξεπερνά κατά πολύ τον κόπο που συνοδεύει οποιαδήποτε μορφή ενθάρρυνσης. Αναλυτικότερα, το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων συγκεντρώθηκε στην επιλογή «Μέτρια» (46,3%). Αμέσως μετά ακολουθεί το 26,9% που υποστηρίζει πως υπάρχει ενθάρρυνση σε βαθμό «Πολύ» και έπειτα το 16,4% που απαντά «Λίγο». Τέλος, λιγιστές ήταν οι απαντήσεις στα πεδία «Καθόλου» και «Πάρα πολύ» με 3 και 4 εγγραφές αντίστοιχα και ποσοστά 4,5% και 6%.

Εικόνα 4.22. Η παρακίνηση και συμμετοχή των εργαζομένων.

Τα αποτελέσματα της τελευταίας ερώτησης έρχονται σε σύγκρουση με αυτές της προηγούμενης. Βλέποντας το παρακάτω διάγραμμα και εξετάζοντας τη μεταβλητή «επιβράβευση» των εργαζομένων από τη συμμετοχή τους σε προτάσεις βελτίωσης διαδικασιών και λειτουργιών της επιχείρησης, είναι οφθαλμοφανές πως δεν υπάρχουν αποτελεσματικά συστήματα επιβράβευσης για τις εν λόγω προσπάθειες του προσωπικού. Για την ακρίβεια, το 30% ισχυρίζεται πως δεν υπάρχει καμία μορφή επιβράβευσης, ενώ απαντώντας «Λίγο» ακολουθεί το 38,8% του δείγματος. Το εναπομείναν 31,3% μοιράστηκε μεταξύ του «Μέτρια» και «Πολύ», αφήνοντας την θετικότερη επιλογή κενή.

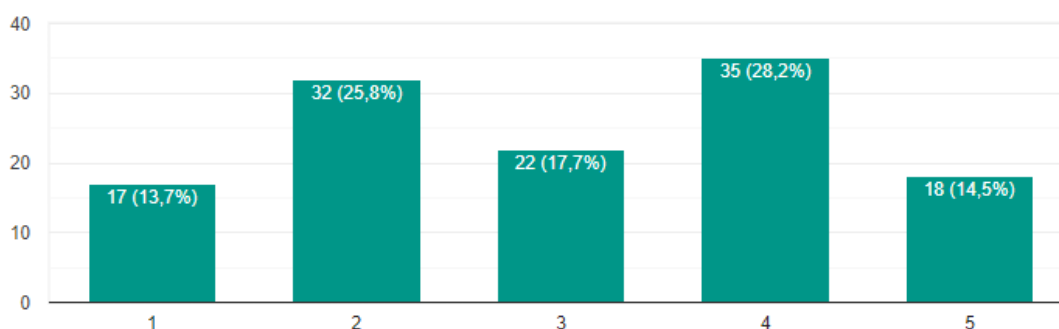

Εικόνα 4.23. Η επιβράβευση των εργαζομένων.

4.3: Τα αποτελέσματα του διοικητικού προσωπικού

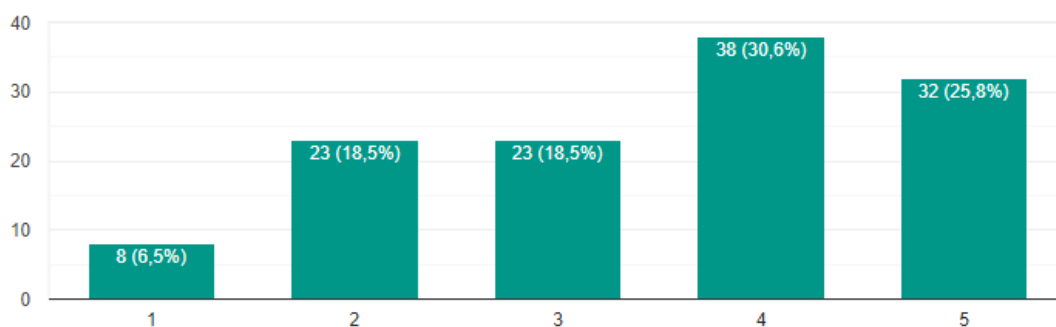
Η τρίτη ενότητα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω απευθύνθηκε μόνο στο διοικητικό προσωπικό με την 1^η ερώτηση να είναι όμοια αυτής της δεύτερης ενότητας. Συνεπώς, ο τρόπος με τον οποίο μοιράστηκαν οι 124 απαντήσεις στην ερώτηση περί εξοικείωσης με τους δείκτες ESG είναι ιδιαίτερος. Η πλειοψηφία των απαντήσεων εντοπίζονται στη θετική πλευρά του διαγράμματος με το 28,2% να αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των επιλογών. Το 14,5% που απάντησε «Πάρα πολύ» εξοικειωμένο με τους δείκτες, διαμορφώνει το 42,7% των θετικών εγγραφών έναντι 39,5% που συγκέντρωσαν τα πεδία «Καθόλου» και «Λίγο» με 13,7% και 25,8% αντίστοιχα. Τέλος, στο ενδιάμεσο βρίσκεται το 17,7%, χαρακτηρίζοντας την εξοικείωσή τους «Μέτρια».

Αυτό που μπορεί να υποστηριχθεί είναι πως το δείγμα φαίνεται να είναι διασκορπισμένο στις υπάρχουσες επιλογές κλίμακας, βοηθώντας έτσι την έρευνα να συγκεντρώσει δεδομένα από όλες τις κατηγορίες συμμετεχόντων.

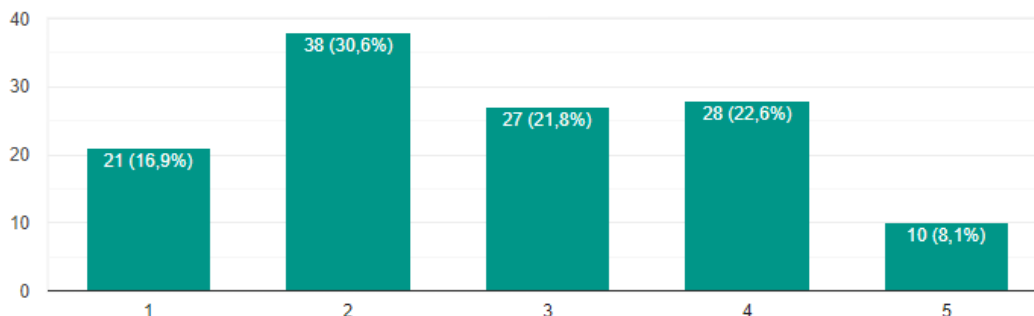
Εικόνα 4.24. Η εξοικείωση του διοικητικού προσωπικού.

Αυτό που καταγράφηκε στην 2^η ερώτηση ήταν η σημαντικότητα των δεικτών στη μακροπρόθεσμη επιτυχία της επιχείρησής τους. Όπως φαίνεται και παρακάτω, το 25,8% χαρακτήρισε «Πάρα πολύ» σημαντικούς τους δείκτες και το 30,6% «Πολύ». Όσον αφορά στις υπόλοιπες, οι 46 απάντησαν «Μέτρια» και «Λίγο» με 23 εγγραφές ανά πεδίο και 18,5% ανά κατηγορία, ενώ το 6,5% δεν τους θεωρεί «Καθόλου» σημαντικούς. Παρ' όλο που ένα μεγάλο μέρος του δείγματος απάντησε πως δεν είναι αρκετά εξοικειωμένο με τους δείκτες ESG, υποστηρίχθηκε πως, σύμφωνα με τις υποβολές τους, η μακροπρόθεσμη επιτυχία της εταιρείας τους επηρεάζεται από αυτούς, αναγνωρίζοντας τη δυναμική τους.

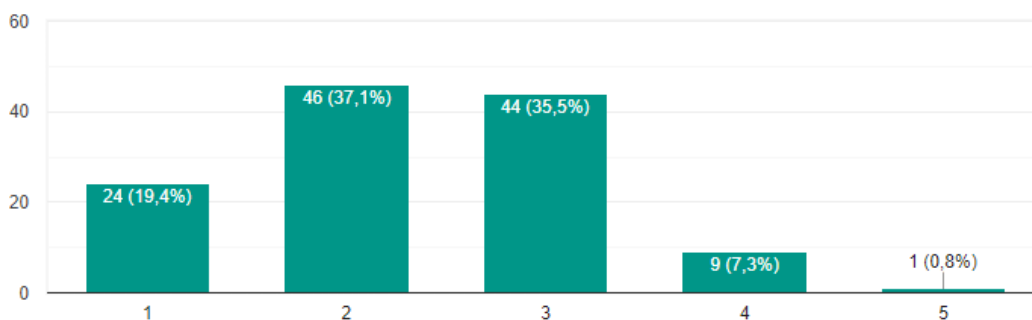
Εικόνα 4.25. Η δείκτες στην μακροπρόθεσμη επιτυχία.

Στη συνέχεια, οι ερωτήσεις (3) και (4) ασχολήθηκαν με τη θετική και αρνητική επιρροή των δεικτών στις επιχειρήσεις των συμμετεχόντων τα τελευταία χρόνια. Όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω διάγραμμα, το 16,9% απάντησε πως δεν υπήρξε θετική επιρροή για την επιχείρησή τους, ενώ το 30,6% απάντησε «Λίγο». Στην επιλογή «Μέτρια» συγκεντρώθηκε το 21,8% και με μικρή διαφορά στην αμέσως επόμενη («Πολύ») το 22,6%. Οι υπόλοιπες εγγραφές δήλωσαν «Πάρα πολύ» στην ερώτηση.

Εικόνα 4.26. Ο θετικός αντίκτυπος των δεικτών.

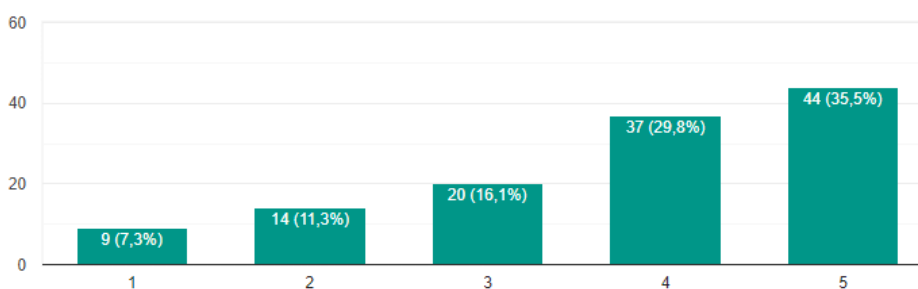
Όσο για τον αρνητικό αντίκτυπο των δεικτών, μπορεί να υποστηριχθεί βάσει απαντήσεων πως λιγιστές επιχειρήσεις επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό, καθώς μόνο 10 από τους 124 απάντησε «Πολύ» και «Πάρα πολύ» στη συγκεκριμένη ερώτηση με 7,3% και 0,8% αντίστοιχα. Το πεδίο «Μέτρια» έφερε το 35,5% του δείγματος, το πεδίο «Λίγο» το 37,1% και το πεδίο «Καθόλου» το 19,4%. Εξισώνοντας και συγκρίνοντας τα δύο διαγράμματα με μία πρόχειρη ματιά, παρατηρείται πως η θετική επιρροή των δεικτών ήταν ποσοστιαία μεγαλύτερη έναντι της αρνητικής.

Εικόνα 4.27. Ο αρνητικός αντίκτυπος των δεικτών.

Οι επόμενες ερωτήσεις ασχολήθηκαν με τη σημαντικότητα πέντε (5) βασικών παραμέτρων και τη συμβολή τους στη βελτίωση των πρακτικών ESG για τις επιχειρήσεις. Αναλυτικότερα, διερευνήθηκε η τεχνολογία, η καινοτομία, η κοινωνία, το περιβάλλον και η διακυβέρνηση.

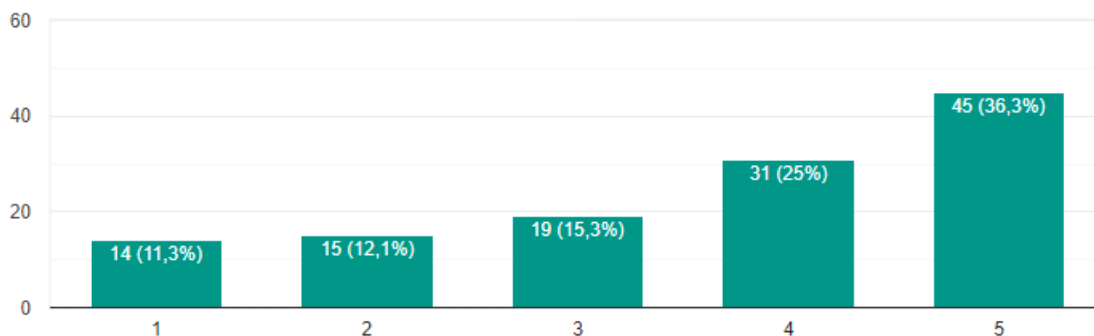
Ξεκινώντας με την τεχνολογία και παρατηρώντας το διάγραμμα των απαντήσεων της 5^{ης} ερώτησης, μπορεί να υποστηριχθεί πως υπάρχει μία αύξηση των απαντήσεων από αριστερά («Καθόλου») προς τα δεξιά («Πάρα πολύ»). Αναλυτικότερα, το 7,3% δεν θεωρεί την τεχνολογία ως βασικό παράγοντα βελτίωσης των πρακτικών της επιχείρησης, ενώ το 11,3% και 16,1% απαντά «Λίγο» και «Μέτρια». Οι εγγραφές ολοκληρώνονται με σχεδόν 30% στο πεδίο «Πολύ» και 35,5% στο πεδίο «Πάρα πολύ», αποδεικνύοντας την αξιοσημείωτη σχέση μεταξύ ESG και τεχνολογίας.

Εικόνα 4.28. Ο ρόλος της τεχνολογίας στη βελτίωση των πρακτικών ESG.

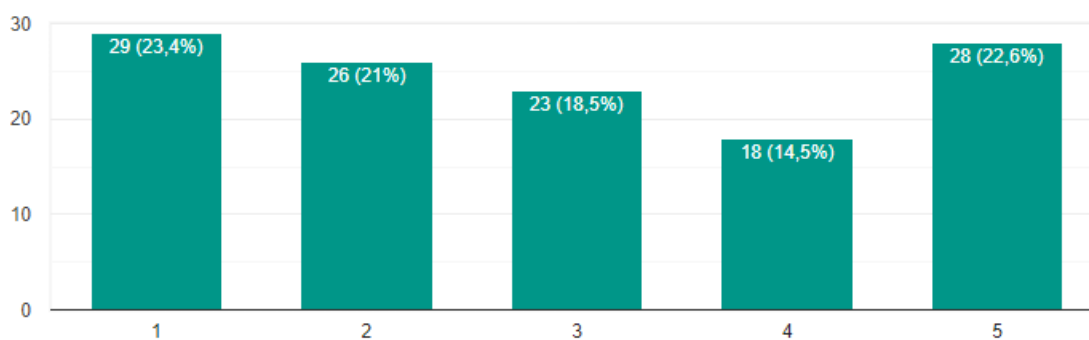
Παρόμοια διαμορφώθηκαν και οι απαντήσεις της 6^{ης} ερώτησης περί καινοτομίας. Με μικρές διαφορές στα ποσοστά, παρατηρείται και πάλι μία αυξανόμενη τάση από τα αριστερά προς τα δεξιά του διαγράμματος. Οι απαντήσεις «Πολύ» και «Πάρα πολύ» με ποσοστά 25% και 36,6%

Η ισχυρή σχέση μεταξύ καινοτομίας και δεικτών αντανακλάται στο 25% και στο 36,3% των επιλογών «Πολύ» και «Πάρα πολύ» αντίστοιχα, ενώ το υπόλοιπο δείγμα μοιράστηκε με ποσοστά ανάμεσα στο 11 και 15% στα πεδία «Καθόλου», «Λίγο» και «Μέτρια».

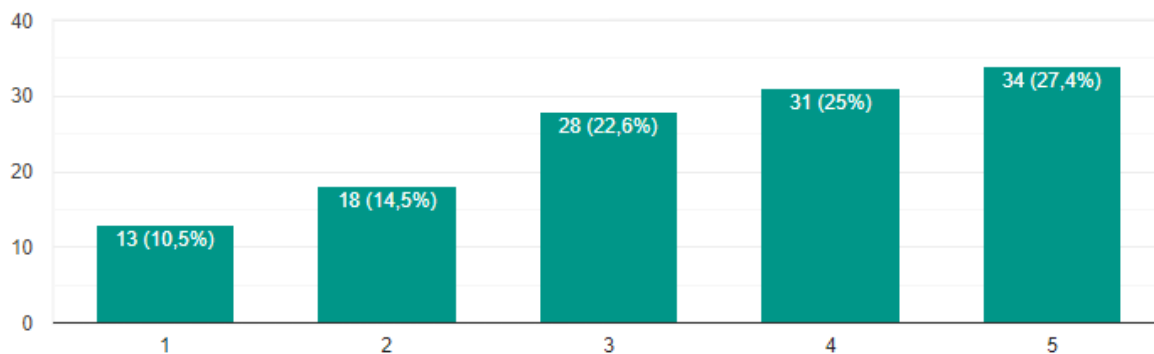
Εικόνα 4.29. Ο ρόλος της καινοτομίας στη βελτίωση των πρακτικών ESG.

Στην 7^η ερώτηση, το 23,4% των ερωτηθέντων απάντησε πως η κοινωνία δεν συμβάλει «Καθόλου» στη βελτίωση των πρακτικών ESG, το 21% «Λίγο», το 18,5% «Μέτρια», ενώ το 14,5% και 22,6% επέλεξε «Πολύ» και «Πάρα πολύ» φέρνοντας μερικώς την ισορροπία, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα.

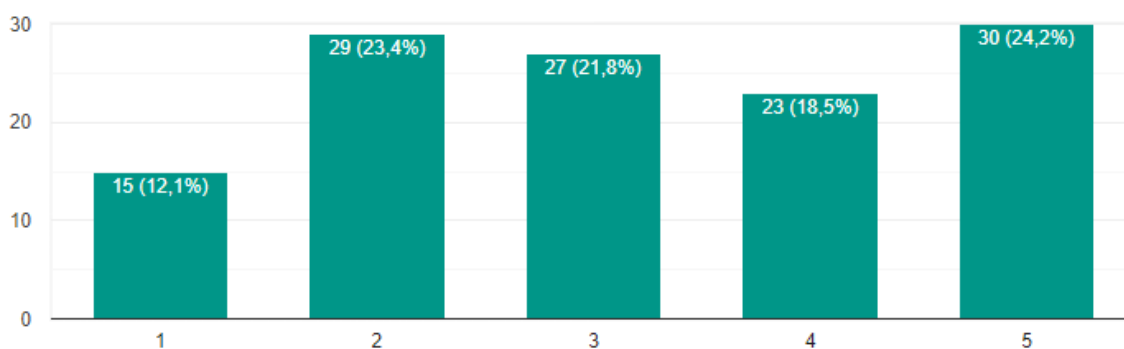
Εικόνα 4.30. Ο ρόλος της κοινωνίας στη βελτίωση των πρακτικών ESG.

Στην 8^η ερώτηση, υποστηρίχθηκε από το 27,4% πως το περιβάλλον συμβάλλει «Πάρα πολύ» στη βελτίωση των πρακτικών ESG, το ¼ «Πολύ», το 22,6% «Μέτρια και το 14,5% «Λίγο». Τέλος, το πεδίο «Καθόλου» απέσπασε το 10,5% των απαντήσεων.

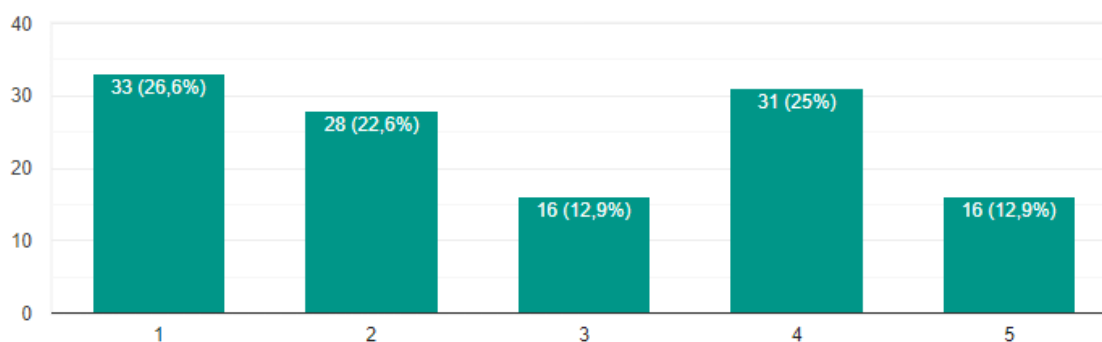
Εικόνα 4.31. Ο ρόλος του περιβάλλοντος στη βελτίωση των πρακτικών ESG.

Η 9^η και τελευταία ερώτηση εκ των πέντε, διερεύνησε τη συμβολή της διακυβέρνησης στη βελτίωση των πρακτικών των επιχειρήσεων, εξάγοντας τα παρακάτω αποτελέσματα. Το 12,1% απάντησε «Καθόλου» στον θετικό αντίκτυπο της διακυβέρνησης, το 23,4% «Λίγο» και το 21,8% «Μέτρια». Η επιλογή «Πολύ» συγκέντρωσε το 23 απαντήσεις (18,5%) και, τέλος, το πεδίο «Πάρα πολύ» το 24,2% του δείγματος.

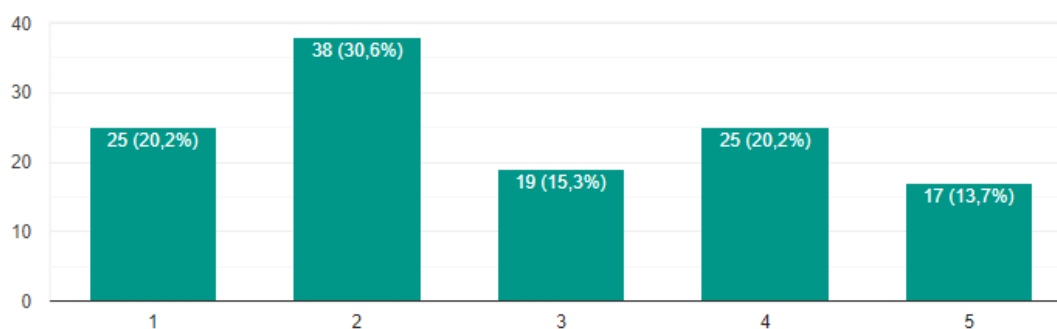
Εικόνα 4.32. Ο ρόλος της διακυβέρνησης στη βελτίωση των πρακτικών ESG.

Έχοντας ήδη συλλέξει τα απαραίτητα δεδομένα για τη σημαντικότητα των δεικτών στη μακροπρόθεσμη επιτυχία των επιχειρήσεων, στην 10^η ερώτηση οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν κατά πόσο οι οργανισμοί τους δίνουν προτεραιότητα στις μακροπρόθεσμες επενδύσεις. Σε αντίθεση με τις απαντήσεις που αναλύθηκαν στην ερώτηση (2), όπου η πλειοψηφία του δείγματος χαρακτήρισε σημαντικούς τους δείκτες, στη συγκεκριμένη ερώτηση φαίνεται πως δεν δίνεται η προσδοκώμενη προσοχή. Αναλυτικότερα, το 26,6% υποστήριξε πως οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις ESG δεν αποτελούν προτεραιότητά των επιχειρήσεών τους, ενώ με μικρή διαφορά το 22,6% απάντησε «Λίγο» στην ίδια ερώτηση. Τα πεδία «Μέτρια» και «Πάρα πολύ» συγκέντρωσαν από – σχεδόν – 13% του δείγματος και, τέλος, η επιλογή «Πολύ» είχε 31 απαντήσεις, το ¼ δηλαδή των συμμετοχών.

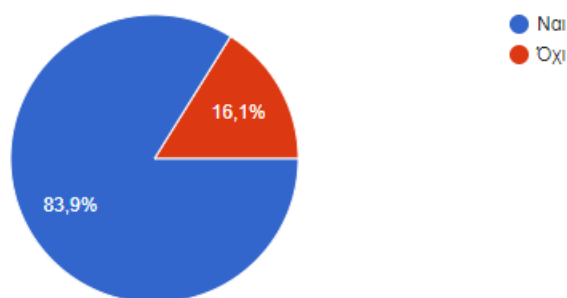
Εικόνα 4.33. Το ESG και η μακροπρόθεσμη προτεραιότητα.

Η 11^η ερώτηση της ενότητας αφορούσε την ενημέρωση του διοικητικού προσωπικού για τους εξελισσόμενους κανονισμούς και τα πρότυπα ESG. Ένα ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του 50% απάντησε «Καθόλου» (20,2%) και «Λίγο» (30,6%) στην ενημέρωση που λαμβάνεται εντός της επιχείρησης. Το υπόλοιπο μισό του δείγματος μοιράστηκε ως εξής: 15,3% «Μέτρια», 20,2% «Πολύ» και 13,7% «Πάρα πολύ».

Εικόνα 4.34. Η ενημέρωση του διοικητικού προσωπικού.

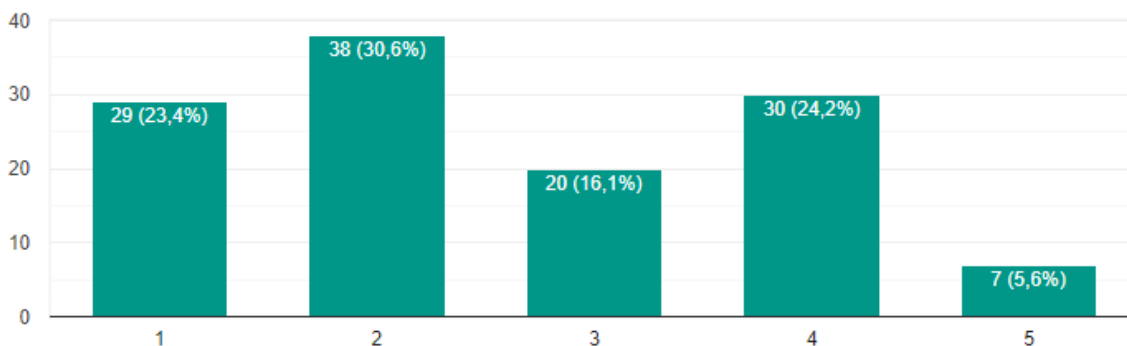
Η 12^η ερώτηση ήταν κλειστού τύπου και εξέταζε την άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με το αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ισχυρής απόδοσης ESG και της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Το 83,9% εξ αυτών υποστήριξε πως υπάρχει, ενώ το υπόλοιπο 16,1%

απάντησε αρνητικά.

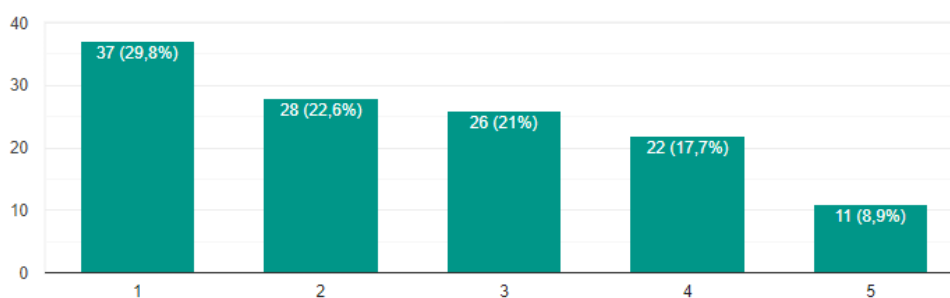
Εικόνα 4.35. Η σχέση μεταξύ ESG επιδόσεων και εμπιστοσύνης.

Η 13^η ερώτηση διερευνά την αποτελεσματικότητα του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των τμημάτων των επιχειρήσεων σχετικά με την εφαρμογή ESG πρακτικών. Η πλειοψηφία του δείγματος, το 54%, και σε αυτήν την ερώτηση απάντησε πως είτε δεν υπάρχει αποτελεσματική συνεργασία («Καθόλου» με 23,4%), είτε πως υπάρχει μερική συνεργασία («Λίγο» με 30,6%). Στο ουδέτερο πεδίο του διαγράμματος βρίσκεται το 16,1%, ενώ το 24,2% ισχυρίζεται πως τα τμήματα μεταξύ τους συνεργάζονται σε αποτελεσματικό βαθμό. Τέλος, το χαμηλό ποσοστό του 5,6% επέλεξε «Πάρα πολύ» ως απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Εικόνα 4.36. Η αποτελεσματικότητα των τμημάτων των επιχειρήσεων.

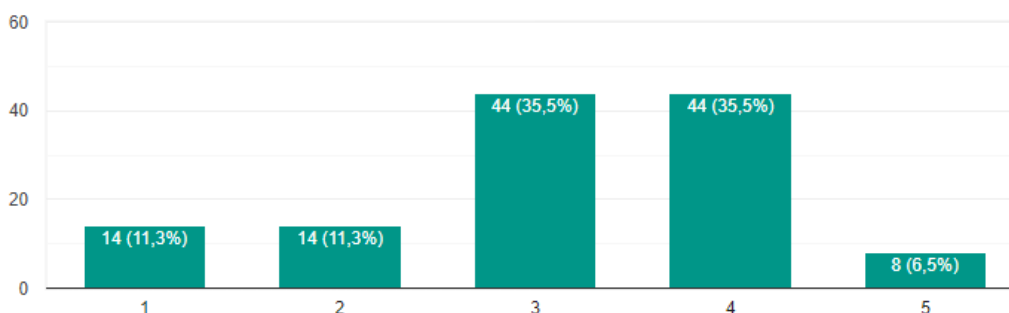
Το παρακάτω διάγραμμα της 14^{ης} ερώτησης απεικονίζει τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων των συμμετεχόντων και των stakeholders σχετικά με την ενσωμάτωση των απόψεών τους στις στρατηγικές ESG. Το 29,8% ισχυρίζεται πως δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ διοίκησης και stakeholders, ενώ το 22,6% τη χαρακτηρίζει «Λίγη». Με μικρή διαφορά και με συγκέντρωση 26 απαντήσεων βρίσκεται στο «Μέτρια» το 21% του δείγματος. Με ακόμη μικρότερα ποσοστά υποστηρίζεται πως υπάρχει συνεργασία στον βαθμό του «Πολύ» (17,7%) και του «Πάρα πολύ» (8,9%).

Εικόνα 4.37. Το επίπεδο συνεργασίας των διοικήσεων με τους stakeholders.

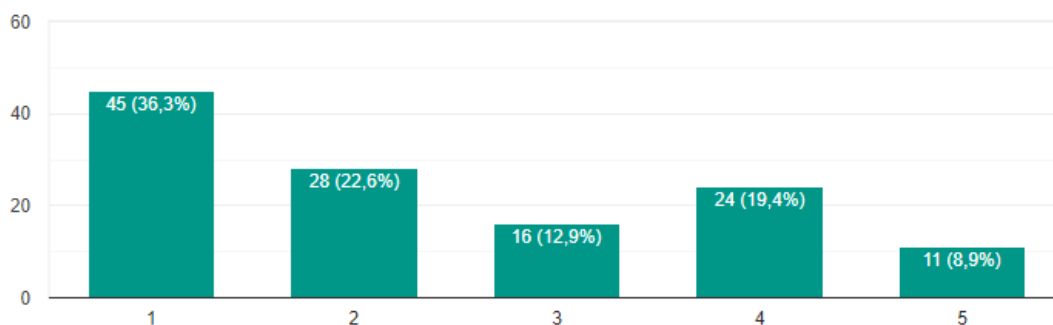
Λαμβάνοντας υπόψιν το ενδιαφέρον και το ρίσκο των εμπλεκόμενων μερών, υπήρχε η υπόθεση πως τα ποσοστά θα ήταν διαφορετικά κατανομημένα με την πλειοψηφία των εγγραφών να βρίσκεται στη θετική πλευρά του διαγράμματος.

Παρ' όλο που τα ποσοστά σε αρκετές ερωτήσεις είναι ιδιαίτερα διαμοιρασμένα, η 15^η ερώτηση που διερευνά τη σχέση μεταξύ επιχείρησης και ανταγωνιστών του κλάδου, φέρει ολίγον θετικότερα αποτελέσματα. Με όμοιο ποσοστό (11,3%) και ισάριθμες απαντήσεις (14) διαμορφώνονται οι επιλογές «Καθόλου» και «Λίγο». Με όμοιο ποσοστό (35,5%) διαμορφώνονται και τα πεδία «Μέτρια» και «Πολύ», αφήνοντας το 6,5% στην τελευταία επιλογή του «Πάρα πολύ».

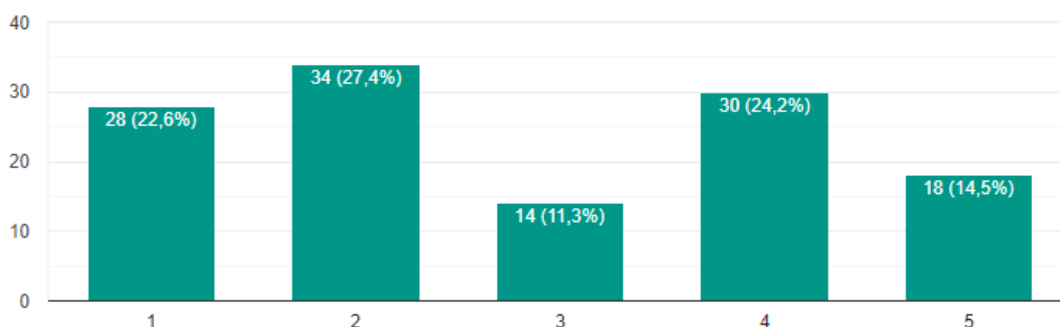
Εικόνα 4.38. Η σχέση μεταξύ επιχείρησης και ανταγωνιστών.

Η 16^η ερώτηση σχετίζεται με την εταιρική κουλτούρα των επιχειρήσεων και τον βαθμό που υπέστη επιρροή λόγω πρακτικών ESG. Το 36,3% αναφέρει πως δεν υπήρχε επιρροή της εταιρικής κουλτούρας, το 22,6% ισχυρίζεται πως αυτή ήταν σε μικρό βαθμό, το 12,9% απαντά ουδέτερα, το 19,4% βλέπει τον αντίκτυπο της υιοθέτησης ESG στην κουλτούρα της εταιρίας και το 8,9% υποστηρίζει πως έλαβε χώρα πολύ μεγάλη επιρροή. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί πως δεν είναι ξεκάθαρο αν η εκάστοτε επιρροή είχε θετική ή αρνητική συνέπεια στην κουλτούρα.

Εικόνα 4.39. Η επιρροή της εταιρικής κουλτούρας.

Η συμμετοχή του διοικητικού συμβουλίου στη διαμόρφωση και την επίβλεψη των ESG στρατηγικών αποτέλεσε το αντικείμενο έρευνας της 17^{ης} ερώτησης. Αυτό που έδειξαν τα αποτελέσματα είναι πως με ποσοστό 22,6% δεν υπάρχει ενεργή συμμετοχή, ενώ με 27,4% αυτή είναι λίγη. Το 11,3% απαντά πως υπάρχει μερικώς συμμετοχή κι έπειτα παρατηρείται αύξηση του ποσοστού στο πεδίο «Πολύ» με 24,2%, το οποίο μειώνεται και πάλι σε αυτό του «Πάρα πολύ» με συγκέντρωση 14,5% του δείγματος.

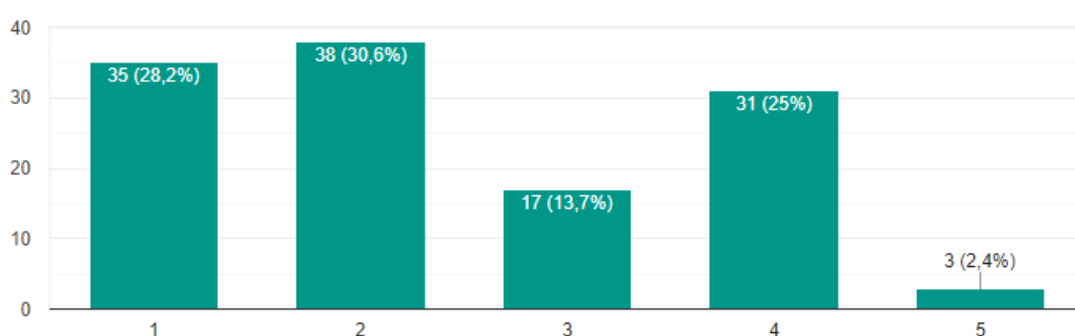

Εικόνα 4.40. Η επίβλεψη των ESG στρατηγικών.

Όπως αναφέρθηκε και στη βιβλιογραφία, είναι εξαιρετικά σημαντική η αποτελεσματική μέτρηση του οικονομικού αντικτύπου του ESG. Γι' αυτόν τον λόγο, η 18^η ερώτηση δημιουργήθηκε με στόχο τη συλλογή δεδομένων ως προς αυτήν. Σύμφωνα με τα

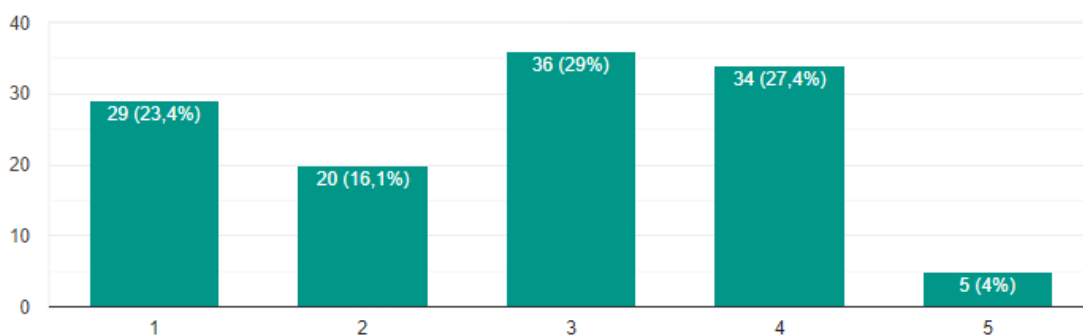
αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, το 28,2% απαντά «Καθόλου» αξιοπιστία των μετρήσεων, το 30,6% τη χαρακτηρίζει «Λίγο» αποτελεσματική και το 13,7% «Μέτρια». Στην θετική πλευρά των απαντήσεων, το ¼ αναφέρει πως οι μετρήσεις των επιχειρήσεών τους αντανακλούν σε βαθμό «Πολύ» την κατάσταση και το 2,4% σε «Πάρα πολύ».

Όπως διαπιστώνεται, ο οικονομικός αντίκτυπος των δεικτών δεν αξιολογείται με σωστό τρόπο, κάτι το οποίο έχει ως επακόλουθο διάφορες καταστάσεις, όπως για παράδειγμα η μειωμένη ελκυστικότητα απέναντι σε νέους επενδυτές ή η λήψη λάθος αποφάσεων και η εφαρμογή επικίνδυνων στρατηγικών.

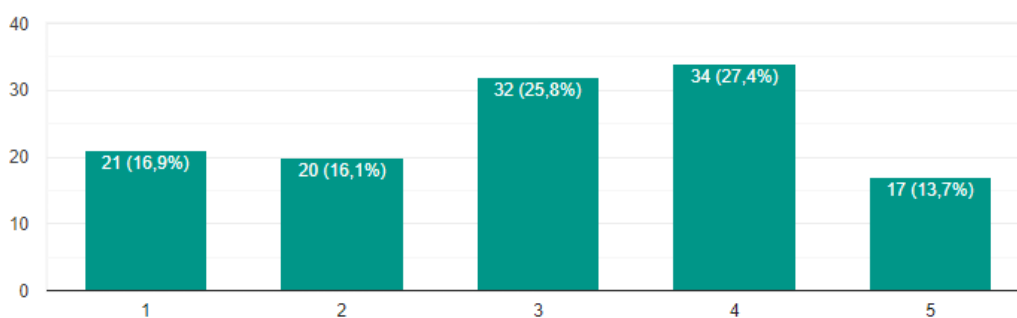
Εικόνα 4.41. Η αποτελεσματική μέτρηση του οικονομικού αντίκτυπου των δεικτών.

Η 19^η ερώτηση εξετάζει κατά πόσο οι στόχοι ESG των οργανισμών είναι ευθυγραμμισμένοι με αυτούς των προμηθευτών τους. Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρείται πως το 23,4% απάντησε «Καθόλου», το 16,1% «Λίγο», το 29% – με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση απαντήσεων στη συγκεκριμένη ερώτηση – «Μέτρια», το 27,4% «Πολύ» και, τέλος, μόνο το 4% των ερωτηθέντων ισχυρίζεται πως υπάρχει ευθυγράμμιση στόχων σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Εικόνα 4.42. Η σχέση μεταξύ επιχείρησης και προμηθευτών

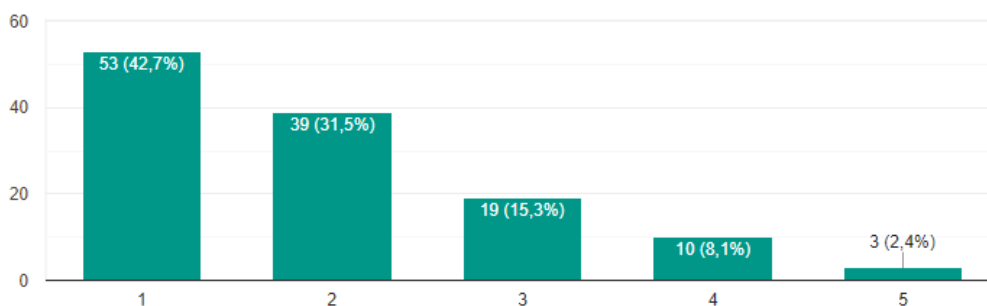
Εκτός από τους προμηθευτές των επιχειρήσεων, διερευνήθηκε και η επιρροή της ζήτησης των πελατών στην ιεράρχηση ESG πρωτοβουλιών από τους οργανισμούς. Αυτή έδειξε πως η ζήτηση της αγοράς δύναται να επηρεάσει, όχι όμως στον μέγιστο βαθμό, καθώς οι απαντήσεις μοιράζονται σε όλες τις επιλογές. Αναλυτικότερα, το πεδίο «Πολύ» συγκεντρώνει το 27,4% με το πεδίο «Μέτρια» να ακολουθεί, έχοντας μικρή διαφορά (25,8%). Σχεδόν το 16,9% αναφέρει πως η ζήτηση των πελατών δεν επηρεάζει την προαναφερθείσα ιεράρχηση, το 16,1% πως την επηρεάζει «Λίγο», ενώ το 13,7% δίνει απόλυτη προτεραιότητα στις ανάγκες και προσδοκίες της αγοράς.

Εικόνα 4.43. Η βαρύτητα της ζήτησης των πελατών.

Περνώντας στο τελευταίο κομμάτι της ενότητας, ακολουθούν πέντε (5) ερωτήσεις, οι οποίες διερευνούν την αξιολόγηση, την ενθάρρυνση, την εκπαίδευση και την ενεργή συμμετοχή των εργαζομένων με συνιστώσα τις πρακτικές ESG.

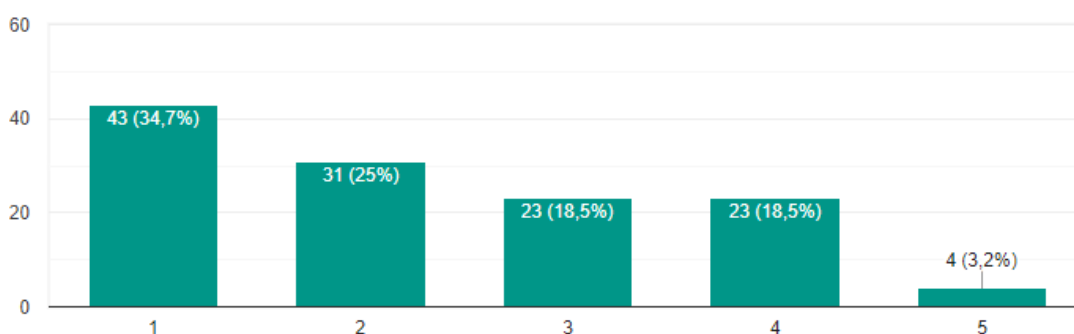
Στην 21^η ερώτηση, οι ερωτηθέντες απάντησαν σε ποιο βαθμό οι μετρήσεις ESG των επιχειρήσεών τους ενσωματώνονται στις αξιολογήσεις απόδοσης των εργαζομένων. Αυτό που έδειξαν τα αποτελέσματα είναι πως είναι εξαιρετικά μικρό το ποσοστό που συνυπολογίζει τις μετρήσεις του στις αξιολογήσεις του προσωπικού του. Μόλις το 10,5% (Άθροισμα των πεδίων «Πολύ» και «Πάρα Πολύ») αναφέρει πως λαμβάνεται υπόψιν το ESG σε αξιόλογο βαθμό, ενώ στην ουδέτερη κατηγορία συγκεντρώνεται το 15,3% του δείγματος. Στην επιλογή «Λίγο» βρίσκεται το 31,5% με 39 εκ των 124 απαντήσεων και στο «Καθόλου» το 42,7% με 53 εγγραφές.

Εικόνα 4.44. Η ενσωμάτωση των μετρήσεων στις αξιολογήσεις.

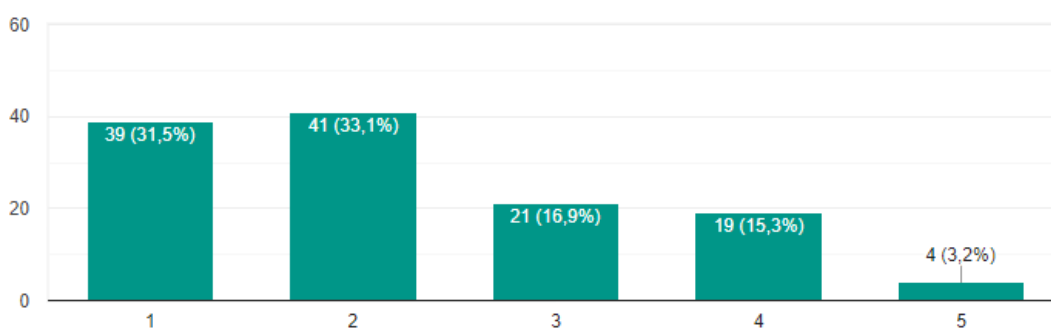
Το προσωπικό των οργανισμών συμβάλλει με ποικίλους τρόπους στη διαμόρφωση των δεικτών και, είτε θετική είτε αρνητική, θα έπρεπε να ενσωματώνονται αυτά τα αποτελέσματα στις αξιολογήσεις τους.

Η 22^η ερώτηση συνεχίζει τη διερεύνηση το προσωπικό στο επίκεντρο. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να προσδιορίσουν κατά πόσο ενθαρρύνονται οι εργαζόμενοι με κίνητρα έτσι ώστε να προτείνουν καινοτόμες ιδέες ESG. Σύμφωνα με το διάγραμμα, παρατηρείται πως σχεδόν το 35% αναφέρει πως δεν υπάρχει κανένα ίχνος ενθάρρυνσης, ενώ ακολουθεί το 25% του δείγματος που απαντά «Λίγη». Επιπρόσθετα, συγκεντρώνονται ισάριθμα τα ποσοστά 18,5% στα πεδία «Μέτρια» και «Πολύ», ολοκληρώνοντας τις εγγραφές με το 3,2% να βρίσκεται στο «Πάρα πολύ». Αυτό μπορεί να οφείλεται, τόσο στο ότι δεν υπάρχουν και δεν δίνονται κίνητρα, όσο και στο γεγονός ότι δεν υπολογίζεται η άποψη και γνώμη του προσωπικού.

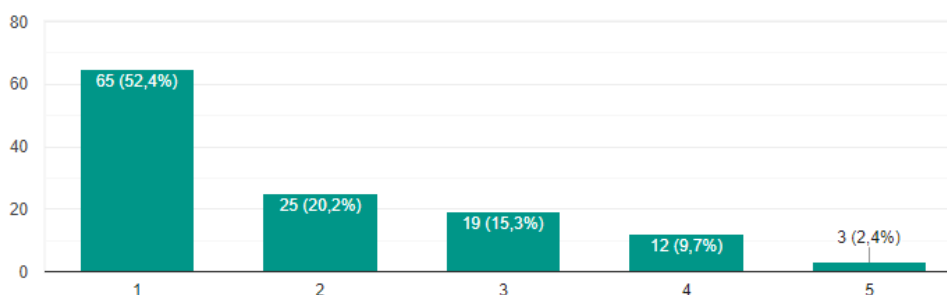
Εικόνα 4.45. Η κινητροδότηση του προσωπικού.

Η επόμενη ερώτηση και 23^η σε αριθμό ασχολείται με τα προγράμματα κατάρτισης σχετικά με τις αρχές του ESG. Παρατηρώντας το διάγραμμα που ακολουθεί, το συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως δεν υπάρχει και δεν παρέχεται αρκετή εκπαίδευση στους εργαζομένους. Αυτό αποτυπώνεται στο 31,5% και στο 33,1% των πεδίων «Καθόλου» και «Λίγο», αθροίζοντας ένα ποσοστό ύψους 64,6% του δείγματος. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι πως αυτές οι απαντήσεις προέρχονται από διοικητικό προσωπικό, οι οποίοι δείχνουν να γνωρίζουν το μειονέκτημα που συνοδεύει την εκάστοτε επιχείρηση. Σε συνέχεια της ανάλυσης, σχεδόν το 17% απαντά πως υπάρχει «Μέτρια» παροχή εκπαίδευσης, το 15,3% απαντά «Πολύ» και μόνο το 3,2% («Πάρα πολύ») υποστηρίζει ως επαρκή και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό τα προγράμματα κατάρτισης.

Εικόνα 4.46. Η παρεχόμενη κατάρτιση του προσωπικού.

Αυτό που αντανακλάται μέσα από το διάγραμμα των αποτελεσμάτων της 24^{ης} ερώτησης είναι πως οι εργαζόμενοι δεν ενθαρρύνονται, έτσι ώστε να συμμετέχουν ενεργά σε ESG ενέργειες και πρωτοβουλίες. Το 52,4%, η πλειοψηφία του δείγματος, απαντά «Καθόλου», αφήνοντας με μεγάλη διαφορά τα υπόλοιπα πεδία να συγκεντρώνουν πολύ μικρότερα ποσοστά. Αναλυτικότερα, «Λίγο» απάντησε το 20,2%, «Μέτρια» το 15,3%, «Πολύ» το 9,7% και «Πάρα πολύ» το 2,4%.

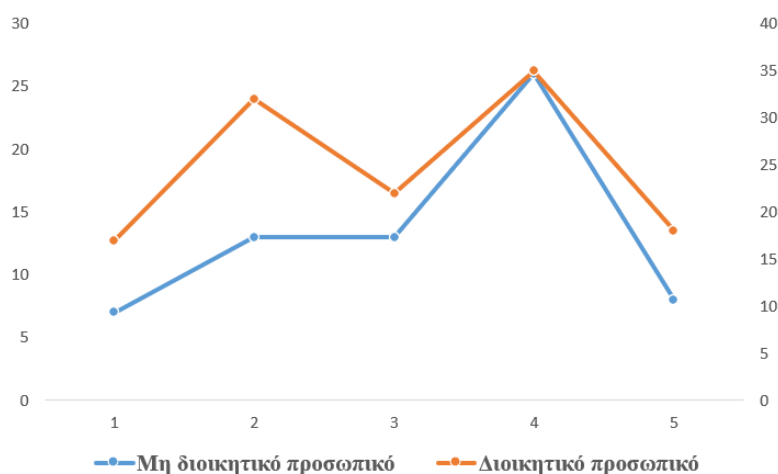

Εικόνα 4.47. Η ενθάρρυνση των εργαζομένων για συμμετοχή σε ESG δράσεις.

Στην τελευταία ερώτηση της ενότητας και του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για το αν υπάρχει ίδια ενημέρωση σε μήκος των επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τις θέσεις εργασίας των εργαζομένων. Οι 99 εξ αυτών απάντησε «Όχι», δηλαδή πως το προσωπικό δεν είναι το ίδιο ενημερωμένοι, ενώ οι υπόλοιπες 25 εγγραφές απάντησαν «Ναι», υποστηρίζοντας το αντίθετο.

Ξεκινώντας από την εξοικείωση των συμμετεχόντων με τους δείκτες ESG και συγκρίνοντας τις απαντήσεις των δύο ομάδων, διοικητικού και μη διοικητικού προσωπικού, παρατηρείται μία ισχυρή ομοιότητα σε μήκος των επιλογών. Τα αποτελέσματα των εργαζομένων έδειξαν πως η πλειοψηφία του δείγματος της κατηγορίας είναι εξοικειωμένο με τους δείκτες με 50,7% («Πολύ» και «Πάρα πολύ»), ενώ για το διοικητικό προσωπικό, το ποσοστό διαμορφώθηκε στο 42,7%.

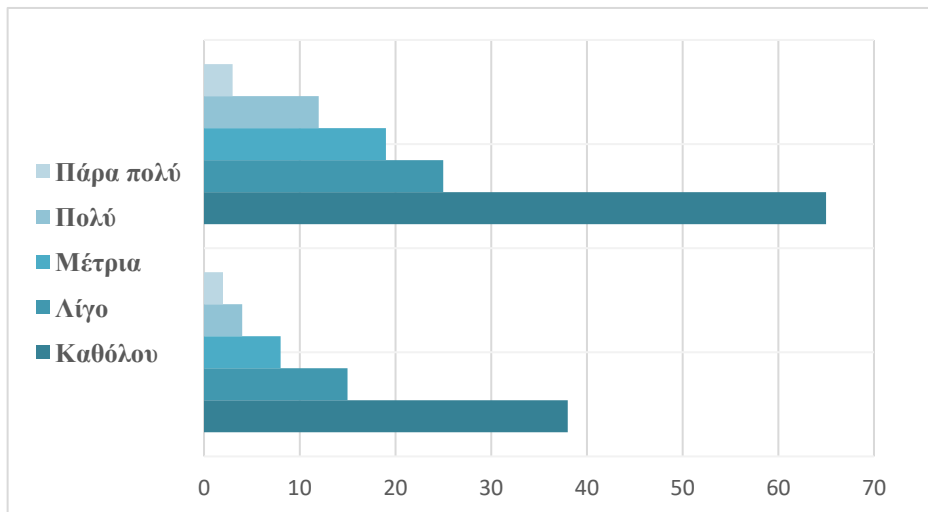
Απαντώντας «Λίγο» στην ερώτηση περί εξοικείωσης το 25,8%, δημιουργεί μεγάλη εντύπωση το πλήθος του προσωπικού που διαθέτει υψηλόβαθμες θέσης, λαμβάνοντας υπόψιν τη σημαντικότητα και αναγνώριση των δεικτών στη σύγχρονη εποχή.

Πίνακας 4.3. Η σύγκριση του βαθμού εξοικείωσης.

Όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω διάγραμμα, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος απέχει από κάθε είδους φιλανθρωπική ενέργεια και ESG πρωτοβουλία, κάτι το οποίο υποστηρίχθηκε και από τις δύο ομάδες ερωτηθέντων. Ο μέσος όρος των απαντήσεων κυμάνθηκε στο 1,76 για το μη διοικητικό προσωπικό και στο 1,9 για το διοικητικό, σημειώνοντας έτσι τους χαμηλότερους μέσους όρους σε κάθε κατηγορία.

Οι απαντήσεις που αντανακλούν τον αντίκτυπο που έχει, άμεσα και έμμεσα, ο ανθρώπινος παράγοντας στο περιβάλλον και στην κοινωνία απογοητεύουν, καθώς θα περίμενε κανείς μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και κινητικότητα ως προς αυτά.

Πίνακας 4.4. Η σύγκριση μεταξύ ενεργής συμμετοχής σε φιλανθρωπικές δράσεις.

Επιπρόσθετα, πρέπει να τονιστεί πως το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων, διοικητικό προσωπικό και μη, αναφέρουν την κατάρτιση ανεπαρκής με ποσοστά που ξεπερνούν το 65% και 75% αντίστοιχα. Αυτό δημιουργεί ένα ερωτηματικό και χρίζει ανάλυσης, όπως επίσης και το σύστημα ανταμοιβών και επιβράβευσης, τα οποία δείχνουν πως σε γενικές γραμμές δεν συνυπολογίζονται οι μετρήσεις απόδοσης των δεικτών στις αξιολογήσεις των εργαζομένων.

Από την άλλη πλευρά, τα θετικά στοιχεία που προκύπτουν από τη δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου είναι πως οι εργαζόμενοι αντιλαμβάνονται τις προσπάθειες της διοίκησης των επιχειρήσεών απασχόλησής τους σχετικά με την ισορροπία μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής ζωής, την προώθηση της διαφορετικότητας και την εξάλειψη των κοινωνικών αποκλεισμών. Επίσης, δείχνουν εμπιστοσύνη και κατανοούν τις δομές διακυβέρνησης, κάτι το οποίο αφήνει ένα θετικό πρόσημο στο τέλος, καθώς με αυτόν τον τρόπο βελτιώνεται το εργασιακό περιβάλλον και η εταιρική κουλτούρα.

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση

5.1 Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια οι δείκτες ESG έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη προσοχή, η οποία πηγάζει από καταστάσεις, όπως η κλιματική αλλαγή και η ευαισθητοποίηση των κοινωνιών, που δημιουργούν την ανάγκη προσαρμογής στην αγορά. Η παγκόσμια τάση φαίνεται να καθοδηγεί τους στρατηγικούς στόχους των επιχειρήσεων, καθώς παρατηρείται πως οι πρακτικές ESG εισχωρούν σε αυτούς και επηρεάζουν άμεσα τις λήψεις αποφάσεων. Επιπλέον, η επενδυτική κοινότητα, όπως υποστηρίχθηκε και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, δίνει προτεραιότητα στις υψηλές επιδόσεις των οργανισμών σχετικά με τους δείκτες, ενώ τις ενσωματώνει στη διαμόρφωση του χαρτοφυλακίου της.

Η δραστηριότητα των επιχειρήσεων ανά κλάδο και βιομηχανία διαφέρει, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο τις μετρήσεις των δεικτών μέσα από την αδυναμία τους να εφαρμόζουν ισομερώς και οριζοντίως κοινωνικές, περιβαλλοντικές και διακυβερνητικές πρακτικές. Μέχρι και σήμερα δεν υπάρχουν ακριβή και ολοκληρωμένα πρότυπα με αυτά να μπορούν να χαρακτηριστούν καίριας σημασίας. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι οργανισμοί κατά την υποβολή των εκθέσεων τους, λόγω μη τυποποιημένων μεθόδων μέτρησης, οδηγούν σε αδυναμία αύξησης κεφαλαίου, μείωση της ελκυστικότητας και αύξηση των κινδύνων και της αβεβαιότητας.

Πριν καταγραφούν όλα τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει, πρέπει να αναφερθεί πως η διαμόρφωση και η καταγραφή αυτών βασίστηκε σε δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσα από τα ερωτηματολόγια, ενώ καθοριστικό ρόλο έπαιξαν και οι συνεντεύξεις υψηλόβαθμων διοικητικών στελεχών. Σε μία απόπειρα κατανόησης του ελληνικού «επιχειρείν» μέσα από απαντήσεις των ίδιων των επιχειρήσεων, διαπιστώνεται πως δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση και γνώση όσον αφορά στο ESG γενικότερα.

Η βασική διαφορά μεταξύ του «κινδύνου» και της «αβεβαιότητας», που αναφέρθηκε παραπάνω, είναι πως στην δεύτερη περίπτωση δεν υπάρχει περιθώριο έγκαιρης προετοιμασίας σε αντίθεση με την πρώτη. Οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι αποτελούν κατάσταση που ευνοούν την αποφυγή ζημίας μέσω προσαρμογής και αντίδρασης. Σύμφωνα με την ομόφωνη κατεύθυνση των απαντήσεων που καταγράφηκαν μέσω των συνεντεύξεων, η έλλειψη γνώσης κι εξοικείωσης με τους δείκτες ESG έχει ως

αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας κατάστασης αβεβαιότητας που απειλεί διαρκώς τις επιχειρήσεις.

Η κατανόηση των δεικτών, εκτός από ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ξεκλειδώνουν την ευκολότερη εναλλαγή στους μεταβαλλόμενους ρυθμούς της αγοράς και των εξελισσόμενων κανονισμών, συμβάλλοντας έτσι σε ένα βιώσιμο και υπεύθυνο αύριο. Πιο συγκεκριμένα, η βιωσιμότητα και το μακροπρόθεσμο όφελος των επιχειρήσεων βασίζεται στην ικανότητά τους να μετρούν αποδοτικά τις επιδόσεις τους και συντάσσοντας ολοκληρωμένες εκθέσεις, οι οποίες θα τραβούν το ενδιαφέρον, την προσοχή και, κατά συνέπεια, το κεφάλαιο των επενδυτών. Η εμπιστοσύνη τους βασίζεται στη διαφάνεια και η συνεχής παρακολούθηση των δεικτών είναι μονόδρομος για την εξασφάλισή της.

Σε συνέχεια της εμπιστοσύνης, ένα επιπρόσθετο στοιχείο εξαιρετικής σημασίας και επιρροής είναι η φήμη για την οποία απαιτείται χρόνος, χρήματα και συνέπεια. Η εικόνα των οργανισμών, υιοθετώντας πρακτικές ESG (περιβαλλοντικές, κοινωνικές ή και πρακτικές διακυβέρνησης), ενισχύει την εικόνα της επιχείρησης που έχει μόνο θετικές επιπτώσεις. Δύο εξ αυτών είναι η προσέλκυση και η διατήρηση ταλέντων.

Με αφορμή την αναφορά στα ταλέντα και μεταπηδώντας στο προσωπικό, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι δεν υπάρχει αρκετή ενθάρρυνση και δομημένα συστήματα επιβράβευσης των εργαζομένων σχετικά με το ESG, είτε αυτό γίνεται άμεσα είτε έμμεσα. Παρ' όλο που η έρευνα έδειξε πως αυτά τα ποσοστά κυμαίνονται σε χαμηλά πλαίσια, λίγες από τις συνεντεύξεις ανέφεραν τα συστήματα αξιολόγησης και την παρακίνηση του προσωπικού.

Αυτό που τονίστηκε κατά την πλειοψηφία ήταν η ανάγκη εξειδικευμένου προσωπικού για την αποκλειστική αξιοποίησή του στις μετρήσεις και στην υποβολή εκθέσεων. Οι συνεντευξιαζόμενοι τόνισαν πως η μερική ή ολική κάλυψη των εξόδων αυτών των απασχολούμενων θα έπρεπε να γίνεται μέσω προγραμμάτων (όπως για παράδειγμα ΟΑΕΔ). Αυτός ο ισχυρισμός οφείλεται στην μη κατανόηση της σημαντικότητας του ESG για τις επιχειρήσεις, κάτι το οποίο επιστρέφει την κουβέντα στα προγράμματα κατάρτισης.

Τα προγράμματα κατάρτισης οφείλουν να λαμβάνουν χώρα συχνά και να δίνουν τη δυνατότητα σε όλο το προσωπικό, ανεξαρτήτου ιεραρχικής θέσης, να ενημερώνεται τουλάχιστον για τις βασικές αρχές και τους μεταβαλλόμενους κανονισμούς. Με αυτόν

τον τρόπο θα καλλιεργείται η εταιρική κουλτούρα και θα ενδυναμώνεται εσωτερικά η εκάστοτε επιχείρηση.

Επιπλέον, έντονη ήταν η επισήμανση της ανάγκης έκδοσης «οδηγών» για τη μελέτη και για την ενημέρωση σχετικά με τις απαιτήσεις των δεικτών, τόσο των νεοσύστατων όσο και των ήδη καθιερωμένων επιχειρήσεων. Οι οδηγοί, βασιζόμενοι στις δραστηριότητες που διαφέρουν ανά κλάδο και βιομηχανία, θα πρέπει να είναι γραμμένοι με τρόπο που προσαρμόζεται στις λειτουργίες, στις προτεραιότητες και στις διαδικασίες των εταιρειών στις οποίες απευθύνονται. Οι οργανισμοί έχουν ανάγκη από κατευθυντήριες γραμμές, έτσι ώστε να καθίσταται εφικτή και η σύγκριση μεταξύ των δημοσιεύσεων.

Μία έμμεση μέθοδος που απρόσμενα προτάθηκε και προέκυψε από τις συνεντεύξεις ήταν η υποβολή προστίμων και τιμωριών σε όσους δεν συμμορφώνονται έστω στις βασικές απαιτήσεις του ESG. Αυτές οι ποινές θα μπορούσαν να έχουν τη μορφή αποκλεισμού, όπως και έχουν μερικώς, από τη διεκδίκηση χρηματοδοτήσεων, υπαγωγής σε επιδοτούμενα προγράμματα (όπως είναι οι δράσεις ΕΣΠΑ) ή και ποντοποίησης με χρηματικές τιμωρίες να εφαρμόζονται βάσει συχνότητας.

Σε αντίθεση με την ενεργή συμμετοχή σε φιλανθρωπίες και τη χρηματοδότηση δράσεων κι ενεργειών που δεν σχολιάστηκαν από τους συνεντευξιαζόμενους, παρά μόνο επιφανειακά, αυτό που απέσπασε τον περισσότερο χρόνο ήταν η ανάγκη οικονομικών κινήτρων.

Το διοικητικό προσωπικό έκανε λόγο για δύο είδη παροχής κινήτρων οικονομικού χαρακτήρα. Η πρώτη αφορά στη δυνατότητα απόκτησης κεφαλαίου για την άμεση υιοθέτηση ESG πρακτικών, ενώ η δεύτερη αντανάκλα την εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης επιτυχίας μέσω της διεκδίκησης χαμηλότερων επιτοκίων κατά τη λήψη δανείων, την ποσοστιαία φορολογική απαλλαγή και την ειδική κατηγοριοποίηση των οργανισμών που διαδίδουν το «επιχειρείν» με την παρουσία τους σε εκθέσεις και συνέδρια.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά την κρατική συνεισφορά στην διάδοση και ενίσχυση της ESG νοοτροπίας, οι ερωτηθέντες θεώρησαν απαραίτητη τη θεσμοθέτηση ενός συστήματος επιβράβευσης και βραβεύσεων των επιχειρήσεων με υψηλές και συνεπείς επιδόσεις. Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε και η ανάγκη σύστασης ενός τμήματος Έρευνας και Ανάπτυξης από τον ίδιο τον κρατικό μηχανισμό, έτσι ώστε να ελέγχονται οι διαδικασίες και πρακτικές ESG και, εν συνεχεία, να αξιοποιούνται για τη συγγραφή οδηγιών και τη διαμόρφωση του νομικού πλαισίου. Σαφώς και αυτό συνεπάγεται με ένα

υψηλό κόστος επένδυσης από το ίδιο το κράτος με αυτό να δημιουργεί της προϋποθέσεις προσέλκυσης νέων ή μεγαλύτερων επενδύσεων.

Όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω, υποστηρίχθηκαν ως επί το πλείστον από υψηλόβαθμο στέλεχος επιχείρησης του τουριστικού κλάδου, η οποία απασχολεί πανευρωπαϊκά προσωπικό που ξεπερνά τις 5.000, ενώ λειτουργεί ξεχωριστό τμήμα ESG με υποδειγματικές επιτυχίες, βραβεύσεις και διακρίσεις.

Η συγκεκριμένη συνέντευξη θεωρείται εξαιρετικά σημαντική για την παρούσα έρευνα και αποκάλυψε σημεία και καταστάσεις που δεν είχαν αναφερθεί στις υπόλοιπες. Γενικότερα, τονίστηκε πως το συνολικό πλαίσιο ασκεί εντονότερη πίεση, με την πάροδο του χρόνου, ωθώντας τους οργανισμούς στην υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών. Οι συνιστώσες αυτής της επιτακτικής ανάγκης, όπως προέκυψαν από τη συζήτηση, ήταν οι ρόλοι των τραπεζών, της πολιτείας, των πελατών, της γνώσης και του προσωπικού, ενώ σχολιάστηκε και ο αποτρεπτικός τρόπος με τον οποίο είναι στημένη η διεθνής οικονομία.

Ξεκινώντας από τον ρόλο των τραπεζών και, κατά συνέπεια, των δανειοδοτήσεων, αυτό που θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί είναι οι όροι τους σχετικά με το ESG και να βρεθεί ένας τρόπος να μην ευνοούνται περισσότερο οι μεγάλες εταιρείες, οι οποίες λόγω κεφαλαίου δύναται να ενσωματώσουν στη στρατηγική τους τέτοιου είδους – ριζικές – αλλαγές. Επιπλέον, το τραπεζικό σύστημα, παρ' όλο που λαμβάνει και δίνει αξία στις επιχειρήσεις μέσω των δανεισμών, δεν προσφέρει προσαρμοσμένα προγράμματα εκπαίδευσης και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η σχέση μεταξύ δανειοδότη και δανειολήπτη είναι αμοιβαίου οφέλους και θα πρέπει να υπάρχει η απαραίτητη υποστήριξη για την ομαλή τήρηση και κάλυψη των προϋποθέσεων του εκάστοτε συμβολαίου.

Βάσει του πλήθους των αναφορών της ελληνικής βιβλιογραφίας και σύμφωνα με τη συνέντευξη, παρατηρείται μειωμένη η χρηματοδότηση ερευνών σχετικά με το ESG στην ελληνική επικράτεια. Αυτή, εκτός από την πολιτεία, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τα κοινωφελή ιδρύματα, θα πρέπει να υποστηρίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό και από τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Τα συμπεράσματα των ερευνών σε συνδυασμό με αυτά των μελετών περίπτωσης (Case Studies) θα έχουν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση υποδειγματικών στρατηγικών για την επίτευξη υψηλών επιδόσεων ESG. Υπάρχει έλλειψη συγκροτημένων στρατηγικών ομάδων γύρω από τους δείκτες εντός των επιχειρήσεων και η λύση σε αυτό το πρόβλημα είναι η διάχυση γνώσης. Δεν δύναται να

λειτουργήσουν αποτελεσματικά τμήματα ESG χωρίς να υπάρχει επαρκής ενημέρωση, γνώση, μελέτη και συνέπεια.

Από την άλλη πλευρά, η πολιτεία οφείλει να παρέχει ουσιαστικά κίνητρα σε όσους εφαρμόζουν πρακτικές ανακύκλωσης και κομποστοποίησης, είτε σε μεγάλο είτε σε μικρό βαθμό. Υποστηρίχθηκε πως, ανεξάρτητα από το μέγεθος του οργανισμού, θα πρέπει να παρέχεται μία «έκπτωση» στον πληρωτέο φόρο.

Η στροφή στην υιοθέτηση του ESG διαχέεται σε όλο το μήκος του επιχειρηματικού δικτύου από την πρώτη ύλη των προμηθευτών έως τον καταναλωτή. Οι στρατηγικοί στόχοι ESG θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται με αυτούς των συνεργατών. Όπως αναφέρθηκε στη συνέντευξη *«Η κυκλική οικονομία θα πρέπει να αποτελεί μονόδρομος και όχι επιλογή, αν θέλουμε να μειώσουμε το αρνητικό αποτύπωμα των επιχειρήσεων και να συμβάλλουμε στην πρόληψη εξάντλησης των πόρων»*.

Μία άλλη κατηγορία που επηρεάζει την ιεράρχηση των ESG πρωτοβουλιών είναι ο πελάτης και η ζήτηση. Σύμφωνα με έρευνες, το καταναλωτικό κοινό του εν λόγω οργανισμού ζητά ένα πιο βιώσιμο τρόπο ταξιδιών κατά 75%, ενώ τίγεται το περιβαλλοντικό θέμα σε υψηλή συχνότητα. Άρα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν η γνώμη και οι αξίες των καταναλωτών, έτσι ώστε να μπορούν οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτου κλάδου και βιομηχανιών, να προλαμβάνουν και να προσαρμόζονται στις ενδεχόμενες αλλαγές. Το παραπάνω πόρισμα βοήθησε τον τουριστικό όμιλο να στρέψει την ESG δραστηριότητά του προς τις ανάγκες των πελατών του. Αυτό το παράδειγμα μελέτης ισχυροποιεί και την ανάγκη διεξαγωγής στοχευμένων ερευνών που αναφέρθηκε παραπάνω.

Όσον αφορά στο προσωπικό και στη σχέση τους με τους δείκτες, έχει αποδειχθεί πως το ESG αποτελεί κύριο εργαλείο προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού. Το προσωπικό επιλέγει να μοιράζεται τις ηθικές και περιβαλλοντικές του αξίες, ενώ το ενδιαφέρον απασχόλησης σε μία επιχείρηση που προσφέρει όφελος στην κοινωνία και στο περιβάλλον είναι μεγάλο. Σύμφωνα με τον συνεντευξιαζόμενο και για τον συγκεκριμένο οργανισμό, υποστηρίχθηκε επίσης πως η δημιουργία ομάδων εθελοντών και η δυνατότητα να συνεισφέρουν σε ένα σύνολο δράσεων που δεν περιορίζουν τη συμμετοχή βάσει ωρών, επιδιώκεται και ενθαρρύνεται. Επιπλέον, αυτό που θα πρέπει να προσφέρεται στο προσωπικό είναι ευκαιρίες περιήγησης σε σημεία όπου στηρίζει ο εκάστοτε οργανισμός, καθώς και να υπάρχει επαρκής επικοινωνία ως προς τις ενέργειες

και δράσεις. Αν για παράδειγμα μία επιχείρηση στηρίζει χρηματικά το «Χαμόγελο του Παιδιού», θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα επίσκεψης και ενημέρωσης περί αυτού.

Μολονότι στην παρούσα περίπτωση εντοπίζονται η ενθάρρυνση και η επιβράβευση, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως αμφότερες μεταβλητές κυμάνθηκαν σε χαμηλά ποσοστά. Τελευταία μάλιστα υπάρχει έντονη συζήτηση γύρω από το «δέσιμο» του bonus σε υψηλόβαθμες θέσεις εργασίας (Executive Επίπεδο) σε κάποιες επιχειρήσεις με τις επιδόσεις ESG. Αυτή η πρακτική δεν αφορά στην πολιτική του τουριστικού ομίλου που περιγράφεται, ωστόσο καταγράφηκε και επισημαίνεται λόγω ιδιαιτερότητα της προϋπόθεσης.

Στο πρακτικό κομμάτι, αναφέρθηκε η σημαντικότητα των πιστοποιήσεων από ανεξάρτητους φορείς, όπως για παράδειγμα Travellife ή ISO14001. Οι πιστοποιήσεις δίνουν τη δυνατότητα αναγνώρισης των προσπαθειών του εκάστοτε οργανισμού, προσελκύοντας έτσι, συνεργάτες, πελάτες, φήμη και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Τέλος, το ευρύτερο «στήσιμο» της οικονομίας δεν βοηθά όλα όσα παρουσιάστηκαν στην παρούσα έρευνα. Πιο συγκεκριμένα και για παράδειγμα, η χαμηλή τιμή του πλαστικού ή το χαμηλό κόστος των μεταφορών που έχουν υψηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα, δεν υποστηρίζει την εναλλαγή στην επιθυμητή κυκλική οικονομία του πολύπλευρου οφέλους. Η αγορά είναι δομημένη με τρόπο αποθαρρυντικό σχετικά με την υιοθέτηση ESG πρακτικών, οι οποίες, πολλές φορές, μπορεί να συνοδεύονται από υψηλότερα κόστη.

Το ESG και όλες οι παραπάνω συνθήκες έχουν ενσωματωθεί στους στρατηγικούς στόχους των επιχειρήσεων με τις νεοφυείς και νεοσύστατες να πρωταγωνιστούν. Η ίδρυση της συντριπτικής πλειοψηφίας αυτών δομήθηκε γύρω από αυτό και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των αποφάσεων και της λειτουργίας τους.

5.2 Περιορισμοί της Έρευνας

Στην παρούσα εργασία αναλύθηκαν ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν από διοικητικό και μη προσωπικό, το οποίο εργαζόταν σε επιχειρήσεις της πόλης της Θεσσαλονίκης κατά το διάστημα διεξαγωγής της έρευνας.

Η τοποθεσία στην οποία έλαβε χώρα η μελέτη αποτελεί τον πρώτο περιορισμό, καθώς σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια τα δεδομένα ενδέχεται να διαφέρουν. Ειδικότερα, η υψηλή επιχειρηματική δραστηριότητα της Αθήνας διαμορφώνει ένα μεγάλο μέρος του αντικτύπου των δεικτών, ενώ δύναται να αποκαλύψει ανεξερεύνητες πτυχές που ταυτίζονται με την αδυναμία των οργανισμών να υιοθετήσουν άμεσα το ESG. Η ελληνική επιχειρηματικότητα χρειάζεται να προβεί σε ποικίλες και ουσιαστικές αλλαγές σχετικά με αυτό, έτσι ώστε να προφτάσει επιτυχώς τους ρυθμούς ανάπτυξης της διεθνούς αγοράς.

Ένας επιπρόσθετος και δεύτερος περιορισμός θα μπορούσε να σχετίζεται με το δείγμα από το οποίο συγκεντρώθηκαν οι πληροφορίες. Παρ' όλο που οι συμμετέχοντες και οι συνεντευξιαζόμενοι καλύπτουν ένα μέρος του πληθυσμού των επιχειρήσεων – μελών του ΕΒΕΘ, δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα αντιπροσωπευτικό. Εντούτοις, δεδομένου ότι τα πρότυπα ESG είναι ακαθόριστα και μεταβάλλονται διαρκώς, είναι εξίσου σημαντική η εντατική και συνεπής μελέτη των οργανισμών. Επίσης, σε μία εποχή ραγδαίων αλλαγών και κρίσεων, το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγεται η εκάστοτε έρευνα ίσως να μην αντανακλά την πραγματικότητα.

Τέλος, η συμμετοχή στην παρούσα εργασία ήταν οικειοθελή και το διάστημα συλλογής πληροφοριών θα έπρεπε να είναι αρκετά μεγαλύτερο για την κάλυψη ενός μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Οι κύριες και δευτερεύουσες δραστηριότητες των επιχειρήσεων δημιουργούν συνδυασμούς που έχουν τη δυναμική να επηρεάσουν τα στατιστικά αποτελέσματα και, κατά συνέπεια, να αποκαλύψουν ευκαιρίες και κινδύνους.

5.3 Μελλοντική Έρευνα

Ο στόχος της παρούσας έρευνας ήταν ο εντοπισμός των προϋποθέσεων και των συνθηκών που θα οδηγούσαν τις επιχειρήσεις σε υιοθέτηση ESG πρακτικών. Μεταξύ άλλων, αναφέρθηκαν τα οικονομικά κίνητρα τα οποία θα μπορούσαν να διερευνηθούν λεπτομερώς και να προκύψει ο προσδιορισμός του εύρους του κεφαλαίου όπου θα κάλυπτε τους οργανισμούς. Εκτός από αυτό, για τις περιπτώσεις φορολογικών απαλλαγών και διαφοροποιήσεων, θα μπορούσε να επεκταθεί στην προσέγγιση των ποσοστιαίων μονάδων (ΦΠΑ) που θα παρακινούσε τις διοικήσεις στην ενσωμάτωση ESG πρακτικών.

Επιπλέον, πρέπει να διερευνηθεί εις βάθος η σχέση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών και διοίκησης ή ακόμα και προσωπικού. Η εμπιστευτική και ανώνυμη καταγραφή των συζητήσεων και απόψεων που λαμβάνουν χώρα στις συναντήσεις (meeting) γύρω από το ESG, μπορούν να προσφέρουν πληροφορίες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα και τα πεδία στα οποία υπάρχει και δίνεται βαρύτητα. Η στάση και οι αντιλήψεις της επενδυτικής κοινότητας θα μπορούσαν ομοίως να μελετηθούν, έχοντας ως στόχο την αποκάλυψη των προϋποθέσεων που διαμορφώνουν τις αποφάσεις τους και οδηγούν σε επενδύσεις. Μία έρευνα αποδόσεων και αυξομείωσης κεφαλαίου σε σχέση με τις επιδόσεις των μετρήσεων ESG των ελληνικών επιχειρήσεων θα μπορούσε να εξηγήσει την επενδυτική συμπεριφορά.

Βιβλιογραφία

1. Aboud, A. and Diab, A., 2019. The financial and market consequences of environmental, social and governance ratings: the implications of recent political volatility in Egypt. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 10(3), pp.498-520.
2. Alsayegh, M.F., Rahman, R.A. and Hodayoun, S., 2020. Corporate economic, environmental, and social sustainability performance transformation through ESG disclosure. *Sustainability*, 12(9), pp.1-20.
3. Amel-Zadeh, A. and Serafeim, G., 2018. Why and how investors use ESG information: evidence from a global survey. *Financial Analysts Journal*, 74(3), pp.87-103.
4. Arayssi, M., Dah, M. and Jizi, M., 2016. Women on boards, sustainability reporting and firm performance. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 7(3), pp.376-401.
5. Atif, M. and Ali, S., 2021. Environmental, social and governance disclosure and default risk. *Business Strategy and the Environment*, 30(8), pp.3937-3959.
6. Atif, M., Liu, B. and Nadarajah, S., 2022. The effect of corporate environmental, social and governance disclosure on cash holdings: life-cycle perspective. *Business Strategy and the Environment*, 31(5), pp.2193-2212.
7. Aureli, S., Gigli, S., Medei, R. and Supino, E., 2020. The value relevance of environmental, social, and governance disclosure: evidence from Dow Jones sustainability world index listed companies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(1), pp.43-52.
8. Bhaskaran, R.K., Ting, I.W.K., Sukumaran, S.K. and Sumod, S.D., 2020. Environmental, social and governance initiatives and wealth creation for firms: an empirical examination. *Managerial and Decision Economics*, 41(5), pp.710-729.
9. Birindelli, G., Dell'Atti, S., Iannuzzi, A.P. and Savioli, M., 2018. Composition and activity of the board of directors: impact on ESG performance in the banking system. *Sustainability*, 10(12), pp.1-20.
10. Bloomberg, 2021. *ESG Assets Rising to \$50 Trillion Will Reshape \$140.5 Trillion of Global AUM by 2025*, Finds Bloomberg Intelligence.

11. Bodhanwala, S. and Bodhanwala, R., 2018. Does corporate sustainability impact firm profitability? Evidence from India. *Management Decision*, 56(8), pp.1734-1747.
12. Bosma, N., & Levie, J., 2010. *Global Entrepreneurship Monitor: 2009 Global Report*. Global Entrepreneurship Research Association.
13. Branco, M.C. and Rodrigues, L.L., 2006. Corporate social responsibility and resource-based perspectives. *Journal of Business Ethics*, 69(2), pp.111-132.
14. Brogi, M. and Lagasio, V., 2019. Environmental, social, and governance and company profitability: are financial intermediaries different?. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26(3), pp.576-587.
15. Buallay, A., Al-Ajmi, J. and Barone, E., 2022. Sustainability engagement's impact on tourism sector performance: linear and nonlinear models. *Journal of Organizational Change Management*, 35(2), pp.361-384.
16. Buchinsky, M., 1998. Recent advances in quantile regression models: a practical guideline for empirical research. *The Journal of Human Resources*, 33(1), pp.88-126.
17. Carbon Disclosure Project (CDP)., 2021. *About CDP*. Ανακτήθηκε από <https://www.cdp.net/en/info/about-us>.
18. Cheng, B., Ιωάννου, Ι. and Σεραφείμ, Γ. 2014. Corporate Social Responsibility and Access to Finance. *Strategic Management Journal*, 35(1), pp. 1-23.
19. Conca, L., Manta, F., Morrone, D. and Toma, P., 2021. The impact of direct environmental, social, and governance reporting: empirical evidence in European-listed companies in the agri-food sector. *Business Strategy and the Environment*, 30(2), pp.1080-1093.
20. Cone Communications., 2017. *CSR Study*. Ανακτήθηκε από <http://www.conecomm.com/research-blog/2017-csr-study>.
21. Deloitte Insights, 2021. *Tectonic shifts: how ESG is changing business, moving markets, and driving regulation*. [online] Διαθέσιμο σε: <www2.deloitte.com/us/en/insights/topics/strategy/esg-disclosure-regulation.html> [Ανακτήθηκε την 20^η Οκτωβρίου 2023].
22. Deloitte, 2018. 2018 Global Human Capital Trends. Ανακτήθηκε από <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/about-deloitte/articles/millennialsurvey.html>.
23. Diaye, M.A., Ho, S.H. and Oueghlissi, R., 2022. ESG performance and economic growth: a panel co-integration analysis. *Empirica*, 49(1), pp.99-122.

24. Dowling, J. and Pfeffer, J., 1975. Organizational legitimacy: social values and organizational behavior. *The Pacific Sociological Review*, 18(1), pp.122-136.
25. Duque-Grisales, E. and Aguilera-Caracuel, J., 2021. Environmental, social and governance (ESG) scores and financial performance of multilatinas: moderating effects of geographic international diversification and financial slack. *Journal of Business Ethics*, 168(2), pp.315-334.
26. Eccles, R.G., Verheyden, T. and Feiner, A. 2016. ESG for All? The Impact of ESG Screening on Return, Risk, and Diversification. *Journal of Applied Corporate Finance*, 28(2), pp. 47-55.
27. Esty, D.C. and Cort, T. (eds.) 2020. *Values at Work: Sustainable Investing and ESG Reporting*. Palgrave Macmillan.
28. European Commission., 2019. *The European Green Deal*. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
29. European Commission, αξιολογήθηκε τον Δεκέμβριο 2021. *Can we use data for another purpose?*
30. European Commission, αξιολογήθηκε τον Δεκέμβριο 2021. *Critical raw materials*.
31. European Commission, αξιολογήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021. *Sustainable finance*.
32. European Investment Fund., 2018. *Venture Capital & ESG: a breakthrough or a ‘nice to have’?*. Ανακτήθηκε από https://www.eif.org/news_centre/publications/EIF_Working_Paper_2018_52.htm.
33. European Market and Securities Authority, 2021. *ESMA advises on credit rating sustainability issues and sets disclosure requirements*.
34. Ferrero-Ferrero, I., Fernández-Izquierdo, M.A. and Muñoz-Torres, M.J., 2016. The effect of environmental, social and governance consistency on economic results. *Sustainability*, 8(10), pp.1-16.
35. Global Sustainable Investment Alliance (GSIA)., 2018. *Global Sustainable Investment Review*. Ανακτήθηκε από http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2019/06/GSIR_Review2018F.pdf.
36. Global Impact Investing Network (GIIN)., 2020. *Sizing the Impact Investing Market*. Ανακτήθηκε από <https://thegiin.org/research/publication/impinv-market-size>.

37. Global Impact Investing Network (GIIN)., 2020. *Annual Impact Investor Survey*. Ανακτήθηκε από <https://thegiin.org/assets/GIIN%20Annual%20Impact%20Investor%20Survey%202020.pdf>.
38. Global Reporting Initiative (GRI)., 2019. *About GRI Standards*. Ανακτήθηκε από <https://www.globalreporting.org/standards>.
39. Grewal, J., Riedl, E.J. and Serafeim, G. 2019. Market Reaction to Mandatory Nonfinancial Disclosure. *Management Science*, 65(7), pp. 3061–3084.
40. International Accounting Standards Board, 2018. *Conceptual Framework for Financial Reporting 2018*.
41. Khan, M., Σεραφείμ, Γ. and Yoon, A. 2016. Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality. *The Accounting Review*, 91(6), pp. 1697-1724.
42. KPMG., 2023. *Road to readiness: KPMG ESG Assurance Maturity Index 2023*. Ανακτήθηκε από <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/09/esg-maturity-report-2023.pdf>
43. Malhotra, Y. & Pachauri, V., 2023. *Employee Engagement in ESG Practices: A Way to Sustainability*, I. T. S School of Management, Mohan Nagar, Ghaziabad, pp. 34-46. Ανακτήθηκε από <https://play.google.com/books/reader?id=cDSnEAAAQBAJ&pg=GBS.PA37&hl=el>
44. McKinsey & Company, 2017. *More than values: The value-based sustainability reporting that investors want*. Ανακτήθηκε από <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/more-than-values-the-value-based-sustainability-reporting-that-investors-want>.
45. MSCI. (2021). *ESG Ratings*. Ανακτήθηκε από <https://www.msci.com/esg-ratings>.
46. OECD report., 2018. *Enhancing the Contributions of SMEs in a Global and Digitalized Economy*. Ανακτήθηκε από <https://www.oecd.org/mcm/documents/C-MIN-2017-8-EN.pdf>.
47. Patagonia., 2019. Reasons for Hope: Patagonia's 2019 Environmental + Social Initiatives. Ανακτήθηκε από <https://www.patagonia.com/stories/reasons-for-hope-patagonias-2019-environmental-social-initiatives/story-77605.html>.
48. Principles for Responsible Investment (PRI)., 2021. *About the PRI*. Ανακτήθηκε από <https://www.unpri.org/pri/about-the-pri>.

49. Procter & Gamble Annual Report., 2020. *Investor Relations*. Ανακτήθηκε από <https://www.pginvestor.com/>.
50. Simonek, C. et al. 2022. *Certificate in ESG Investing Curriculum 2023*, ebook ed. CFA Institute.
51. Singh, S., Kumari, A., & Haldar, P., 2023. *Digital Disruption and Environmental, Social & Governance*.
52. Sustainability Accounting Standards Board (SASB)., 2020. *SASB Standards*. Ανακτήθηκε από <https://www.sasb.org/standards-overview/download-current-standards>.
53. Tata Sons Ltd., Sustainability Report., 2017. *Building Sustainable Businesses*. Ανακτήθηκε από <http://www.tata.com/sustainability>.
54. Tesla, Inc. Annual Report., 2019. *Mission and Sustainability*. Ανακτήθηκε από <https://ir.tesla.com/>.
55. United Nations, 2015. *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*.
56. Unilever Global Company Website., 2019. *Sustainable Living*. Ανακτήθηκε από <https://www.unilever.com/sustainable-living/>.
57. Wiley, J. 2021. *ESG Investing For Dummies®*. John Wiley & Sons, Inc.
58. World Economic Forum, 2021. *Beneath the Surface: Technology-driven systemic risks and the continued need for innovation*.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο Έρευνας

17/1/24, 8:20 μ.μ.

Ο αντίκτυπος των δεικτών ESG.

Ο αντίκτυπος των δεικτών ESG.

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας του ΔΠΜΣ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με θέμα:

"Ο αντίκτυπος των δεικτών ESG μεταξύ των βιομηχανιών και κλάδων: Η εκτενής ανάλυση της σημαντικότητάς τους για τους σύγχρονους επενδυτές και τις επιχειρήσεις, οι διαφορές των δεικτών των νεοφυών οργανισμών και τα κίνητρα ευαισθητοποίησης της υιοθέτησης ESG πρακτικών και στρατηγικών."

Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε επιχειρηματίες, στελέχη οργανισμών, επαγγελματίες του εμπορικού και βιομηχανικού κλάδου, ακαδημαϊκή κοινότητα και απλούς εργαζομένους.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο, οι απαντήσεις είναι εμπιστευτικές και όλες οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν παρά μόνο για την ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Εκτιμώμενος χρόνος συμπλήρωσης πέντε (5) λεπτά.

* Υποδεικνύει απαιτούμενη ερώτηση

1. 1. Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Άνδρας
- Γυναίκα
- Προτιμώ να μην απαντήσω

2. 2. Ηλικία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 55+

3. 3. Επαγγελματική Εμπειρία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Λιγότερη από έναν χρόνο
- 1-3 χρόνια
- 4-10 χρόνια
- 11-15 χρόνια
- 16-20 χρόνια
- 20+ χρόνια

4. 4. Επίπεδο Θέσης Εργασίας *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Entry Level (Intern, Assistant, Trainee)
Παράβλεψη και μετάβαση στην ερώτηση 8
- Early Career (Associate, Junior, Specialist)
Παράβλεψη και μετάβαση στην ερώτηση 8
- Intermediate Level (Supervisor, Manager, Senior Associate)
Παράβλεψη και μετάβαση στην ερώτηση 24
- Senior/Leadership Level (Director, Team Leader, Senior Manager)
Παράβλεψη και μετάβαση στην ερώτηση 24
- Executive Level (CEO, CFO, Executive Director, Vice President)
Παράβλεψη και μετάβαση στην ερώτηση 24

5. 5. Μέγεθος Επιχείρησης Εργασίας *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Μικρή (<50 άτομα)
- Μεσαία (<250 άτομα)
- Μεγάλη (>250 άτομα)

6. 6. Έτη Λειτουργίας της Επιχείρησης *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Νεοφυής (λιγότερο από 1 έτος)
- Startup (1-5 χρόνια)
- Ενδιάμεση (6-10 χρόνια)
- Μεγάλη (11+ χρόνια)

7. 7. Κλάδος Επιχείρησης *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Τεχνολογία και Πληροφορική
- Υγεία και Φαρμακευτική
- Κατασκευές και Μηχανολογία
- Λιανικό Εμπόριο
- Εκπαίδευση και Έρευνα
- Τουρισμός και Φιλοξενία
- Εστίαση
- Χρηματοοικονομικές και Συμβουλευτικές υπηρεσίες
- Άλλο: _____

Δείκτες ESG: Η κατάσταση από την οπτική των εργαζομένων.

Στόχος της ενότητας είναι να συγκεντρωθούν πληροφορίες για τη διερεύνηση και ανάλυση σχετικά με τις πρακτικές ESG στον επιχειρηματικό κόσμο από την οπτική των εργαζομένων. Επιπλέον, στοχεύει στον εντοπισμό "κενών" που θα οδηγήσουν στη διαμόρφωση προτάσεων βελτίωσης και αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.

Οι απαντήσεις δίνονται με τη μορφή κλίμακας (1= Καθόλου & 5= Πάρα πολύ), εκτός από κάποιες κλειστού τύπου.

8. 8. Πόσο **εξοικειωμένοι** είστε με τους δείκτες ESG; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

9. 9. Πιστεύετε πως η ενημέρωση σχετικά με το ESG είναι **επαρκής** από την εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

10. 10. Σε ποιο βαθμό παρέχονται **προγράμματα κατάρτισης** των εργαζομένων σχετικά με τους δείκτες ESG; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

11. 11. Πόση **εμπιστοσύνη** υπάρχει στην ηγεσία της εταιρείας σας για τη **λήψη ηθικών και υπεύθυνων αποφάσεων**; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

12. Σε ποιο βαθμό κατανοείτε τη **δομή διακυβέρνησης** και τις **πολιτικές** της εταιρείας σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

13. Σε ποιο βαθμό υπάρχει **διαφάνεια** στις **πρακτικές διακυβέρνησης** της εταιρείας σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

14. Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνεται η υγιή **ισορροπία** μεταξύ **επαγγελματικής και προσωπικής ζωής** από την επιχείρησή σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

15. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι πρακτικές ESG της εταιρείας σας **ευθυγραμμίζονται** με τις **προσωπικές σας αξίες και πεποιθήσεις**; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

16. 16. Σε ποιο βαθμό εκτιμάται και προωθείται η **διαφορετικότητα** στο χώρο εργασίας από τον οργανισμό σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

17. 17. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις προσπάθειες της εταιρείας να εξασφαλίσει ένα περιβάλλον **χωρίς αποκλεισμούς**; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

18. 18. Πόσο συχνά συμμετέχετε σε **φιλανθρωπικές ενέργειες** που χρηματοδοτούνται από την εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

19. 19. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι πρακτικές ESG της εταιρείας συμβάλλουν στη **βελτίωση** της **εργασιακής κουλτούρας**; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

20. Σε ποιο βαθμό επιδιώκεται η **μείωση** του **περιβαλλοντικού αποτυπώματος** από την εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

21. Σε ποιο βαθμό λαμβάνονται υπόψιν οι **απόψεις και ανησυχίες** των εργαζομένων από την εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

22. Σε ποιο βαθμό **ενθαρρύνεται** η **συμμετοχή** των εργαζομένων σε προτάσεις βελτίωσης των διαδικασιών - λειτουργιών στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

23. Σε ποιο βαθμό **επιβραβεύεται** η **συμμετοχή** των εργαζομένων σε προτάσεις βελτίωσης των διαδικασιών - λειτουργιών στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

Δείκτες ESG: Η κατάσταση στον επιχειρηματικό κόσμο.

Στόχος της ενότητας είναι να συγκεντρωθούν πληροφορίες για τη διερεύνηση και ανάλυση σχετικά με τις πρακτικές ESG στον επιχειρηματικό κόσμο. Επιπλέον, στοχεύει στον εντοπισμό "κενών" που θα οδηγήσουν στη διαμόρφωση προτάσεων βελτίωσης και αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.

Οι απαντήσεις δίνονται με τη μορφή κλίμακας (1= Καθόλου & 5= Πάρα πολύ), εκτός από κάποιες κλειστού τύπου.

24. 8. Πόσο εξοικειωμένοι είστε με τους δείκτες ESG; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

25. 9. Πόσο σημαντικοί πιστεύετε ότι είναι οι δείκτες ESG για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία της εταιρείας σας. *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

26. 10. Σε ποιο βαθμό έχει επηρεαστεί θετικά η εταιρεία σας από τους δείκτες ESG τα τελευταία χρόνια; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

27. 11. Σε ποιο βαθμό έχει επηρεαστεί **αρνητικά** η εταιρεία σας από τους δείκτες ESG τα τελευταία χρόνια; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

28. 12. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η **τεχνολογία** συμβάλλει στη βελτίωση των πρακτικών ESG στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

29. 13. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η **καινοτομία** συμβάλλει στη βελτίωση των πρακτικών ESG στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

30. 14. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η **κοινωνία** συμβάλλει στη βελτίωση των πρακτικών ESG στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

31. 15. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το **περιβάλλον** συμβάλλει στη βελτίωση των πρακτικών ESG στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

32. 16. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η **διακυβέρνηση** συμβάλλει στη βελτίωση των πρακτικών ESG στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

33. 17. Πόση προτεραιότητα δίνει ο οργανισμός σας στις **μακροπρόθεσμες επενδύσεις ESG**; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

34. 18. Σε ποιο βαθμό ενημερώνετε για τους **εξελισσόμενους κανονισμούς** και τα **πρότυπα ESG** στην εταιρεία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

35. 19. Πιστεύετε πως υπάρχει **συσχέτιση** μεταξύ της **ισχυρής απόδοσης ESG** και της **εμπιστοσύνης** των επενδυτών; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

36. 20. Πόσο αποτελεσματικό είναι το **επίπεδο συνεργασίας** μεταξύ διαφορετικών τμημάτων του οργανισμού για την εφαρμογή ESG πρακτικών; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

37. 21. Υπάρχει **συνεργασία** μεταξύ της εταιρείας και των **stakeholders** όσον αφορά την **ενσωμάτωση** των απόψεων τους στις **στρατηγικές ESG**; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

38. 22. Σε ποιο βαθμό υπάρχει **συνεργασία** μεταξύ της εταιρείας και των **ανταγωνιστών** του κλάδου σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5
Καθ. Πάρα πολύ

39. 23. Σε ποιο βαθμό έχει επηρεαστεί η εταιρική κουλτούρα από την υιοθέτηση *
ESG πρακτικών;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

40. 24. Σε ποιο βαθμό το διοικητικό συμβούλιο συμμετέχει ενεργά στη *
διαμόρφωση και την επίβλεψη των ESG στρατηγικών;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

41. 25. Πόσο αποτελεσματικά πιστεύετε ότι ο οργανισμός σας μετρά τον *
οικονομικό αντίκτυπο του ESG;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

42. 26. Πόσο ευθυγραμμισμένοι είναι οι στόχοι ESG της εταιρείας σας με *
αυτούς των προμηθευτών;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

43. 27. Σε ποιο βαθμό η **ζήτηση των πελατών** επηρεάζει την ιεράρχηση συγκεκριμένων πρωτοβουλιών ESG; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

44. 28. Σε ποιο βαθμό οι μετρήσεις απόδοσης ESG **ενσωματώνονται** στις **αξιολογήσεις απόδοσης** των εργαζομένων; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

45. 29. Σε ποιο βαθμό **ενθαρρύνονται** οι εργαζόμενοι με κίνητρα για να προτείνουν **καινοτόμες ιδέες** ESG; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

46. 30. Σε ποιο βαθμό παρέχονται προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση της **ευαισθητοποίησης των εργαζομένων** σχετικά με τις αρχές του ESG; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

47. 31. Σε ποιο βαθμό **ενθαρρύνονται** οι εργαζόμενοι να **συμμετέχουν ενεργά** σε ESG ενέργειες και πρωτοβουλίες; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθ. Πάρα πολύ

48. 32. Οι εργαζόμενοι της εταιρείας, ανεξαρτήτου ιεραρχικής θέσης, είναι το **ίδιο ενημερωμένοι** σχετικά με τους στόχους ESG της εταιρείας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

Ερωτήσεις Συνεντεύξεων

1. Πως θα μπορούσαν να υιοθετηθούν οι στρατηγικές ESG των Start-Up από τις εδραιωμένες εταιρείες;
2. Τι παρακίνησε τον οργανισμό σας να υιοθετήσει πρακτικές ESG;
3. Ποια κίνητρα πιστεύετε πως θα ήταν αποτελεσματικά για την ενθάρρυνση των οργανισμών να υιοθετήσουν πρακτικές ESG;
4. Πως αντιλαμβάνεστε τον αντίκτυπο των δεικτών ESG στην οικονομική απόδοση των εταιρειών του κλάδου σας;
5. Ποιες στρατηγικές έχουν εφαρμοστεί από την εταιρεία σας για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επιτυχία της υιοθέτησης των ESG πρακτικών;
6. Κατά τη γνώμη σας, ποιοι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες είχαν τη μεγαλύτερη επιρροή στο να παρακινήσουν τις εταιρείες να υιοθετήσουν πρακτικές ESG;
7. Πως επιτυγχάνεται η δέσμευση των υπαλλήλων και των ενδιαφερόμενων μερών στην εφαρμογή, στην υιοθέτηση και στην προώθηση ESG πρακτικών;
8. Πως μετράται η απόδοση ESG από τον οργανισμό σας;
9. Υπάρχουν προκλήσεις που αντιμετωπίζετε στον ποσοτικό προσδιορισμό και την επικοινωνία των επιτευγμάτων σας γύρω από το ESG;
10. Υπάρχουν παραδείγματα επιτυχημένων συνεργασιών που επηρέασαν θετικά τα αποτελέσματα ESG;
11. Με ποιους τρόπους ενθαρρύνονται οι εργαζόμενοι να συμμετέχουν ενεργά σε ESG πρωτοβουλίες;